

В.А. Ожаревський, В.В. Панасюк, І.В. Польцев, В.Г. Синиця

РОЗВІДКА В БАТАЛЬЙОНІ

Навчально-методичний посібник

**Львів
Академія сухопутних військ
2014**

УДК 621.396.96
ББК Ц 2
Р 64

Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради Академії сухопутних військ
(протокол від 29.08.2014 року № 1)

Рецензенти:

С.В. Похнатюк, кандидат військових наук, доцент;
Ю.П. Сальник, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

Автори:

**Ожаревський В.А., Панасюк В.В.,
Польцев І.В., Синиця В.Г.**

Р 64 Розвідка в батальйоні: Навчально-методичний посібник /
В.А. Ожаревський, В.В. Панасюк, І.В. Польцев, В.Г. Синиця. –
Львів: АСВ, 2014. – 112 с.

Наданий матеріал надає можливість ознайомитися із формами, прийомами і способами організації та ведення розвідки розвідувальними органами, що виділяються від механізованого (танкового) батальйону, батальйонної тактичної групи, при веденні сучасного загальновійськового бою та при участі у стабілізаційних діях.

Навчально-методичний посібник розроблено для забезпечення навчального процесу фахівців, що навчаються за спеціальностями «Управління діями підрозділів Сухопутних військ», «Управління діями підрозділів ракетних військ і артилерії», «Управління діями інженерних підрозділів військ і сил», з використанням у викладанні навчальної дисципліни «Розвідка та іноземні армії».

ББК Ц 2

© В.А. Ожаревський, В.В. Панасюк,
І.В. Польцев, В.Г. Синиця, 2014
© Академія сухопутних військ, 2014

Зміст

Перелік умовних скорочень	4
Вступ	6
Розділ 1. Розвідка як найважливіший вид бойового забезпечення дій батальйону	8
1.1. Мета і завдання розвідки в батальйоні	8
1.2. Види, сили і засоби розвідки батальйону	11
1.3. Способи ведення військової розвідки та розвідувальні органи військової розвідки, які призначаються в батальйоні	13
Розділ 2. Підготовка і ведення розвідки у складі розвідувального дозору	31
2.1. Підготовка взводу до дій у складі розвідувального дозору	31
2.2. Ведення розвідки розвідувальним дозором у різних видах бою	40
Розділ 3. Підготовка і ведення розвідки у складі розвідувального загону	44
3.1. Підготовка підрозділів до дій у складі розвідувального загону.....	44
3.2. Ведення розвідки розвідувальним загonom	48
Розділ 4. Особливості підготовки і ведення розвідки в батальйоні (БТГр) при боротьбі з незаконними збройними формуваннями.....	55
4.1. Особливості підготовки підрозділу до ведення розвідки при боротьбі з незаконними збройними формуваннями.....	55
4.2. Особливості ведення розвідки при боротьбі з незаконними збройними формуваннями.....	60
Розділ 5. Основи оцінювання противника	69
5.1. Порядок оцінювання противника.....	70
5.2. Формулювання та обґрунтування висновків із оцінювання противника	87
Список літератури	91
Додатки	93

Перелік умовних скорочень

АА	– армійська авіація
АК	– армійський корпус
АТО	– антитерористична операція
БПЛА	– безпілотний літальний апарат
БРД	– бойовий розвідувальний дозор
БРМ	– бойова розвідувальна машина
БТГр	– батальйонна тактична група
ВТЗ	– високоточна зброя
Двід	– дозорне відділення
ДРГ	– диверсійно-розвідувальна група
ЗМУ	– зброя масового ураження
ІВФ	– інші військові формування
КП	– командний пункт
КПП	– контрольно-пропускний пункт
КСП	– командно-спостережний пункт
НЗФ	– незаконні збройні формування
оаебр	– окрема аеромобільна бригада
омбр	– окрема механізована бригада
орб	– окремий розвідувальний батальйон
ОфРД	– офіцерський розвідувальний дозор
пдбр	– повітрянодесантна бригада
ПКС	– провідні країни світу
ПММ	– пально-мастильні матеріали
ППО	– протиповітряна оборона
ПУ	– пункт управління
рв	– розвідувальний взвод
РГ	– розвідувальна група
РД	– розвідувальний дозор
РЕБ	– радіоелектронна боротьба
РЗ	– розвідувальний загін

РЛС	– радіолокаційна станція
РПГр	– розвідувально-пошукова група
РПД	– розвідувально-пошукові дії
рр	– розвідувальна рота
РРТР	– радіо- і радіотехнічна розвідка
РТГр	– ротна тактична група
РУГр	– розвідувально-ударна група
РУД	– розвідувально-ударні дії
РУК	– розвідувально-ударний комплекс
РХР	– радіаційна та хімічна розвідка
СП	– спостережний пост
ТакПД	– тактичний повітряний десант
ТВД	– театр воєнних дій
ТЗР	– технічні засоби розвідки
ТНА	– танкова навігаційна апаратура

Вступ

«Використання розвідників – саме суттєве та важливе на війні, це та опора, покладаючись на яку існує та діє армія»

Сунь-Цзи, VI ст. до н.е.

Досвід війн і військових конфліктів показав, що за однакових умов перемогу у бою одержує той, хто має перевагу з питань розвідки. Більш того, військова історія має велику кількість прикладів, коли перевага у розвідці дозволяла отримувати перемогу над значно сильнішим противником.

Сучасний бій, який характеризується високою маневреністю, швидкістю, різкими змінами обстановки, ще більше підвищує роль і значення розвідки. Значно зріс просторовий розмах бою, різко збільшилась кількість важливих об'єктів розвідки та їх мобільність. Поряд зі збільшенням обсягу завдань, кількості об'єктів розвідки і зростанням навантаження на сили і засоби розвідки різко скорочується час на її організацію та ведення.

Водночас зростання обсягу завдань розвідки з одного боку, і скорочення часу на їх виконання з іншого, вимагають постійного удосконалення системи розвідки. Крім того, узагальнюючи результати аналізу проведення Антитерористичної операції (АТО), слід зазначити, що однією з найважливіших причин зазнання втрат серед особового складу в ході її проведення є або невміла організація та ведення розвідки, або взагалі повна відсутність розвідувального забезпечення дій загальновійськових підрозділів.

Приведемо декілька прикладів. Підрозділ із складу 95 оаебр потрапив у засідку при здійсненні маршу. Причина – розвідка на маршруті висування відсутня. Наслідок – втрати особового складу.

Підрозділ 25 пдбр разом з РГ СпП потрапив у засідку. Причина – розвідка не організована у відповідності до вимог. Наслідок – втрати особового складу.

Розвідувальний підрозділ із складу 24 омбр потрапив у засідку. Причина – розвідка при пересуванні не організована. На 1-му БТР на «броні» командир батальйону та командир роти, підрозділ

висувається без дозорного відділення, без дозорних... Наслідок – загинув командир батальйону, командир роти та ще 7 чоловік...

Підрозділ із складу 51 омбр був обстріляний під Волновахою. Причина – розвідка при розташуванні на місці не велась, охорона й оборона не організовані. Наслідок – втрати особового складу. І таких випадків, на жаль, можна назвати багато... Крім того, слід зазначити, що у командирів загальновійськових підрозділів складалася думка, що організація і ведення розвідки та спостереження – це робота тільки розвідників, а не всього особового складу того чи іншого підрозділу. Тому метою видання посібника є надання курсантам і викладачам Академії, а також офіцерам загальновійськових підрозділів, основних теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо порядку роботи посадових осіб штабу механізованого (танкового) батальйону (батальйонної тактичної групи) та командирів підрозділів з питань організації і ведення розвідки у різних видах бою.

Розділ 1

РОЗВІДКА ЯК НАЙВАЖЛИВІШИЙ ВИД БОЙОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЙ БАТАЛЬЙОНУ

1.1. Мета і завдання розвідки в батальйоні

Перед тим як перейти безпосередньо до викладення матеріалу, пов'язаного з основами бойового забезпечення дій батальйону, необхідно визначитись з поняттями «батальйон» та «батальйонна тактична група» і порядком їх вживання далі по тексту посібника. В положеннях Бойового статуту Сухопутних військ, частина II (стаття 17) викладено, що **механізований і танковий батальйони** є основними загальновійськовими тактичними підрозділами, а **механізована і танкова роти** – тактичними підрозділами Сухопутних військ. Вони призначаються для виконання тактичних завдань як самостійно, так і у взаємодії з підрозділами інших родів військ і підрозділами забезпечення та тилу, підрозділами ІВФ, або можуть бути додані їм під час вирішення спеціальних завдань. **Батальйонна тактична група (БТГр)** призначена для проведення розвідувально-пошукових, рейдових, блокувальних, штурмових дій, обходів, охорони важливих об'єктів і комунікацій, супроводження колон. Створюється, як правило, у складі механізованого (танкового) батальйону, посиленого танковою (механізованою) ротою, артилерійським дивізіоном (батареєю), інженерно-саперною ротою (взводом), розвідувальним взводом та іншими підрозділами. **Ротна тактична група (РТГр)** у складі механізованої (танкової) роти, посиленої механізованим (танковим) взводом, артилерійським (мінометним) взводом, інженерно-саперним відділенням та іншими підрозділами, може вирішувати такі самі завдання, що й батальйонна тактична група. Із цього визначення можна зробити висновок, що БТГр призначена виключно для участі у стабілізаційних діях, міжнародних миротворчих операціях та наданні військової допомоги (операціях багатонаціональних сил). Переглядаючи інші положення Статуту, можна знайти підтвердження тому, що БТГр створюється для ведення загальновійськового бою та виконання інших завдань. У тій же статті викладено, що «механізований (танковий) батальйон (рота) чи батальйонна (ротна) тактична

група, як правило, застосовуються для виконання таких завдань: в обороні – утримання важливих районів, рубежів і позицій, відбиття наступу противника і завдання ураження його військам, які наступають; у наступі – прорив оборони противника, розгром (знищення) підрозділів, що обороняються, захоплення важливих районів, рубежів і об'єктів, форсування водних перешкод, переслідування противника, який відходить, ведення зустрічних боїв, здійснення рейдових дій». Виходячи з цього, приходимо до висновку, що чіткого розмежування між зазначеними поняттями на сьогоднішній день немає. З огляду на те, що основою батальйонної тактичної групи є механізований батальйон з його штабом, бойовими підрозділами та підрозділами забезпечення, авторським колективом пропонується вживати далі по тексту поняття «батальйон», а у випадках, коли будуть висвітлюватись особливості організації та ведення розвідки в інтересах саме БТГр, звертати на це особливу увагу.

Бойове забезпечення дій батальйону полягає в організації та здійсненні заходів щодо виключення раптовості нападу противника, зниження ефективності його вогню (ударів) по підрозділах батальйону, створення сприятливих умов для організованого і своєчасного вступу батальйону в бій та успішного його ведення.

У батальйоні (БТГр) організуються та здійснюються такі види бойового забезпечення:

- розвідка;
- охорона;
- захист від зброї масового ураження;
- радіоелектронна боротьба (РЕБ);
- тактичне маскування;
- інженерне забезпечення;
- забезпечення радіаційного, хімічного, біологічного (РХБ) захисту.

Захист від високоточної зброї (ВТЗ) противника також здійснюється під час виконання заходів бойового забезпечення.

Бойове забезпечення організується командиром батальйону відповідно до прийнятого ним рішення та розпорядженнями вищого штабу за видами бойового забезпечення. Начальник штабу батальйону безпосередньо організовує бойове забезпечення відповідно до вказівок командира батальйону.

Слід чітко зазначити та запам'ятати: **відсутність вказівок та розпоряджень не звільняє командирів підрозділів від своєчасної організації бойового забезпечення!**

Розвідка – найважливіший вид бойового забезпечення. Вона є сукупністю заходів, які проводяться командирами, штабами всіх ступенів і військами з метою добування розвідувальних відомостей про противника і місцевість у районі майбутніх дій.

Мета розвідки в батальйоні полягає у викритті належності, складу, стану, угруповання і намірів противника в інтересах прийняття обґрунтованого рішення командиром батальйону та ефективного використання штатних, доданих та підтримуючих засобів вогневого ураження.

Розвідка противника в батальйоні ведеться із завданнями:
встановити його наміри та замисел дій;

виявити бойовий склад, належність, положення, угруповання, стан, можливості військових частин і підрозділів, пунктів управління (ПУ) військами і зброєю;

виявити та визначити координати об'єктів (цілей) для ураження;

виявити нові способи і засоби ведення бойових дій;

визначити заходи противника щодо забезпечення дій військ;

результати вогневих ударів, завданих по противнику нашими підрозділами;

визначити морально-психологічний стан особового складу підрозділів противника і місцевого населення.

Розвідка місцевості в батальйоні ведеться із завданнями встановити:

особливості рельєфу, наявність природних перешкод, стан ґрунтів, доріг, джерел води;

характер водних перешкод, наявність переправ і бродів;

ступінь впливу місцевості на пересування і бойові дії військ, на застосування засобів ЗМУ і захист від них;

райони руйнувань, пожеж і затоплень, зони (райони) РХБ зараження, можливі напрямки їх подолання й обходу.

Основні зусилля розвідки в батальйоні зосереджуються на своєчасному викритті підрозділів головних сил противника, зокрема танкових підрозділів, особливо місць розташування ПУ, засобів ЗМУ, ВТЗ, вогневих позицій артилерії та мінометів противника, засобів радіоелектронного подавлення, визначенні замислу дій противника, його боєздатності і готовності до завдання удару.

Перераховані завдання розвідки в кожному окремому випадку будуть конкретизуватися командиром батальйону, виходячи з обстановки, що склалася, характеру завдань, які необхідно виконати, дій противника та об'єму наявної інформації. При цьому розвідка повинна добувати достовірні відомості про конкретні об'єкти противника і з необхідною точністю встановлювати їх координати з метою нанесення по них ефективного вогневого ураження.

Добуті відомості передаються всіма можливими способами командиром (начальнику), який поставив завдання на ведення розвідки. **Особливо важливі відомості доповідаються негайно!**

Для ведення розвідки батальйону (БТГр) призначаються зони оглядової та детальної розвідки.

Зона оглядової розвідки призначається для визначення характеру дій підрозділів противника з метою прийняття рішення командиром батальйону. Глибина зони оглядової розвідки батальйону може становити до **10 км**.

Зона детальної розвідки призначається для виявлення конкретних об'єктів (цілей) противника в інтересах їх вогневого ураження. Глибина зони детальної розвідки батальйону – до **5 км**.

Ширина зони детальної розвідки збігається з фронтом, який установлений для дій батальйону. Ширина зони оглядової розвідки більша за ширину зони детальної розвідки батальйону на ширину зони детальної розвідки роти цього батальйону.

Батальйону другого ешелону або батальйону, призначеному у загальновійськовий резерв, призначається зона відповідальності за ведення розвідки.

Розвідка в роті ведеться перед її фронтом на глибину бойового завдання (досяжності засобів ураження).

1.2. Види, сили і засоби розвідки батальйону

У батальйоні (БТГ) ведуться наступні види розвідки:

військова;

радіолокаційна;

інженерна;

радіаційна, хімічна та біологічна розвідка;

артилерійська розвідка;

розвідка повітряного противника.

Військова розвідка ведеться розвідувальними, механізованими, танковими підрозділами. Вона добуває розвідувальні відомості про бойовий склад, належність, боєздатність, місцеположення, характер дій і наміри противника, місцевість і ступінь її інженерного обладнання, розкриває нові засоби збройної боротьби, прийоми і способи ведення бою.

Для ведення військової розвідки у складі батальйону передбачається мати розвідувальний взвод, організаційно-штатна структура та можливості якого наведені (додаток 1). У складі БТГр, залежно від обстановки та визначених завдань, розвідувальний взвод може бути посилений технічними засобами розвідки та вогневими засобами. Крім того, військову розвідку ведуть механізовані і танкові підрозділи батальйону.

Радіолокаційна розвідка (РЛР) ведеться постами радіолокаційної розвідки наземних рухомих цілей, добуває дані про наземні об'єкти (цілі), визначає їх характер і місцеположення.

Пост РЛР наземних рухомих цілей розгортається, як правило, разом із спостережним постом батальйону та призначається від розвідувального взводу батальйону. Пост оснащується переносною станцією наземної розвідки ПСНР-5. Крім того, в кожній механізованій роті при необхідності може розгортатися пост радіолокаційної розвідки, який обслуговується спеціально підготовленим для цього розрахунком (оператором) та оснащується станцією ближньої розвідки СБР-3. Тактико-технічні характеристики технічних засобів розвідки (ТЗР), що є на озброєнні у підрозділах батальйону, розкрито в додатку 2.

Інженерна розвідка ведеться штатними або доданими інженерними підрозділами (у складі механізованого батальйону (БТГр) передбачено інженерно-саперний взвод) та органами військової розвідки, у складі яких можуть діяти сапери-розвідники.

Інженерна розвідка встановлює: характер та ступінь інженерного обладнання позицій і районів розташування противника, систему його інженерних загороджень; прохідність місцевості, стан доріг, мостів і гідротехнічних споруд; місця та характер руйнувань, пожеж, затоплень й інших перешкод, напрямки їх подолання або обходу; характер водних перешкод і умови їх форсування; місцезнаходження і стан джерел води; наявність місцевих будівельних матеріалів, а також засобів, які можуть бути використані для інженерного забезпечення; маскувальні та захисні властивості місцевості.

Радіаційна, хімічна та біологічна розвідка ведеться спеціально підготовленими для цього штатними (відділення РХР) або позаштатними відділеннями (екіпажами, обслугами) зі складу механізованих підрозділів із завданнями: встановити наявність, характер і ступінь зараження місцевості, повітря, об'єктів і підрозділів радіоактивними та отруйними речовинами; виявити ознаки застосування біологічних засобів; визначити шляхи обходу (подолання) зон зараження.

Артилерійська розвідка ведеться штатними і доданими артилерійськими підрозділами та виконує такі завдання: виявлення і визначення координат артилерійських (мінометних) підрозділів та інших об'єктів (цілей) противника; визначення місцеположення опорних пунктів; дорозвідка раніше викритих та інших об'єктів (цілей), намічених для ураження артилерією.

Розвідка повітряного противника ведеться спостерігачами за допомогою радіолокаційних та оптичних засобів із наступними завданнями: своєчасне виявлення засобів повітряного нападу; визначення напрямку (району) дій, складу, характеристик повітряних цілей і безперервного спостереження за їх діями; виявлення повітряних десантів та своєчасного оповіщення військ про дії повітряного противника.

1.3. Способи ведення військової розвідки та розвідувальні органи військової розвідки, які призначаються в батальйоні

Військова розвідка в батальйоні (БТГр) під час підготовки та в ході ведення бою ведеться наступними **способами**:

- спостереженням;
- підслуховуванням;
- розвідувальними засідками;
- нальотами;
- пошуками;
- опитуванням місцевих жителів;
- допитом полонених та перебіжчиків;
- вивченням захоплених у противника документів, зразків озброєння і техніки.

Рішенням старшого начальника посилений батальйон (рота) може призначатися для проведення розвідки боєм.

Відомості про противника можуть бути одержані також від вищого штабу, доданих підрозділів і сусідів.

Однак у сучасних умовах зміст способів ведення розвідки стрімко змінюється. Прийняття на озброєння розвідувальними та загальновійськовими підрозділами малогабаритних РЛС, приладів нічного бачення, тепловізорів, лазерних далекомірів, навігаційної і розвідувально-сигналізаційної апаратури та інших технічних засобів розвідки (ТЗР) примусили постійно шукати нові підходи до застосування традиційних способів розвідки.

Спостереження – спосіб ведення розвідки, який організовується у всіх видах бою і ведеться безперервно командирами підрозділів особисто, спостережними постами, спостерігачами підрозділів та обслугами чергових вогневих засобів. Організація спостереження повинна забезпечувати найкраще проглядання противника та місцевості перед фронтом, на флангах і в тилу. Уночі та в інших умовах обмеженої видимості спостереження ведеться з використанням приладів нічного бачення, РЛС розвідки наземних рухомих цілей, засобів освітлення місцевості та доповнюється підслуховуванням.

Спостереження біля переднього краю організовується з урахуванням забезпечення прихованості та перегляду місцевості на максимальну глибину, особливо на ймовірних напрямках дій головних сил противника. Місця розгортання спостережних постів обладнуються завчасно і забезпечуються необхідними матеріальними засобами.

Спостереження за повітряним противником ведеться постами повітряного спостереження підрозділів ППО, а також спостережними постами та спостерігачами батальйону (роти).

У сучасних умовах завдяки застосуванню оптичних, інфрачервоних приладів, РЛС та інших технічних засобів розвідки можливості спостереження значно збільшилися, особливо вночі і за несприятливих метеорологічних умов, коли противник найчастіше перегрупує свої сили і засоби. Зокрема, сучасні інфрачервоні прилади, що є на озброєнні підрозділів, забезпечують спостереження за полем бою вночі на дальність до **800 – 1000 м**.

Підслуховування – спосіб ведення розвідки, який широко застосовується розвідувальними органами в умовах безпосереднього зіткнення з противником, а також при діях у тилу противника. Воно ведеться в будь-який час доби, особливо вночі, в умовах обмеженої видимості, без застосування або із застосуванням технічних засобів розвідки.

Підслуховування без застосування технічних засобів розвідки дозволяє за звуковими ознаками (на слух) виявити противника, визначити його місце розташування і характер діяльності. Глибина розвідки підслуховуванням залежить від характеру місцевості, метеорологічних умов і діяльності противника та може становити від кількох сот метрів до декількох кілометрів.

Підслуховування із застосуванням технічних засобів покладається на розвідувальні органи, що діють у розташуванні противника. Воно дозволяє добувати розвідувальні відомості шляхом перехоплення телефонних переговорів противника по проводових лініях зв'язку.

Розвідку підслуховуванням ведуть спостерігачі підрозділів і спостережних постів (пунктів), а також спеціально призначені розвідники зі складу діючих розвідувальних органів і сторожової охорони.

Розвідувальна засідка – спосіб ведення розвідки, який проводиться з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки противника та полягає в завчасному і прихованому розташуванні розвідувального органу або підрозділу (групи) на шляхах руху противника та раптового нападі на нього.

Для проведення розвідувальної засідки призначається розвідувальний (механізований, танковий) підрозділ силою до взводу або група спеціально підготовлених солдатів і сержантів. Розвідувальна засідка проводиться підрозділом, який веде розвідку, у повному складі або частиною сил.

Ефективність такого способу ведення розвідки, як засідка, неодноразово була підтверджена багатьма прикладами під час бойових дій в Афганістані, Чечні, Іраку.

Так, у вересні 1983 року розвідувальний підрозділ 201 мсд у нічний час скритно висунувся до місця засідки на шосе Кундуз-Ханабад, де у нічний час пересувалися групи моджахедів. Найближчі гарнізони 201 мсд були на відстані близько 6-7 км від шосе і в нічний час не контролювали рух по ньому.

Залучивши місцевих жителів-афганців як провідників, підрозділ у повній темряві по болотистій місцевості зміг швидко вийти до району засідки так, що пост охорони моджахедів, який знаходився у 100 метрах від місця засідки, не помітив нічого підозрілого.

Підрозділ був поділений на групи, які були розташовані уздовж шосе на відстані 100 – 200 метрів одна від одної (група нападу та дві групи забезпечення).

Протягом ночі військовослужбовці вели спостереження за рухом на шосе. Перед світанком у район засідки вийшла вантажна машина, яка рухалась з вимкненими фарами. Вогнем стрілецької зброї більшість моджахедів, які знаходилися у кузові (24 чол.), було знищено. Невелика частина бандгрупи (3 чол.) була захоплена у полон. Пост охорони моджахедів біля шосе (2 чол.) також був атакований групою забезпечення і був знищений.

Таким чином, у результаті проведення засідки була повністю знищена бандгрупа, захоплена її зброя. Полонені надали важливі дані, які потім були ефективно реалізовані.

Наліт – спосіб ведення розвідки, який проводиться з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння і бойової техніки, а також виведення з ладу (знищення) засобів ЗМУ, високо-точної зброї, ПУ, радіоелектронних засобів та інших важливих об'єктів противника.

Він проводиться розвідувальними органами (підрозділами) в повному складі або частиною сил під час дій у розташуванні противника.

У сучасному швидкоплинному бою, коли об'єкти противника будуть знаходитися в постійному русі, з короткочасними зупинками в певному районі, наліт як спосіб розвідки не тільки не втратить свого значення, але і навпаки, отримує ще більшого поширення.

Для того, щоб наліт був успішним, йому повинна передувати ретельна розвідка об'єкта, мета якої встановити: точне місцезнаходження цього об'єкта, сили, склад і озброєння противника, режим на об'єкті (його охорону й оборону), скрити підходи до нього, найближче зосередження військ противника, особовий склад яких спроможний здійснити протидію підрозділу, що проводить наліт. Успіх нальоту у всіх випадках залежить від раптовості, рішучості, швидкості дій і всебічного вивчення об'єкта нападу.

Для проведення нальоту виділяється підрозділ (група) силою до взводу.

Специфічні особливості має цей спосіб ведення розвідки в умовах боротьби з незаконними збройними формуваннями.

Так, із досвіду ведення розвідки 201 мсд в Афганістані, можна привести наступний приклад. У серпні 1984 року з позиції бойової охорони гарнізону Кундуз були отримані дані, що у кишлаку Шорабад, який знаходився на відстані 500 – 600 м від бойової

охорони, в двох окремо розташованих будинках у нічний час спостерігаються невеликі групи озброєних чоловіків (5-7 осіб).

Одному із підрозділів 147 мсп було поставлене завдання на здійснення нальоту на цей об'єкт. Протягом двох діб розвідники у нічний час спостерігали за об'єктом у приладі нічного бачення. Розвідувальні дані були підтверджені.

У ніч на 16.08.1984 р. група військовослужбовців у кількості 20 осіб по проході у мінному полі приховано вийшла до об'єкта. Пострілом із безшумного пістолета вбили вартового, увірвалися у будинок та захопили 6 озброєних моджахедів. Напад для них був несподіваним, і опору вони не чинили.

Як стало відомо, ця група мала завдання здійснити теракт у м. Кундуз, куди вона повинна була вийти зранку під виглядом селян, які рухаються на базар. Таким чином, проведення нальоту зірвало здійснення терористичного акту.

Пошук – спосіб ведення розвідки, який проводиться з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки противника та полягає у прихованому підході підрозділу (групи) до заздалегідь наміченого і вивченого об'єкта противника та раптового нападі на нього.

Об'єктами пошуку можуть бути поодинокі військовослужбовці або невеликі групи противника, розрахунки вогневих засобів і бойової техніки **на передньому краю або в найближчій глибині його розташування**. Пошук організується звичайно в умовах безпосереднього зіткнення з противником за вказівкою або з дозволу командира військової частини.

Сьогодні умови проведення пошуку значно змінилися. З одного боку, відсутність суцільної оборони, розриви і проміжки в бойових порядках противника значно полегшують вибір об'єктів пошуку і вихід до них призначених для цього підрозділів. Однак, з іншого боку, наявність у противника великої кількості приладів нічного бачення і РЛС виявлення наземних рухомих цілей ускладнює приховане проникнення підрозділів (груп), призначених у пошук, у розташування противника і проведення пошуку навіть вночі. Так, на озброєнні підрозділів і частин СВ ПКС є штатні засоби, що дозволяють створити перед усім фронтом їхньої оборони суцільне радіолокаційне поле, що дає можливість виявляти рух груп і поодиноких людей на відстані **1,5–6,5 км** від місця розташування РЛС (залежно від типу станції і рельєфу місцевості).

Отже, в основі успішного пошуку в сучасному бою є не тільки ретельна підготовка і тренування призначених для цього підрозділів, але і попереднє виявлення та знищення засобів розвідки противника на тих ділянках, де планується пошук, а також інші дії розвідувальних органів, які пов'язані з проникненням у розташування противника. Крім того, маршрути руху до об'єкта пошуку варто вибирати з таким розрахунком, щоб вони не проглядалися за допомогою приладів нічного бачення і РЛС противника.

Добування розвідувальних відомостей опитуванням місцевого населення повинне здійснюватися з урахуванням його національних традицій і релігійних правил.

Допит полонених та перебіжчиків є також способом ведення розвідки, який ведеться в батальйоні (роті). Захоплення полонених має бути постійним завданням усіх підрозділів, що ведуть бій і розвідку. Допит полонених і перебіжчиків у батальйоні (роті) проводиться стисло, з метою отримання лише тих відомостей, які необхідні командирі зазначеного підрозділу для ведення бою. Полонених і перебіжчиків, що дають важливі показання, а також захоплені у противника документи, зразки нового озброєння, бойової техніки і спорядження направляють до штабу частини для детального допиту і вивчення із зазначенням, де, коли і за яких обставин вони були захоплені або знайдені.

Розвідувальні відомості, отримані при допиті полонених і перебіжчиків, а також при опитуванні місцевих жителів, повинні обов'язково перевірятися (зіставлятися, порівнюватися).

Добування розвідувальних відомостей допитуванням полонених не повинно порушувати норм Міжнародного гуманітарного права (МГП).

Вивчення захоплених у противника документів, зразків озброєння і техніки є важливим джерелом отримання відомостей про противника. Захоплені у противника документи, зразки озброєння і техніки надаються командирі (начальнику), що вислав підрозділ у розвідку, із вказівкою, де, коли і за яких обставин вони захоплені. **На захоплених документах забороняється робити будь-які написи і позначки!**

Розвідка боєм – надзвичайно складний спосіб ведення розвідки, який проводиться перед проривом оборонного рубежу противника з метою уточнення його угруповання і характеру оборони, розкриття

систем вогню і загороджень, а також наявності військ на першій позиції. Розвідка боєм проводиться тільки у випадку, коли немає можливості добути розвідувальні дані іншими способами.

Підрозділ, який призначений для ведення розвідки боєм, свої завдання виконує, як правило, наступом із положення безпосереднього зіткнення з противником.

До складу батальйону (роти), призначеного для проведення розвідки боєм, з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння, техніки та спорядження можуть додаватися підрозділи військової розвідки (взвод, відділення) або групи спеціально підібраних розвідників зі складу розвідувальної роти бригади, у смузі якої проводиться розвідка боєм.

Під час розвідки боєм командири підрозділів, на ділянках яких вона проводиться, спостерігають за боєм і особисто вивчають противника. У цей час активно ведеться розвідка усіх видів.

Батальйон (рота), виконавши поставлене бойове завдання, закріплюється на вигідному (досягнутому) рубежі або відходить у вихідне положення, а в разі відходу противника переходить до його переслідування.

Сучасні армії провідних країн світу та суміжних держав мають у своєму розпорядженні могутні і швидкодіючі засоби ураження, вони здатні у короткий строк завдати масованих ударів, що можуть зірвати наступ. Усе це говорить про те, що в умовах застосування ВТЗ питання, пов'язані з розвідкою боєм, повинні оцінюватися повному. У тих випадках, коли достовірні розвідувальні дані можна отримати за допомогою інших засобів і способів, не слід проводити розвідку боєм. Однак, наприклад, перед початком наступу, щоб установити можливий відхід військ противника з переднього краю оборони і виключити проведення вогневої підготовки наступу по залишених чи поспіхом зайнятих позиціях, за рішенням командира корпусу може проводитися розвідка боєм.

Для виконання завдань розвідки в батальйоні (БТГр) створюються (призначаються) наступні **розвідувальні органи**, як правило, це:

у батальйоні – розвідувальні дозори, бойові розвідувальні дозори, підрозділи (групи) для проведення засідок, нальотів, пошуків, дозорні відділення (танки), спостережні пости (спостерігачі);

у роті – дозорні відділення (танки), спостерігачі, а іноді бойові розвідувальні дозори;

у взводі, відділенні – спостерігачі, дозорні.

Крім того, посилена механізована (танкова) рота (батальйон) може бути призначена в розвідувальний загін, який висилається від бригади (полку). Розвідувальний загін, як розвідувальний орган військової розвідки, та порядок дій роти у складі розвідувального загону буде детально розглянуто у третьому розділі даного посібника.

Розвідувальний дозор (РД) – розвідувальний орган, який призначається у всіх видах бою і на марші у складі розвідувального (механізованого, танкового) взводу. Розвідувальний дозор діє на віддаленні до 15 км від своїх підрозділів, а дозор, який висилається від розвідувального загону – до 10 км від його головних сил. У ході виконання завдання може вести розвідку окремих ділянок місцевості шириною до 2-3 км шляхом ведення візуального спостереження та застосуванням дій дозорного відділення.

Бойовий розвідувальний дозор (БРД) – розвідувальний орган, який призначається у складі механізованого (танкового) взводу. Він діє перед фронтом або на одному з флангів батальйону (роти) на відстані, яка забезпечує спостереження за ним та підтримку його вогнем, а в разі відсутності безпосереднього зіткнення з противником – на віддаленні до 10 км від своїх підрозділів.

Віддалення дозорів під час дій уночі, у місті, горах і лісі, як правило, скорочується.

Взвод, призначений у розвідувальний (бойовий розвідувальний) дозор, за потреби може підсилюватися інженерно-саперним підрозділом та підрозділом РХБ розвідки.

Дозори ведуть розвідку дозорними відділеннями (танками), спостерігачами і пішими дозорними. Розвідувальні відомості добуваються спостереженням, підслуховуванням, розвідувальними засідками, нальотами, опитуванням місцевих жителів, допитом полонених, вивченням документів, озброєння і техніки противника, а бойовим розвідувальним дозором, крім того, і боєм.

Підрозділ (група) для проведення розвідувальної засідки призначається зі складу розвідувальних або механізованих підрозділів силою до взводу або групи спеціально підібраних солдатів і сержантів.

При влаштуванні засідки з підрозділу (групи) призначаються спостерігачі, групи (підгрупи) захоплення і вогневого забезпечення.

Спостерігачі призначаються для своєчасного виявлення відповідного противника і попередження про це командира.

Група (підгрупа) захоплення призначена для захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки противника. До її складу може призначатися до механізованого відділення без бойової машини.

Група (підгрупа) вогневого забезпечення створюється для зупинення противника, знищення його вогнем стрілецької зброї та озброєнням бойових машин (у разі потреби) і прикриття вогнем відходу підрозділу після виконання бойового завдання.

У бойовому наказі підрозділу (групі), призначеному в розвідувальну засідку, вказуються:

відомості про противника;

місце і час проведення розвідувальної засідки;

завдання;

порядок підтримки вогнем та проходження переднього краю своїх військ;

маршрути висування до місця проведення засідки та маршрути повернення;

сигнали управління та взаємодії;

пропуск і відгук (у разі потреби);

час готовності до виконання завдання.

Підрозділ (група) для проведення нальоту призначається із складу розвідувальних або механізованих підрозділів силою до взводу або групи спеціально підібраних солдатів і сержантів.

З метою проведення нальоту з підрозділу (групи) призначаються група (підгрупа) захоплення, група знищення охорони об'єкта і група вогневого забезпечення.

Група (підгрупа) захоплення призначена для захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки противника. До її складу може призначатися до відділення.

Група (підгрупа) знищення охорони об'єкта призначена для знищення (безшумного) особового складу, що охороняє об'єкт нальоту.

Група (підгрупа) вогневого забезпечення створюється для знищення противника вогнем стрілецької зброї та озброєнням бойових машин (у разі потреби) і прикриття вогнем відходу підрозділу після виконання бойового завдання.

У бойовому наказі підрозділу (групі), призначеному для проведення нальоту, вказуються:

відомості про противника;
місце (об'єкт) і час проведення нальоту;
завдання;

порядок підтримки вогнем та проходження переднього краю своїх військ;

маршрути висування до місця проведення нальоту та маршрути повернення;

сигнали управління та взаємодії;

пропуск і відгук (у разі потреби);

час готовності до виконання завдання.

Підрозділ (група) для проведення пошуку створюється з розвідувальних (механізованих) підрозділів. Командиром групи призначається сержант або офіцер.

Підрозділ (група), який призначений для проведення пошуку, підсилюється саперами із засобами розвідки і розмінування, а його дії за потреби підтримуються вогнем танків, БМП, артилерії та інших вогневих засобів.

Для проведення пошуку в підрозділі (групі), як правило, створюються підгрупа захоплення, одна-дві підгрупи вогневого забезпечення та підгрупа розгородження.

Група (підгрупа) захоплення призначається для захоплення і доставки в розташування своїх військ полонених, документів, зразків озброєння і техніки. Чисельність підгрупи має становити біля половини всього особового складу підрозділу.

Група (підгрупа) вогневого забезпечення має завдання прикрити і підтримати вогнем підгрупу захоплення, якщо в цьому виникне необхідність. До складу підгрупи виділяються солдати і сержанти, які добре навчені кидати гранати на далекі відстані та вести влучний вогонь зі стрілецької зброї, а також коректувальник для забезпечення дій підрозділу (групи) вогнем артилерії.

Група (підгрупа) розгородження призначається для пророблення, позначення та прикриття проходів у загородженнях на шляху до об'єкта пошуку. До її складу включаються сапери або спеціально підготовлені розвідники з міношукачами та ножицями для різання дроту.

Завдання на проведення пошуку командиром підрозділу (групи), як правило, ставиться на місцевості командиром (начальником), який організовує пошук. При цьому вказуються:

- відомості про противника;
- місце і час проведення пошуку;
- завдання підрозділу (групи);

- порядок підтримки вогнем (по яких ділянках готується вогонь, сигнали виклику та припинення вогню);
- порядок проходження переднього краю своїх військ, пропуск і відгук.

Крім того, якщо в районі об'єкта пошуку є мінно-вибухові або дротяні загородження, вказується, коли і ким проробляються проходи в них або скільки саперів додається підрозділу (групі) і коли вони прибудуть. За потреби вказується порядок підготовки підрозділу (групи) до проведення пошуку.

У період підготовки підрозділу (групи) складається план пошуку, в якому, як правило, розглядаються такі питання: мета пошуку і склад підрозділу (групи); склад і завдання підгруп; засоби підсилення і підтримки; час початку і закінчення дій; порядок висування до об'єкта; порядок нападу на об'єкт; організація управління і зв'язку; порядок повернення після виконання завдання. До плану додається графічна легенда.

Дозорне відділення (танк) (Двід) – розвідувальний орган, який призначається від підрозділу, що веде розвідку або виконує бойове завдання у відриві від головних сил, для своєчасного виявлення противника і розвідки місцевості. Дозорне відділення діє на віддаленні, яке забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем. Дозорне відділення виконує завдання на БМП (БТР, автомобілі) або в пішому порядку, а взимку і на лижах. Воно веде розвідку спостереженням та пішими дозорними, а дозорний танк – спостереженням. Дозорне відділення (танк) також може призначатися для влаштування розвідувальної засідки.

Бойове завдання командирів дозорного відділення ставиться командиром розвідувального органу (взводу) по карті, в русі він може його уточнювати за допомогою засобів зв'язку. Під час постановки завдання дозорному відділенню вказуються:

- відомості про противника;
- напрямок (об'єкт) та порядок ведення розвідки;

сигнали оповіщення, управління та взаємодії;
пропуск та відгук.

При з'ясуванні завдання командир відділення повинен зрозуміти завдання взводу, відділення, сусідів, час готовності до дій, порядок і терміни виконання отриманого завдання. Організуючи підготовку відділення до ведення розвідки, командир дозорного відділення віддає підлеглим розпорядження, в яких вказує отримане завдання і визначає заходи щодо підготовки особового складу, зброї і бойової машини до дій, час закінчення роботи. При оцінці обстановки він уточнює, де знаходиться противник і що він робить, як місцевість у напрямку ведення розвідки сприяє умовам переміщення, маскуванню і спостереженню. Приймаючи рішення, командир відділення вибирає маршрут руху, намічає порядок дій відділення з розвідки місцевих предметів, визначає завдання підлеглим щодо ведення спостереження і при зустрічі з противником, встановлює сигнали і порядок зв'язку в машині та з пішими дозорними.

Перед постановкою бойового завдання командир відділення орієнтує підлеглих за сторонами світу і відносно місцевих предметів, розташованих у напрямку майбутніх дій, після чого віддає усний бойовий наказ, в якому вказує:

- відомості про противника;
- завдання відділення;
- завдання особовому складу відділення;
- сигнали оповіщення та управління, взаємодії;
- вихідний пункт і час його проходження;
- свого заступника.

Крім того, обов'язково доводить порядок дій у різноманітних ситуаціях. Поставивши завдання, командир відділення повинен впевнитись в його засвоєнні, перевірити знання підлеглими встановлених сигналів, забезпеченість кожного військовослужбовця необхідними засобами (боєприпасами, продуктами тощо), після чого своєчасно доповісти командирі взводу про готовність до виконання поставленого завдання.

Спостережний пост (СП) – розвідувальний орган, який веде розвідку спостереженням з місця, обладнаного в інженерному відношенні. До складу СП входять 2–3 спостерігачі, один з яких призначається старшим. Пост оснащується приладами спостереження, великомасштабною картою або схемою місцевості, журналом спостереження, компасом, годинником, засобами зв'язку, підсвічування та подачі сигналів оповіщення (рис. 1.1).

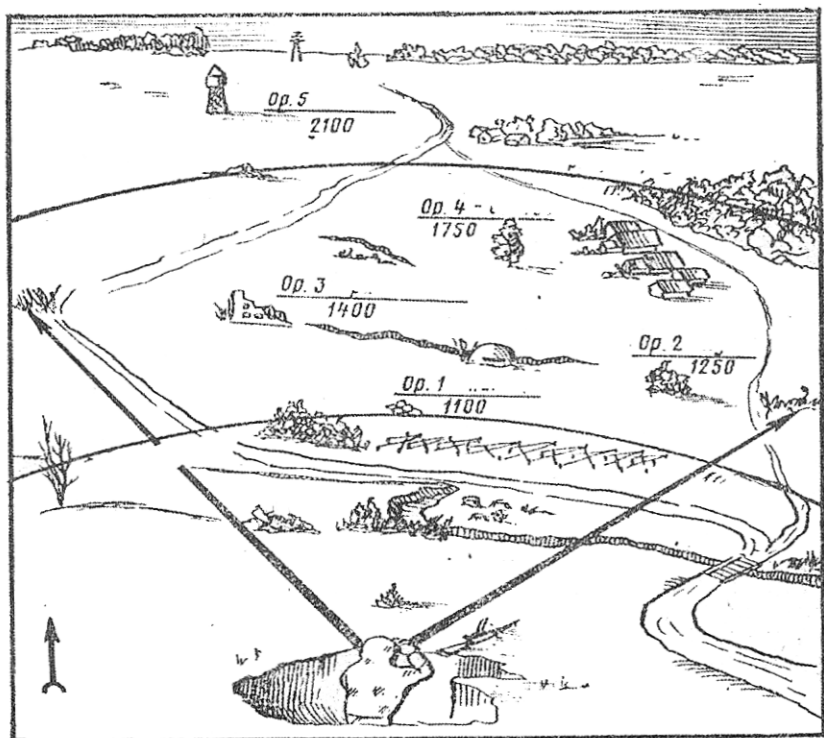

Рис. 1.1. Спостережний пост

Для ведення спостереження вночі використовуються прилади нічного бачення, а іноді і засоби освітлювання місцевості та підслуховування. Крім того, для ведення розвідки вночі і в умовах обмеженої видимості на спостережному посту може розгортатися РЛС розвідки наземних рухомих цілей.

У бригаді, як правило, призначається 2-3 спостережних пости (із складу розвідувальної роти), в батальйоні – 1-2 спостережних пости; у роті і взводі – 1-2 спостерігачі й у відділенні (екіпажі) – 1 спостерігач.

Спостережний пост (спостерігач) розміщується на місці, що забезпечує найефективніше спостереження розташування противника на максимальну глибину. Місце для спостереження обладнується і маскується особовим складом спостережного поста.

Місце для спостережного посту вибирається із розрахунку забезпечення його максимальної скритості і найкращого в даних

умовах огляду вказаного сектора (смуги) спостереження або об'єкта. З метою скорочення до мінімальних розмірів ділянок, що не проглядаються на місцевості, старший спостерігач організує взаємодію із сусідніми спостережними постами. Найбільша ефективність виконання завдань спостереження та виявлення противника буде забезпечуватись комплексним застосуванням різноманітних технічних засобів розвідки та використанням на СП можливостей бойової розвідувальної машини БРМ-1К (рис. 1.2).

Поряд з тим слід зазначити, що СП обладнується особовим складом без припинення спостереження. Окоп для спостережного поста (СП) може бути відкритим або з протикольовим перекриттям і оглядовою щілиною. У лісі СП може розташовуватись на дереві.

У залежності від обставин особовий склад поста веде спостереження по черзі або всім складом. Виявивши ціль особисто або отримавши повідомлення спостерігача, старший спостерігач уточнює її місцеположення і наносить на карту або схему місцевості найбільш доступним у даних умовах способом.

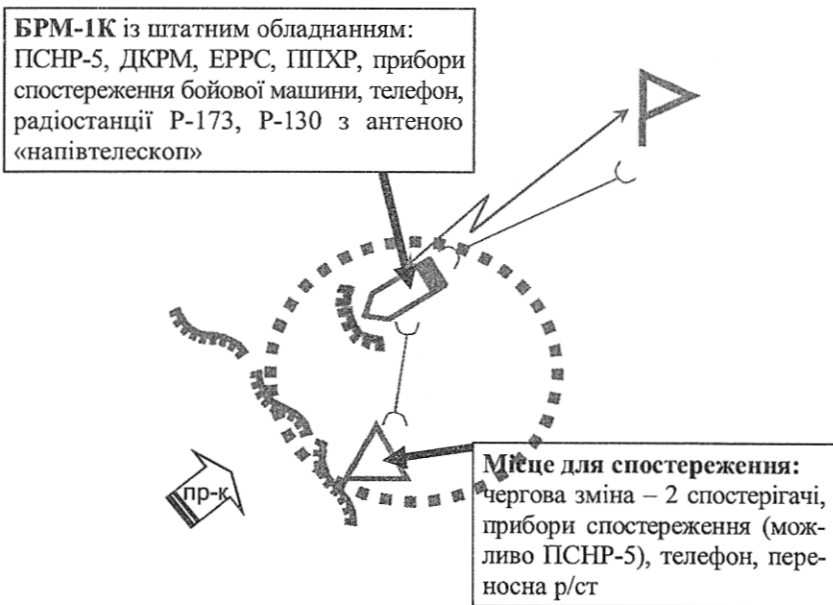

Рис. 1.2. Спостережний пост з використанням БРМ-1К

Завдання СП ставиться безпосередньо з місця ведення спостереження. В окремих випадках задача може бути поставлена по карті. Завдання СП визначають командир чи начальник штабу батальйону.

Під час постановки завдань спостережному посту (спостерігачу) вказуються:

орієнтири та кодовані (умовні) найменування місцевих предметів; відомості про противника і свої підрозділи;

склад спостережного поста;

сектор (смуга, район, об'єкт) спостереження, на що звертати особливу увагу;

порядок доповіді результатів спостереження;

сигнали оповіщення.

Зразок (формалізований документ) постановки завдання спостережному посту наведено у додатку 3.

Завдання, поставлене спостережному посту, записується в журнал спостереження, який ведеться у відповідності до встановленого зразка (рис. 1.3).

Час спостереження	Де і що помічено	Кому і коли здійснено доповідь
<u>20.06.2014</u> 9.45	Ор.2, ближче 100 біля куша в окопі кулемет. Зробив три короткі черги	капітану Романюку 09.50
18.00	Зміну на СП здав: сержант Петренко. Прийняв: сержант Волков	капітану Романюку майору Федорову 18.00

Рис. 1.3. Зразок заповнення журналу спостереження

Старший спостерігач повністю відповідає за виконання отриманого завдання. Він зобов'язаний:

- організувати приховане зайняття СП, його обладнання і маскуванню;

- скласти схему місцевості;

- поставити завдання спостерігачам і встановити порядок несення служби на посту;

- керувати роботою спостерігачів, особисто вести спостереження і наносити результати на карту (схему місцевості), контролювати правильність ведення журналу спостереження;

- систематично перевіряти справність приладів спостереження і маскуванню СП;

- підтримувати зв'язок із командиром, який виставив пост, своєчасно доповідати йому про результати розвідки;
- знати сигнали управління й оповіщення.

Спостерігач відповідає за своєчасне виявлення об'єктів (цілей) у своєму секторі (районі).

Він зобов'язаний:

- знати розвідувальні і демаскуючі ознаки об'єктів, цілей противника, ознаки підготовки до застосування ЗМУ;
- знати прилади спостереження, готувати їх до роботи, зберігати в справному стані і вміти користуватися ними;
- знати орієнтири, умовні найменування місцевих предметів, вміти швидко знаходити їх на місцевості;
- вести безперервне спостереження за противником, здійснювати пошук та виявляти об'єкти (цілі), визначати їх координати, своєчасно доповідати про результати спостереження особам, яким підпорядкований, робити запис у журналі спостереження;
- дотримуватись на посту суворої дисципліни і виконувати всі вимоги маскуванню;
- знати сигнали управління й оповіщення.

Отримавши завдання, спостерігач:

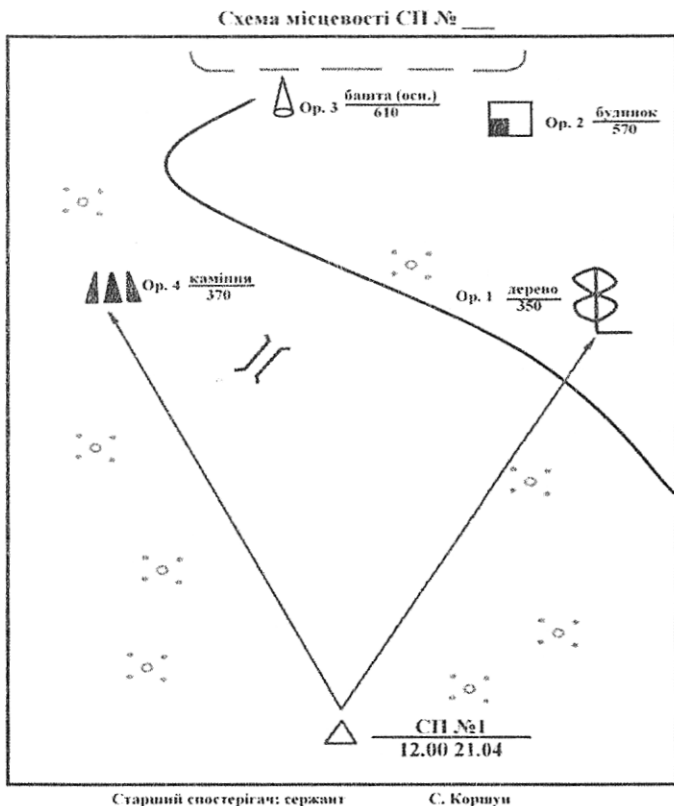
1. З'ясовує його (уточнює зазначений сектор спостереження та орієнтири).

2. Розташовується на зазначеному місці, обладнує його і старанно маскується.

3. Складає схему орієнтирів. У середній частині нижньої половини аркуша паперу (фанери) наносить умовний знак СП і напрямком північ-південь. Потім визначає відстань до основного орієнтира, магнітний азимут на цей орієнтир і, зорієнтувавши аркуш згідно з напрямком північ-південь, за одержаним азимутом і відстанню наносить основний орієнтир на схему в самостійно вибраному масштабі. Вимірявши кути від основного на інші орієнтири з допомогою компаса і визначивши відстань до них за допомогою приладів спостереження чи підручних засобів, спостерігач також у масштабі наносить їх на схему.

4. Детально вивчає місцевість, де за умов обстановки противник, імовірно, може розташувати свої СП і КСП, позиції артилерії, вогневих засобів, інженерні споруди і загородження; з якого напрямку і в яких місцях можуть пройти його танки; де може переховуватися особовий склад і бойова техніка та які є можливості для прихованого пересування противника у своєму тилу і на підступах до наших

позицій. Вивчаючи місцеві предмети, спостерігач запам'ятовує їх взаємне розташування і зовнішній вигляд. Окремі кущі, дерева, велике каміння він повинен порахувати. Знати кількість, взаєморозташування і зовнішній вигляд місцевих предметів у своєму секторі спостереження. Спостерігач повинен швидко виявляти замасковані вогневі засоби, снайперів, спостерігачів та інші об'єкти противника. Схема орієнтирів може вдосконалюватись шляхом нанесення найбільш характерно виражених місцевих предметів. Підписана спостерігачем (старшим спостерігачем), вона стає схемою місцевості (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Схема місцевості

5. Поділяє сектор спостереження на зони (ближня – ділянка місцевості, придатна для спостереження неозброєним оком, – до 400 метрів, середня – 400-800 метрів, дальня – від 800 метрів і більше) за глибиною видимості.

При поділі сектора спостереження на зони спостерігач одночасно визначає невидимі ділянки місцевості і бере їх під особистий контроль, тому що їх може використовувати противник для прихованих підступів до наших підрозділів.

Спостереження розпочинається звичайно із ближньої зони і проводиться справа-наліво шляхом послідовного огляду місцевості і місцевих предметів. Спостерігач, оглянувши ближню зону, повертається поглядом по ній назад, якби перевіряючи себе, потім оглядає в такому самому порядку середню і дальню зони. Відкриті місця оглядає швидше, менш відкриті – більш ретельно. Спостереження за допомогою оптичних приладів чергується зі спостереженням неозброєним оком.

6. Виявивши ціль, спостерігач визначає її положення на місцевості відносно орієнтирів (місцевих предметів), доповідає про неї старшому спостерігачу (командиру) і робить відповідний запис у журналі спостереження.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає завдання розвідки противника?
2. У чому полягає завдання розвідки місцевості?
3. Які є способи ведення розвідки?
4. На які види поділяється тактична розвідка?
5. Що відноситься до сил і засобів розвідки?
6. Розвідувальні органи військової розвідки, їх призначення, склад, можливості.
7. Що таке спостережний пост, які його можливості щодо ведення розвідки?
8. На якому віддаленні від головних сил діє дозорне відділення?
9. Розвідувальний дозор, його склад, від якого підрозділу він виділяється.
10. Бойовий розвідувальний дозор, його склад, від якого підрозділу він виділяється.
11. Які групи (підгрупи) призначаються для проведення засідки та порядок їх дій?
12. Які групи (підгрупи) призначаються для проведення нальоту та порядок їх дій?
13. Які групи (підгрупи) призначаються для проведення пошуку та порядок їх дій?
14. Що вказується у бойовому наказі підрозділу (групі), призначеному в розвідувальну засідку?
15. Що вказується у бойовому наказі підрозділу (групі), призначеному для проведення нальоту?

Розділ 2

ПІДГОТОВКА І ВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ У СКЛАДІ РОЗВІДУВАЛЬНОГО ДОЗОРУ

2.1. Підготовка взводу до дій у складі розвідувального дозору

Як уже зазначалося у першому розділі даного посібника, розвідувальний дозор – це розвідувальний орган, який призначається у всіх видах бою і на марші у складі розвідувального (механізованого, танкового) взводу.

РД у ході ведення розвідки може вирішувати наступні завдання:

- виявляти противника у визначеному районі і встановлювати його склад і характер дій;
- виявляти засоби ЗМУ і ВТЗ противника і визначати координати їхнього місця розташування;
- встановлювати місця розташування вогневих засобів, оборонних споруд і загороджень противника;
- виявляти перешкоди і руйнування, а також ділянки місцевості, забруднені радіоактивними й отруйними речовинами, та виявляти шляхи їх обходу чи подолання.

Крім того, РД може захоплювати полонених, документи, зразки озброєння, бойової техніки і спорядження противника.

Зазначені завдання РД виконує, як правило, послідовно, у міру просування в зазначеному напрямку ведення розвідки.

Віддалення РД від підрозділів своїх військ залежить від отриманого завдання, складу дозору, виду бойових дій, характеру місцевості і можливості підтримувати з ним зв'язок. Необхідно чітко запам'ятати, що РД може виділятися від бригади на дальність до 30 км, від батальйону (БТГр) – на дальність до 15 км, від розвідувального загону – на дальність до 10 км. Віддалення дозорів під час дій уночі, у місті, горах і лісі, як правило, скорочується. Поряд з цим, як свідчить аналіз проведення операції російськими військами по боротьбі з НЗФ на території Чеченської республіки, РД вів розвідку на віддаленні зорової видимості та підтримки вогнем від бронегрупи, що рухалась за ним, а вже за бронегрупую висувались головні сили частини.

Взвод, призначений у розвідувальний (бойовий розвідувальний) дозор, за потреби може підсилюватися інженерно-саперним підрозділом та підрозділом РХБ розвідки.

Якщо розвідувальному дозору визначається район для ведення розвідки, то за 6-8 годин він може викрити до 1-2 об'єктів. Якщо розвідувальному дозору визначена смуга, то за 8-12 годин він може викрити до 4-8 об'єктів. Розвідувальний дозор може вести розвідку від 1 до 3 діб.

Дозори ведуть розвідку дозорними відділеннями (танками), спостерігачами і пішими дозорними. Розвідувальні відомості добуваються спостереженням, підслуховуванням, розвідувальними засідками, нальотами, опитуванням місцевих жителів, допитом полонених, вивченням документів, озброєння і техніки противника, а бойовим розвідувальним дозором, крім того, і боем.

Під час постановки завдання розвідувальному (бойовому розвідувальному) дозору вказуються:

- відомості про противника в районі (на напрямку) майбутніх дій; склад дозору;
- район (напрямок, об'єкт) розвідки;
- які відомості, до якого часу добути;
- вихідний пункт і час його проходження;
- час закінчення розвідки та порядок дій після виконання завдання;
- порядок підтримання зв'язку та подання розвідувальних відомостей, а за потреби і відомості про сусідні і діючі попереду розвідувальні органи, способи взаємного розпізнавання, пропуск і відгук (у разі потреби).

Підготовка дій взводу у складі розвідувального дозору – це сукупність заходів, що включає:

- організацію дій у розвідці;
- підготовку взводу до виконання завдання;
- здійснення контролю готовності взводу до виконання завдання та інші заходи.

Робота командира щодо **організації дій у розвідці** починається з отриманням завдання і здійснюється, як правило, у вихідному районі на карті (схемі, макеті місцевості).

Завдання командир взводу отримує від начальника штабу (начальника розвідки) батальйону (БТГр) на КСП або безпосередньо в районі розташування взводу.

Зміст і порядок роботи командира взводу з організації дій в розвідувальному дозорі будуть залежати від умов обстановки, отриманого завдання і наявності часу.

Командир РД після отримання бойового завдання організовує заходи, які включають:

- з'ясування завдання;
- надання першочергових вказівок щодо найшвидшої підготовки підрозділу до його виконання;
- оцінює обстановку;
- приймає рішення та оформляє його на карті;
- відає бойовий наказ;
- організовує взаємодію, управління та бойове забезпечення, виконання заходів морально-психологічного, тилового і технічного забезпечення.

Після цього організовує та особисто керує підготовкою особового складу, ОВТ, технічних засобів розвідки до дій, здійснює контроль готовності і в установлений час доповідає старшому начальнику.

У ході з'ясування завдання командир підрозділу повинен зрозуміти:

- мету майбутніх дій у розвідці;
  - місце (напрямок, район) ведення розвідки і порядок (способи) виходу до нього;
  - які розвідувальні відомості і до якого терміну добути;
  - порядок доповіді результатів розвідки;
  - порядок дій після виконання завдання;
  - скільки є часу на підготовку до виконання завдання.
- Крім того, він повинен усвідомити:
- час, місце і порядок проходження переднього краю (виведення в район дій противника);
  - хто і як забезпечує його дії.

Для скорішої підготовки підрозділу до виконання завдання командир РД повинен визначити у своїх вказівках (для їх виконання) посадовим особам:

- обсяг заходів і виконавців з підготовки особового складу;
- обсяг заходів і виконавців з підготовки бойової техніки;
- обсяг заходів і виконавців з підготовки озброєння;
- обсяг заходів і виконавців з підготовки технічних засобів розвідки та засобів зв'язку;
- обсяг заходів і виконавців з підготовки матеріальних засобів;
- до якого часу доповісти про готовність до бойового застосування.

У ході проведення розрахунку часу командир підрозділу повинен розподілити за часом заходи щодо підготовки підрозділу до виконання завдання і черговість їх виконання. Вихідними даними для проведення розрахунку часу є:

- час отримання завдання;
- час доповіді рішення;
- час готовності підрозділу до виконання завдання.

При оцінюванні обстановки командир РД повинен вивчити: склад, положення, стан і можливий характер дій противника; характер місцевості на напрямку (в районі) розвідки та її вплив на виконання завдання;

склад, положення, стан і можливості своїх та доданих підрозділів; положення, характер дій сусідніх і розвідувальних органів, що діють попереду;

- радіаційну, хімічну, бактеріологічну обстановку;
- стан погоди, пору року і час доби.

При оцінюванні противника командир підрозділу визначає:

- накреслення переднього краю;
- склад і характер дій противника на напрямку (у районі) дій, а також на маршруті руху, ділянці переходу переднього краю;
- місця розташування опорних пунктів (вузлів опору), спостережних пунктів, позицій вогневих засобів, наявність проміжків і незайнятих ділянок у бойовому порядку противника на передньому краї і в найближчій глибині;
- вигідні рубежі, природні перешкоди та ділянки місцевості, які може використовувати противник для оборони і розташування елементів бойового порядку;
- положення і характер дій об'єктів, розвідку яких необхідно провести, систему їх охорони та оборони;
- місце розташування резервів і ймовірний характер їх дій в найближчий час;
- контррозвідувальні заходи противника.

У висновках з оцінювання противника необхідно визначити: район (ділянку) місцевості або напрямок, де можливо проникнення в тил противника;

- порядок проникнення в тил противника;
- бойовий порядок, маршрут і порядок руху РД;

на розвідку яких об'єктів, де і коли необхідно зосередити основні зусилля;

рубежі (райони) можливої зустрічі з противником і порядок дій при зустрічі з ним.

При вивченні місцевості командир РД повинен визначити:

характер дорожньої мережі на напрямку (у районі) дій, умови і можливості руху поза дорогами;

маскувальні властивості місцевості і порядок використання їх при веденні розвідки противника в населених пунктах, лісах, біля водних перешкод;

наявність, характер штучних (мінно-вибухових) і природних перешкод, важкопрохідні ділянки місцевості, способи подолання і можливі шляхи їх обходу;

маршрут руху РД і характер місцевості, яка прилягає до нього, небезпечні ділянки на ньому і можливі напрямки його зміни;

відстань огляду місцевості безпосередньо з маршруту та з висуванням дозорних відділень (дозорних) і головних сил дозору;

ділянки місцевості, для огляду яких необхідно висилати дозорних (дозорні відділення), умови орієнтування на маршруті;

ймовірні рубежі (райони) зустрічі з противником і характер місцевості на них.

У висновках з оцінювання місцевості командир РД повинен визначити:

основний і додатковий маршрут руху головних сил дозору;

бойовий порядок РД;

де, коли, в якій кількості і в якому напрямку висилати дозорне відділення (дозорних);

підступи до об'єктів розвідки;

заходи щодо підвищення прохідності бойової техніки поза дорогами.

Оцінюючи свої і додані підрозділи, командир взводу уточнює їх укомплектованість, технічний стан озброєння і бойової техніки, забезпеченість матеріально-технічними засобами, рівень підготовленості особового складу, можливості з ведення розвідки.

У висновках командир взводу визначає, яке відділення призначити дозорним, як шикувати колону головних сил і розподілити засоби підсилення.

При оцінюванні сусідів командир дозору вивчає й уточнює наявність, склад і віддалення діючих розвідувальних органів та їх

завдання; способи взаємного розпізнавання з органами розвідки і діючими попереду підрозділами.

Оцінюючи радіаційну, хімічну і бактеріологічну обстановку, командир взводу уточнює, де в напрямку дій РД є ділянки зараження отруйними речовинами, окреслює порядок та шляхи їх подолання або обходу, визначає можливі дози радіації і ступінь зараження місцевості.

При оцінюванні стану погоди, пори року і доби необхідно визначити їх вплив на бойове застосування сил і засобів РД. По кожному елементу робляться відповідні висновки.

Рішення командир приймає особисто, на основі з'ясування завдання й оцінки обстановки. У рішенні командир РД визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль розвідки;
- якого противника, яким способом і в якій послідовності вести розвідку;
- до якого часу вести розвідку;
- бойовий порядок підрозділу;
- завдання відділенням;
- основні питання взаємодії;
- організація управління та забезпечення.

Своє рішення командир РД доповідає старшому начальнику і після його вказівок детально розробляє заходи щодо підготовки РД, оформляє чисту кодовану карту (у тилу противника на ній робить позначки, що не розкривають бойове завдання РД, положення, завдання і дії своїх військ) та робить відповідні розрахунки.

При відданні бойового наказу командир розвідувального дозору повинен вказати:

- відомості про противника;
- напрямок (об'єкт або район) розвідки і завдання РД;
- завдання відділенням і напрямок руху дозорного відділення, відомості про дії сусідніх підрозділів;
- порядок руху і завдання доданих підрозділів;
- час початку ведення розвідки;
- своє місце і заступника.

Після віддання бойового наказу командир взводу вказує порядок дій при зустрічі з противником, заходи щодо захисту від зброї масового ураження й інших видів забезпечення, сигнали оповіщення,

управління і взаємодії, способи взаємного розпізнавання, порядок проходження переднього краю своїх військ, пропуск і відгук.

У випадку, коли РД (БРД) висилається в розвідку в ході бою, командир взводу може поставити завдання по засобах радіозв'язку.

У ході організації взаємодії командир РД повинен домогтися єдиного розуміння всіма підлеглими бойового завдання. Взаємодія організовується по завданнях, рубежах і по часу. Вона може бути проведена наступними способами:

- вказівками командира РД;
- заслуховуванням підлеглих;
- розіграшем тактичних епізодів;
- комбінованим способом.

При цьому необхідно визначити і відпрацювати варіанти дій підрозділів при веденні розвідки (хто і що робить при виході до визначеного рубежу, у відповідний час, при розвідці найбільш типових об'єктів, таких як вогневі позиції артилерії, командні пункти, райони розміщення резервів, при зустрічі з противником, при проведенні засідки і нальоту силами РД), а також вказати сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

При організації забезпечення дій у розвідці командир РД робить вказівки за наступними показниками, а саме з метою захисту від засобів ЗМУ та отруйних речовин:

- порядок використання захисних властивостей місцевості і техніки;
- порядок попередження про безпосередню загрозу і початок застосування противником ЗМУ та отруйних речовин, а також порядок і сигнали оповіщення про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження;
- порядок ліквідації наслідків застосування противником ЗМУ та отруйних речовин;
- заходи безпеки при дії в районі зараження;
- порядок ведення радіаційної і хімічної розвідки;
- місце, час і порядок проведення спеціальної обробки підрозділів;
- порядок маскуванню підрозділів аерозолями (димами) при підготовці й у ході ведення розвідки, сили і засоби, які для цього виділяються;

- порядок технічної перевірки протигазів і забезпечення підрозділів засобами захисту.

З метою організації охорони вказує:

- напрямки, на яких зосередити особливу увагу;
- де і яку мати охорону та її склад;
- порядок виставлення охорони та її завдання;
- пропуск і відгук.

При організації тактичного маскуванню необхідно вказати:

- основні заходи щодо маскуванню, обсяг, терміни і порядок їх виконання;
- сили і засоби, що виділяються для здійснення маскувальних заходів;
- порядок дотримання підрозділами маскувальної дисципліни.

У ході організації технічного забезпечення командир підрозділу вказує:

- місце, час і обсяги технічного обслуговування, порядок евакуації і ремонту техніки й озброєння при підготовці та в ході виконання бойових завдань;
- розміри, терміни і порядок поповнення запасів боєприпасів і військово-технічного майна;
- термін і порядок підготовки засобів зв'язку і ТЗР.

Організуючи тилове забезпечення, командир розвідувального дозору повинен вказати:

- місце, час і порядок поповнення в підрозділах запасів матеріальних засобів;
- порядок організації відпочинку і харчування особового складу.

Відаючи вказівки з організації управління, командир РД доводить, яким чином буде здійснюватися управління підрозділами (по радіо, сигналами, особисто і т.д.).

Після цього командир підрозділу повинен здійснити перевірку точного виконання у відділеннях і доданих підрозділах відданих розпоряджень, знання і розуміння завдань, які необхідно виконати.

Крім того, необхідно контролювати своєчасність і якість виконання визначених заходів щодо підготовки підрозділу. Надавати допомогу в забезпеченні, усуненні на місці виявлених недоліків і вирішення раптових питань, що виникають в ході підготовки підрозділу до виконання завдань.

По закінченні підготовки підрозділу необхідно доповісти старшому начальнику про готовність до виконання бойового завдання.

Розглядаючи **порядок підготовки підрозділу до виконання завдання**, слід зазначити, що вона включає:

- підготовку особового складу;
- підготовку озброєння і технічних засобів розвідки;
- підготовку техніки.

Підготовка особового складу передбачає:

1) орієнтування командирів відділень на майбутнє завдання;

2) організацію вивчення організації, озброєння і тактики дій противника, розвідувальних ознак його об'єктів;

3) організацію і проведення тренувальних занять з відпрацювання найбільш важких способів ведення розвідки (засідки, нальоти тощо);

4) організацію своєчасного отримання необхідних матеріальних засобів;

5) організацію здачі документів, особистих речей, нагород, грошей, фотографій та їхнє збереження;

6) організацію харчування і відпочинку особового складу.

Підготовка озброєння і технічних засобів розвідки включає:

1) огляд озброєння, вивірку приладів прицілювання, при необхідності приведення озброєння бойових машин і стрілецької зброї до нормального бою;

2) підготовку і введення даних в навігаційну апаратуру;

3) перевірку працездатності ТЗР, зарядку елементів живлення;

4) підготовку засобів зв'язку й отримання радіоданих.

При підготовці бойових машин необхідно вжити наступних заходів:

1) провести дозаправку машин ПММ та отримати все необхідне з технічного забезпечення;

2) здійснити перевірку технічного стану машин та усунення виявлених недоліків;

3) провести технічне обслуговування в обсязі, вказаному старшим начальником.

Крім того, в обов'язковому порядку, якщо є **сили і засоби посилення**, організовується і проводиться їх прийом, розміщення та підготовка, а також орієнтування на майбутнє завдання.

2.2. Ведення розвідки розвідувальним дозором у різних видах бою

В умовах, коли зустріч із противником не передбачається, розвідувальний дозор рухається, як правило, по дорогах з максимальною швидкістю. В районі можливої зустрічі з противником він переміщається, як правило, приховано, поза дорогами, від одного зручного для спостереження місця до іншого, використовуючи особливості рельєфу місцевості.

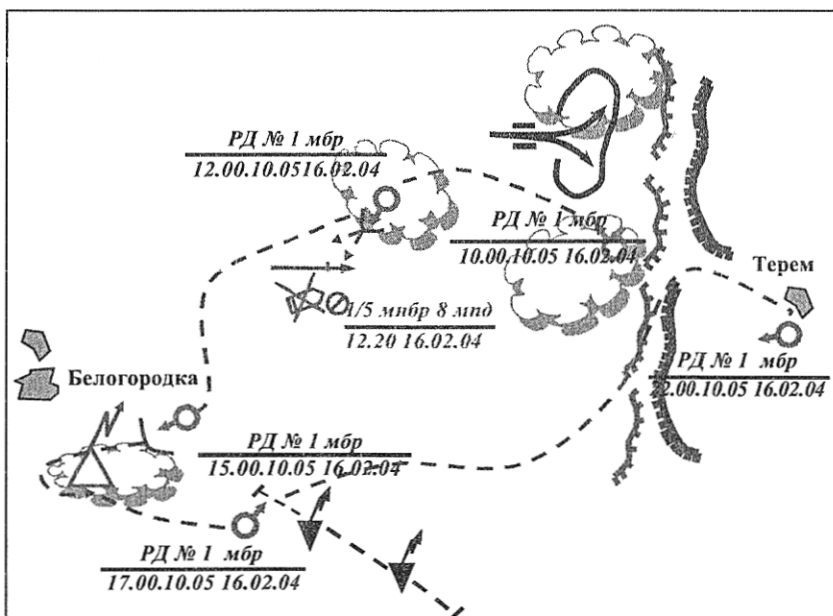

Рис. 2.1. Порядок ведення розвідки розвідувальним дозором

При виявленні противника командир взводу негайно доповідає про це командирі, який вислав дозор, після отримання вказівок продовжує розвідку виявленого противника або виконує раніше поставлене завдання (рис. 2.1).

Підрозділи розвідки і похідної охорони противника розвідувальний дозор обходить та проникає до його головних сил. У випадку раптової зустрічі з противником, коли неможливо уникнути бою, дозор відкриває вогонь, сміливо нападає на противника, захоплює

полонених, зразки документів та озброєння і продовжує виконувати поставлене завдання.

З метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки противника розвідувальний дозор улаштовує засідки, а для знищення його важливих об'єктів – нальоти.

У ході ведення *оборонного бою* розвідувальний дозор повинен: своєчасно виявити його місцеположення, склад, характер дій підрозділів; час і напрямок висування та рубежі розгортання, в першу чергу, танкових підрозділів; координати засобів ВТЗ, ЗМУ та вогневих позицій артилерії; місця розташування пунктів управління, підрозділів других ешелонів, резервів та інших об'єктів противника.

У ході ведення *наступального бою* розвідувальний дозор сміливо проникає в глибину оборони противника і визначає: координати його опорних пунктів та вогневих засобів, особливо протитанкових; наявність і характер фортифікаційних споруджень та мінно-вибухових загороджень; визначає координати засобів ВТЗ та ЗМУ, вогневих позицій артилерії та пунктів управління; райони розташування і напрямок висування підрозділів другого ешелону (резервів) противника; зони зараження, райони зруйнувань, пожеж і затоплень, шляхи їх обходу або напрямки подолання.

Під час розвідки противника, що відходить, розвідувальний дозор визначає напрямок його відходу, склад колон, позиції і рубежі, які підготовлюються для оборони в глибині бойових порядків противника.

У зустрічному бою розвідувальний дозор виявляє положення, склад, напрямок висування та рубежі розгортання головних сил противника, місця в колонах танкових підрозділів і пунктів управління; координати засобів ВТЗ, ЗМУ та вогневих позицій артилерії. Надалі він виявляє склад, напрямок висування та рубежі розгортання підрозділів другого ешелону (резервів) противника.

Під час ведення розвідки водної перешкоди розвідувальний дозор виявляє наявність, склад і характер дій противника на своєму і протилежному берегах, характер водної перешкоди та її стан. Виявивши противника на підступах до водної перешкоди, дозор обходить його або проникає до водної перешкоди через проміжки в його бойових порядках.

При виході до водної перешкоди розвідувальний дозор визначає її ширину, глибину, швидкість течії, стан дна і берегів, їх крутість,

наявність загороджень на берегах і у воді, місця, зручні для форсування, наявність переправ та їх стан. Використовуючи незайняті противником ділянки місцевості, розвідувальний дозор переправляється на протилежний берег і виявляє опорні пункти противника, розташування вогневих засобів, наявність і характер загороджень. Якщо неможливо переправитися на протилежний берег, розвідувальний дозор веде розвідку противника, який обороняється на ньому, спостереженням зі свого берега.

Розвідка населеного пункту починається з огляду його околиці дозорним відділенням (танком). До отримання від дозорного відділення сигналу “ШЛЯХ ВІЛЬНИЙ” розвідувальний дозор розташовується приховано поза населеним пунктом, перебуваючи у готовності підтримувати дозорне відділення (танк) вогнем. У населеному пункті особлива увага звертається на будинки біля перехресть, верхні поверхи будівель та інші місця, де можуть бути встановлені вогневі засоби противника. Наявність противника в населеному пункті може бути виявлено також опитуванням місцевих жителів.

У горах розвідувальний дозор, як правило, просувається вздовж доріг, долин, хребтів і веде розвідку послідовним оглядом командних висот і спостереженням з них. Дороги, стежки і ущелини, які відходять від напрямку руху, проглядаються командиром взводу з вигідних для спостереження пунктів або для їхнього огляду висилаються дозорні відділення (танки), піші дозорні. Особлива увага при цьому звертається на місця, де можливе влаштування противником засідок і різноманітних загороджень. Для огляду важкодоступних ділянок місцевості висилаються піші дозорні. Для захоплення полонених, документів, нових зразків озброєння і техніки противника розвідувальний дозор застосовує розвідувальні засідки, які влаштовуються в тіснинах та за поворотами доріг, і нальоти на виявлені об'єкти противника.

У лісі розвідка починається з огляду узлісся дозорним відділенням (танком) або пішими дозорними. До закінчення огляду розвідувальний дозор не заходить у ліс, а розташовується поза ним, знаходячись у готовності підтримати дозорне відділення (танк) вогнем. У лісі розвідувальний дозор просувається, як правило, по дорозі або просіці. Ділянка лісу (гай), що знаходиться в стороні від напрямку руху розвідувального дозору, за потреби оглядається дозорним відділенням (танком) або пішими дозорними. Особливо

ретельно оглядаються узлісся, поляни, входи в яри, дефіле, мости, верхів'я дерев та інші місця, де найбільш можливі засідки противника.

Вночі розвідувальний дозор веде розвідку із застосуванням приладів нічного бачення і підслуховуванням. Особлива увага звертається на височини, околиці населених пунктів, узлісся та інші місця, де можливі засідки противника. Вночі дозор частіше проводить розвідувальні засідки і нальоти. Особовий склад розвідувального дозору повинен суворо дотримуватися встановлених правил світломаскування, діяти раптово, рішуче і відважно.

Питання для самоконтролю

1. Що таке розвідувальний дозор, який його склад, від якого підрозділу він виділяється?

2. Назвіть можливості РД з ведення розвідки.

3. Які завдання в ході ведення розвідки може вирішувати РД?

4. Що вказується при постановці завдання розвідувальному дозору?

5. Порядок роботи командира взводу після отримання завдання на дії у складі РД.

6. Що включає в себе оцінювання обстановки командиром РД?

7. Що визначає командир РД в рішенні?

8. Що вказує командир РД при відданні бойового наказу?

9. Що включає в себе підготовка особового складу до дій у розвідці?

10. Що необхідно виконати при підготовці техніки, озброєння та технічних засобів розвідки до виконання завдання?

Розділ 3

ПІДГОТОВКА І ВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ У СКЛАДІ РОЗВІДУВАЛЬНОГО ЗАГОНУ

3.1. Підготовка підрозділів до дій у складі розвідувального загону

Розвідувальний загін висилається в різних видах бою і на марші для добування розвідувальних відомостей на найбільш важливому напрямку. Склад розвідувального загону залежить від характеру бойових дій військ, дій противника, обстановки, що склалася, умов місцевості і поставлених завдань на ведення розвідки. Він призначається, як правило, в складі роти, але як виняток, у деяких випадках (під час розвитку наступу в глибині оборони противника, під час переслідування і на марші, в передбаченні вступу в бій) у розвідувальний загін може бути призначений механізований або танковий батальйон. Механізований підрозділ, виділений у розвідувальний загін, може підсилюватися танками, артилерією і протитанковими засобами, засобами ППО, підрозділами інженерних військ, військ радіаційного, хімічного і біологічного захисту, а розвідувальний загін у складі танкового батальйону, крім того, і механізованими підрозділами.

Для ведення розвідки розвідувальному загону вказується напрямок або смуга розвідки. Ширина смуги розвідки залежить від визначеного завдання, сил і складу загону, виду бою, а також від умов місцевості. Розвідувальному загону в складі роти смуга розвідки визначається шириною до **5 км**, у складі батальйону – до **10 км**.

Віддалення основних сил розвідувального загону від переднього краю або підрозділів охорони своїх військ у ході ведення розвідки може становити до **50 км**.

Розвідувальний загін виконує свої завдання спостереженням, підслуховуванням, розвідувальними засідками, нальотами, опитуванням місцевих жителів, допитом полонених, вивченням документів, зразків озброєння і техніки противника, а у випадках, коли неможливо добути відомості про противника іншими способами, і боєм. У ході ведення розвідки на території противника і на рубежах (у районах) його ймовірного руху можуть встановлюватися розвідувально-сигналізаційні засоби.

Від розвідувального загону висилаються вперед на віддалення до 10 км і в боки флангів на віддалення 3–5 км розвідувальні дозори силою до посиленого взводу кожний та дозорні відділення, кількість і склад яких залежить від визначеного завдання, дій противника і характеру місцевості, решта підрозділів складають основні сили загону. Від розвідувального загону в складі роти можуть бути вислані один-два, у складі батальйону – три-чотири розвідувальні дозори.

Командир розвідувального загону особисто організовує дії підрозділів, здійснює управління ними та перебуває, як правило, у складі основних сил. Для уточнення відомостей про противника та особистого його вивчення він може висуватися до розвідувальних дозорів.

Завдання командира розвідувального загону ставиться командиром бригади, начальником штабу або начальником розвідки.

Під час постановки завдання командира розвідувального загону вказуються: відомості про противника в смузі (на напрямку) майбутніх дій; дані про свої і сусідні підрозділи, які ведуть розвідку, та сигнали взаємного впізнання з ними; склад розвідувального загону; смуга або напрямок розвідки; завдання на розвідку (які відомості і до якого часу необхідно добути, вихідний пункт і час його проходження, порядок дій після виконання завдання, кінцевий пункт або рубіж ведення розвідки, коли закінчити розвідку, куди і за яким маршрутом повернутися або де зосередитися); порядок підтримання зв'язку і подання розвідувальних відомостей (кому, куди, яким способом і до якого часу подавати повідомлення), сигнали взаємного упізнання з літаками (вертольотами) своєї авіації; порядок проходження лінії фронту своїх військ, пропуск і відгук; порядок евакуації поранених і вбитих, а також доставки полонених, трофейного озброєння і документів; що робити з пошкодженим озброєнням і технікою.

Для зв'язку з командиром, який вислав підрозділ у розвідку, командир розвідувального загону отримує таблицю радіосигналів і кодовану карту.

Роботу з організації розвідки командир розвідувального загону проводить, як правило, по карті у вихідному районі.

Загальний порядок роботи командира розвідувального загону після отримання бойового завдання не відрізняється від порядку роботи командира батальйону (роти) під час організації бою.

Підготовка до дій у розвідці включає:
організацію дій розвідувального загону;
підготовку підрозділів до виконання поставленого завдання;
зайняття вихідного району;
проведення виховної роботи з особовим складом;
практичну роботу командира розвідувального загону, його заступників у підрозділах (з метою контролю та надання допомоги) та інші заходи.

Робота командира з організації дій розвідувального загону починається з отриманням бойового завдання і включає в себе:

- усвідомлення завдання;
- оцінювання обстановки;
- прийняття рішення;
- постановку бойових завдань підрозділам;
- організацію взаємодії, управління та всебічного забезпечення дій.

У результаті організації дій розвідувального загону детально розробляються послідовність, терміни та способи дій усіх сил і засобів, що відображаються у відповідних бойових та інших документах.

Під час **усвідомлення бойового завдання** командир розвідувального загону повинен зрозуміти:

- мету майбутніх дій у розвідці;
- які розвідувальні відомості і до якого часу необхідно добути;
- способи дій розвідувального загону;
- порядок доповіді результатів розвідки;
- порядок дій після виконання бойового завдання;
- терміни готовності до виконання завдання.

Під час **оцінювання обстановки** командир розвідувального загону оцінює противника, стан своїх сил і засобів, місцевість у смузі (на напрямку) майбутніх дій, стан погоди, час доби, пори року.

Під час **оцінювання противника** він вивчає:

- положення, склад, стан, можливий характер його дій;
- імовірні рубежі зустрічі з розвідкою противника, його похідною охороною і головними силами;
- можливе розташування об'єктів розвідки, склад сил і засобів їх охорони та оборони;
- способи можливого впливу противника на підрозділи розвідувального загону в ході виконання завдань.

Оцінюючи стан своїх сил і засобів, командир розвідувального загону з'ясовує:

укомплектованість особовим складом, озброєнням, технікою і забезпеченість необхідними матеріально-технічними засобами для виконання поставленого завдання;

підготовленість командирів взводів, їх досвід і здатність здійснювати управління розвідувальним дозором під час виконання завдань;

час на підготовку до дій.

Під час оцінювання місцевості командир розвідувального загону вивчає:

- фізико-географічні умови (захисні властивості місцевості, ступінь її прохідності, наявність природних перешкод, якість дорожньої мережі, насиченість населеними пунктами, етнічні і конфесійні особливості населення);

- робить висновок про те, як тактичні властивості місцевості будуть впливати на виконання бойового завдання.

Рішення командир розвідувального загону формулює особисто, на основі з'ясування отриманого завдання, висновків з оцінювання обстановки і проведення тактичних розрахунків.

У рішенні він визначає:

- замисел;
- бойові завдання підрозділам;
- основні питання взаємодії і порядок всебічного забезпечення, організацію управління.

Основу рішення складає **замисел**, в якому визначаються: напрямок зосередження основних зусиль розвідки, яким способом і в якій послідовності провести розвідку (знищити, захопити) противника; бойовий порядок загону.

У бойовому наказі командир розвідувального загону вказує: відомості про противника;

завдання, які необхідно виконати в ході ведення розвідки розвідувальним загonom;

завдання розвідувальним дозорам (дозорним відділенням);

підрозділам основних сил – місце в колоні, напрямок (маршрут) руху, час проходження вихідного пункту і порядок безпосередньої охорони;

час готовності до виконання завдання, своє місце і заступника.

Після віддання бойового наказу командир розвідувального загону вказує порядок організації управління і взаємодії, визначає заходи щодо всебічного забезпечення, а за потреби, відомості про сусідні і ті, які діють попереду, розвідувальні органи, способи взаємного розпізнавання, порядок проходження переднього краю (охорони) своїх військ, пропуск і відгук.

3.2. Ведення розвідки розвідувальним загonom

В обороні, якщо немає безпосереднього зіткнення з противником, розвідувальний загін може висилатися для своєчасного виявлення початку висування і розгортання противника, визначення складу і напрямку дій його основного угруповання, позицій засобів ЗМУ, ВТЗ, вогневих позицій артилерії та місць розташування пунктів управління.

Розвідувальний загін може вести розвідку у визначеній смузі на далеких підступах до підрозділів противника, що обороняються, на відкритих флангах своїх військ і у великих проміжках бойових порядків противника при його висуванні та розгортанні.

У ході оборонного бою розвідувальний загін уточнює угруповання противника, встановлює підхід других ешелонів (резервів), напрямок і рубежі введення їх у бій, а також захоплює полонених і документи.

Розвідувальний загін виявляє проміжки в бойових порядках противника, що наступає, перед фронтом і на флангах підрозділів та використовує їх для проникнення до об'єктів розвідки.

У наступі розвідувальний загін, використовуючи проміжки та відкриті фланги в бойових порядках противника, стрімко проникає вглиб його оборони, веде розвідку позицій і опорних пунктів, визначає райони розташування і напрямки висування других ешелонів (резервів), наявність і характер фортифікаційних споруджень і загороджень, позицій засобів ЗМУ, ВТЗ, вогневі позиції артилерії, місця розташування ПУ та інших важливих об'єктів, зони зараження, райони руйнувань, пожеж і затоплень, напрямки їх подолання або обходу. З початком відходу противника розвідувальний загін стрімко виходить на фланги і шляхи відходу його головних сил, встановлює їх склад і напрямок відходу, склад і характер дій ар'єргардів, позиції і рубежі, підготовлені для оборони в глибині, і час зайняття

їх військами, наявність та характер перешкод і загороджень. Розвідувальний загін може захоплювати переправи через водні перешкоди та інші важливі об'єкти на шляхах відходу противника, утримуючи їх до підходу своїх підрозділів, частиною сил він продовжує виконувати поставлене завдання.

У передбаченні зустрічного бою розвідувальний загін до рубежу можливої зустрічі з противником просувається, як правило, по дорогах з максимальною швидкістю. При підході до рубежу можливої зустрічі з противником розвідувальні дозори й основні сили загону діють приховано, як правило, поза дорогами, переміщуючись від одного вигідного для спостереження пункту до іншого, ретельно проглядаючи дороги та інші напрямки ймовірних дій противника. Під час зустрічі з розвідкою та охороною противника розвідувальні дозори й основні сили загону обходять їх, приховано проникають до головних сил противника, встановлюють їх склад, характер і напрямок дій, час проходження важливих рубежів, початок і рубежі розгортання, позиції засобів ЗМУ, ВТЗ, вогневі позиції артилерії, місця ПУ. У ході зустрічного бою розвідувальний загін веде розвідку головних сил противника, використовуючи відкриті фланги та проміжки в його бойових порядках, проникає вглиб, виявляє склад других ешелонів (резервів) і напрямки їх висування.

Для розвідки населеного пункту, в залежності від бойового складу розвідувального загону висилається один або декілька розвідувальних дозорів і дозорних відділень (танків). Основні сили загону залишаються поза населеним пунктом до огляду його околиць розвідувальними дозорами (дозорними відділеннями, дозорними), а потім просуваються за ними.

Під час оволодіння містом розвідувальний загін доцільно використовувати в обхід міста. З виходом у зазначену смугу (на напрямок) розвідки він розкриває підхід до міста резервів противника, місця розгортання його засобів ЗМУ, ВТЗ, засобів артилерії, ПУ, підготовку до деблокування міста або взяття (захоплення, повернення) його з ходу (штурмом); установлює початок і напрямки відходу військ противника з міста, виявляє знову підготовані оборонні рубежі та встановлює зайнятість їх військами, які відходять з міста.

Під час пересування (на марші) розвідувальний загін висилається на відстань, яка забезпечує командуру і штабу бригади

(полку) можливість своєчасного реагування на зміни обстановки. Для цього розвідувальний загін від бригади (полку) висувається за 1,5 - 2 години до виходу підрозділів охорони.

З метою виграшу часу на марші розвідувальний загін до рубежу ймовірної зустрічі з противником пересувається, як правило, по дорогах з максимальною швидкістю. З підходом до рубежу ймовірної зустрічі з противником РЗ просувається по маршрутах (напрямках), які забезпечують прихованість дій і проникнення його до головних сил противника, районів розгортання його засобів ЗМУ, ПУ і веде розвідку відповідно до отриманого завдання.

В інтересах висадки і бойових дій тактичного повітряного десанту (ТакПД) розвідувальний загін виявляє склад угруповання, боездатність і характер дій противника в запланованому районі висадки і дій десанту, виявляє об'єкти, що підлягають знищенню (придушенню) або захопленню, виявляє засоби ППО, оцінює радіаційну і хімічну обстановку в районі десантування і бойових дій десанту; визначає характер місцевості в районі десантування, наявність придатних для висадки десанту площадок, місця (координати) загороджень, руйнувань і перешкод.

У випадку раптової зустрічі з противником, коли уникнути бою неможливо, розвідувальний загін відкриває вогонь, сміливо нападає на противника і захоплює полонених. Потім розвідувальний загін виходить із бою і продовжує виконання завдання. Про результати бою командир розвідувального загону доповідає негайно. Полонених після особистого допиту він тримає під охороною в одній із бойових машин головних сил до виходу розвідувального загону в розташування своїх військ або до прибуття за ними вертольота.

Порядок подальших дій розвідувального загону визначається особливим розпорядженням, переданим по радіо командиром (начальником), який вислав загін.

Для розвідки морських десантів противника розвідувальний загін, висувається на морське узбережжя, розгортається якнайближче до зрізу води і веде розвідку спостереженням. Командир розвідувального загону організує спостереження так, щоб забезпечувалось суцільне спостереження за берегом і водною поверхнею на широкому фронті. В умовах обмеженої видимості використовуються технічні засоби розвідки та спостереження. У разі виявлення дрібних груп противника розвідувальний загін влаштовує

розвідувальні засідки. Захоплених полонених, документи і зразки озброєння командир розвідувального загону після допиту (вивчення) направляє в штаб бригади (полку). Допит полонених здійснюється якнайшвидше, переважно для отримання зведень в інтересах виконання поставленого розвідувальному загону завдання (де перебуває морський десант, його склад, де і коли плануються висадки).

Виявивши підхід морського десанту противника, командир розвідувального загону доповідає про це старшому начальнику і встановлює за ним безперервне спостереження з метою уточнення складу і можливого характеру дій.

Під час розвідки водної перешкоди розвідувальний загін встановлює наявність, склад і характер дій противника на своєму і протилежному берегах та характер водної перешкоди. До водної перешкоди розвідувальний загін висувається приховано. Якщо противник є на підступах до водної перешкоди, загін виявляє його опорні пункти, устанавлює проміжки в бойових порядках і, використовуючи їх, проникає до водної перешкоди. Визначає її ширину, глибину, швидкість течії, ґрунт і профіль дна, кругість і характер ґрунту берегів, наявність загороджень на берегах і біля води, зручні для форсування ділянки, наявність переправ і їх стан та переправляється на протилежний берег.

У ході ведення розвідки противника на протилежному березі розвідувальний загін виявляє його опорні пункти, незайняті ділянки, розташування вогневих засобів, других ешелонів (резервів), наявність і характер загороджень. Якщо неможливо переправитися на протилежний берег, розвідка противника, який обороняється на ньому, ведеться спостереженням зі свого берега. Переправу на протилежний берег у цьому випадку розвідувальний загін здійснює разом із передовим загonom або з підрозділами першого ешелону головних сил.

Під час ведення розвідки вночі застосовуються радіолокаційні станції розвідки наземних рухомих цілей, прилади нічного бачення і засоби освітлення місцевості. Особлива увага звертається на височини, околиці населених пунктів, узлісся та інші місця, де можуть бути підрозділи противника. Для захоплення полонених, зразків озброєння і техніки нерідко влаштовуються розвідувальні засідки і проводяться нальоти. Підрозділи повинні суворо дотримуватися світломаскування, діяти раптово, рішуче і зухвало.

У гірській місцевості розвідувальний загін, як правило, просувається уздовж доріг, долин, хребтів і веде розвідку шляхом

послідовного огляду командних висот і спостереження з них. Для огляду доріг, троп, ущелин та інших місць осторонь від напрямку руху, де може бути противник, висилаються розвідувальні дозори і дозорні відділення (танки). У високогірних районах і на важкодоступних ділянках місцевості розвідка ведеться пішими дозорними, які забезпечені гірським спорядженням і навчені техніки подолання гірських перешкод.

У ході ведення розвідки розвідувальний загін проводить розвідувальні засідки в тіснинах, на перевалах і за крутими поворотами вузьких доріг. Налюти РЗ проводить, як правило, в умовах, коли забезпечується напад на обраний об'єкт з тилу.

Віддалення розвідувального загону від своїх військ зменшується через порівняно низькі темпи наступу і труднощі з організації зв'язку в горах.

У лісі розвідувальний загін крім виконання звичайних завдань повинен розкрити: наявність і характер загороджень і руйнувань на просіках, дорогах та інших доступних для пересування напрямках; ділянки, де можливе застосування танків; наявність і стан просік, доріг і прихованих шляхів, що виводять у фланг і тил противника, який обороняється, а також наявність галявин і порубок лісу, придатних для висадки ТакПД.

Розвідувальний загін веде розвідку, головним чином, уздовж доріг, по просіках, широких стежках і рідколіссі перед фронтом військових частин (підрозділів), які наступають і на їх флангах. Віддалення розвідувального загону від своїх військ, як правило, менше, ніж за звичайних умов. У важкодоступних районах він діє у пішому порядку. Для швидкого перекидання розвідувального загону через важкодоступні райони і ділянки, а також на нові напрямки розвідки можуть використовуватися вертольоти.

У лісі від розвідувальних органів загону висилаються дозорні відділення (танки) і піші дозорні, а під час розвідки найбільш закритих ділянок місцевості (ярів, густого чагарнику) може проводитися їх прочісування.

Під час розташування на відпочинок підрозділами розвідувального загону в усіх випадках організовується безпосередня охорона і ведеться кругове спостереження. Спостерігачі виставляються не тільки на землі, але і, по можливості, на деревах. На найбільш загрозливих напрямках на віддаленні до **500 м** виставляються

спостережні пости (секрети). Зв'язок командира розвідувального загону зі спостережним постом (секретом) здійснюється по телефону.

У зимових умовах на розвідувальний загін покладаються завдання щодо визначення товщини і стану льоду на річках і озерах, глибини і щільності сніжного покриву, ступеня промерзання боліт та можливих шляхів для висування техніки.

Для виконання визначених завдань особовий склад розвідувального загону екіпірується відповідно до умов району майбутніх дій, пори року і стану погоди. У ясні сонячні дні, якщо є сніговий покрив, розвідники забезпечуються захисними окулярами для захисту очей від яскравих сонячних променів і снігу. Особовому складу видається теплий одяг і взуття, засоби проти обмороження і вітамінні препарати. З розвідниками проводяться заняття з орієнтування, пересування вдень і вночі, з улаштування місць для ночівлі і відпочинку під відкритим небом взимку.

Озброєння, військова техніка і технічні засоби розвідки готуються до використання в умовах низьких температур. Бойові машини забезпечуються засобами підвищеної прохідності (самовитягування) і додатковим запасом пального. Якщо є сніговий покрив, вони фарбуються в білий колір. Для всього особового складу розвідувального загону готуються лижі. Вони укладаються в машинах або закріплюються на них зверху.

Для проникнення вглиб розташування противника розвідувальний загін використовує проміжки в його обороні, замерзлі озера, річки і болота, а для раптових дій, крім того, завірюху, снігопад, темний час доби й інші умови обмеженої видимості.

Під час підготовки та в ході наступу до завдань розвідувального загону входить виявлення ділянок, що обмежують використання важкої техніки. За потреби до складу розвідувального загону додаються сапери-розвідники з відповідним спорядженням. **Під час виходу на лід і руху по ньому необхідно суворо дотримуватись запобіжних заходів!**

З початком завірюхи та при великих снігопадах командир розвідувального загону звертає особливу увагу на організацію безпосередньої охорони, обігріву особового складу, недопущення отруєння його чадним газом.

Повернення розвідувального загону у розташування своїх військ здійснюється, як правило, зворотним переходом через передній край у призначеному місці.

Під час повернення розвідувального загону його командир вивчає обстановку на ділянці переходу переднього краю і порядок взаємодії з командиром підрозділу, який обороняється на цій ділянці, детально вивчає обстановку, обмірковує план виходу, намічає основний і запасний маршрути руху до ділянки переходу переднього краю. Прибувши в район, визначений для переходу, командир РЗ (дозору) розташовує підрозділ у найбільш безпечному місці, організовує розвідку та уточнює порядок дій. У встановлений час або з отриманням сигналу розвідувальний загін (дозор) переходить передній край.

Питання для самоконтролю

1. Склад, завдання та можливості розвідувального загону.
2. Що вказується під час постановки завдання командиром розвідувального загону?
3. Що включає в себе підготовка до дій у розвідці?
4. Порядок роботи командира розвідувального загону після отримання бойового завдання.
5. Що повинен зрозуміти командир розвідувального загону під час усвідомлення отриманого завдання?
6. Порядок оцінювання обстановки командиром розвідувального загону.
7. Що визначає у рішенні командир розвідувального загону?
8. Що вказує командир розвідувального загону при постановці бойового наказу?
9. Назвіть особливості ведення розвідки населеного пункту РЗ.
10. Назвіть особливості ведення розвідки водної перешкоди РЗ.
11. Назвіть особливості ведення розвідки РЗ у лісистій місцевості.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ І ВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ В БАТАЛЬЙОНІ (БТГР) ПРИ БОРОТЬБІ З НЕЗАКОННИМИ ЗБРОЙНИМИ ФОРМУВАННЯМИ

4.1. Особливості підготовки підрозділу до ведення розвідки при боротьбі з незаконними збройними формуваннями

Досвід війни в Афганістані, обох Чеченських кампаній та подій, які розгорнулись на сході нашої держави, свідчить про те, що питанням боротьби з незаконними збройними формуваннями (НЗФ) та організації розвідки в ході її ведення повинно приділятися якнайбільше уваги в умовах сьогодення і в найближчому майбутньому.

Слід зазначити, що підготовка і ведення бойових дій проти НЗФ має ряд особливостей:

по-перше – виконання завдань щодо боротьби з НЗФ здійснюється угрупованнями військ різновидової і різновідомчої належності, якщо немає чітко вираженого переднього краю лінії фронту на розрізнених, нерідко ізольованих напрямках у відриві з'єднань, частин і підрозділів від головних сил в умовах, коли противник (НЗФ) широко застосовує партизанські способи боротьби, нічні дії і завдає раптових ударів;

по-друге – підготовка бою й управління механізованими (танковими) підрозділами в бою з НЗФ різко ускладнюється внаслідок одночасного виконання завдань підрозділами у декількох різних районах, якщо є відкриті фланги і розтягнуті тилові комунікації;

по-третє – поставлені завдання виконуються переважно нетрадиційними для військ методами і способами сформованими за цільовим призначенням загонами і групами різновидової і різновідомчої належності.

У ході боротьби з незаконними збройними формуваннями мета розвідки полягає в тому, щоб здобути необхідні розвідувальні дані, які дозволяють виключити раптовість дій НЗФ та забезпечити ефективне застосування своїх сил і засобів для блокування та локалізації збройного конфлікту.

Досвід ведення бойових дій за останнє десятиріччя показав, що розгром незаконних збройних формувань в умовах відсутності

суцільної лінії зіткнення сторін, наявності великих вільних просторів неможливий без блокування району конфлікту.

Для своєчасного реагування на обстановку необхідний ретельний аналіз розвитку подій, і, відповідно, високий рівень розвідувально-інформаційного забезпечення, який дозволить воєнному керівництву приймати реальне рішення відповідно до обстановки.

Тому дії з виявлення та знищення НЗФ включають розвідку і безпосередньо бойові дії військ.

Дані, добуті розвідкою, повинні забезпечувати ведення бойових дій проти НЗФ і створювати сприятливі умови для їх локалізації і ліквідації.

При цьому основними завданнями розвідки в ході ведення бойових дій з НЗФ будуть:

- забезпечення припинення подальшого проникнення незаконних збройних формувань у зону конфлікту, не дати їм можливості поширити цю зону;
- забезпечення ізолювання району бойових дій від притоку резервів;
- забезпечення дії підрозділів бригади щодо знищення НЗФ;
- проведення пошукових дій;
- коригування вогню наземних вогневих засобів;
- боротьба зі снайперами;
- проведення засадних дій на шляхах відходу груп НЗФ;
- знищення дрібних груп бойовиків;
- уточнення місць базування НЗФ, їх складу, озброєння та імовірного характеру дій;
- встановлення координат місцезнаходження важливих об'єктів і вогневих засобів НЗФ;
- виключення раптовості дій НЗФ;
- виявлення місць базування ДРГ, їх складу, озброєння, можливих завдань і районів дій.

При виконанні завдань основними об'єктами розвідки є:

- НЗФ, бандитські і терористичні групи, незалежно від їх чисельності;
- райони зосередження НЗФ, базові табори, перевальні бази і центри підготовки бойовиків;
- укріплені райони й опорні пункти;
- пункти управління бойовиків, вузли зв'язку, стаціонарні і рухомі ретранслятори, засоби теле- і радіомовлення;

- бронетанкова техніка, артилерійські системи і міномети;
- засоби боротьби з літаками і вертольотами; склади із зброєю, боеприпасами, продовольством та ПММ.

Командири підрозділів з метою отримання розвідувальної інформації організують взаємодію своїх підрозділів додатково з органами, військовими частинами і підрозділами інших військових формувань та правоохоронних органів, а саме:

з органами Внутрішніх військ та Міністерства внутрішніх справ України узгоджуються:

- райони (ділянки), де формування Національної гвардії виконують завдання з розвідки, залишаючись у підпорядкуванні свого командування;

- завдання формуванням Національної гвардії із пошуку та знищення ДРГ та НЗФ;

з органами і підрозділами ДПС України узгоджуються:

- спільні завдання, порядок розвідки з метою виявлення ознак проникнення через Державний кордон ДРГ противника та НЗФ, планування проведення ним збройних провокацій, а в разі ескалації конфлікту – ознак підготовки його до нападу;

- порядок пропуску через Державний кордон своїх розвідувально-диверсійних формувань;

- порядок ведення розвідки у прикордонній смузі, нарощування зусиль з охорони та захисту Державного кордону;

- проведення спільних режимних і спеціальних заходів з виявлення (знищення) ДРГ, НЗФ, інших військових формувань та агентури суміжних держав у прикордонній смузі;

з органами Служби безпеки України узгоджуються:

- порядок ведення розвідувальної та інформаційно-аналітичної роботи в інтересах проведення операції;

- заходи щодо підсилення охорони та оборони об'єктів, на які можуть бути спрямовані розвідувальні та диверсійні дії противника;

- порядок участі органів і підрозділів СБ у ході пошуку (знищення) ДРГ, НЗФ, агентури суміжних держав;

з органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій узгоджується порядок залучення сил і засобів для ведення розвідки та обміну інформацією про обстановку, особливо поблизу АЕС і підприємств хімічної промисловості;

з місцевими органами влади і місцевого самоврядування (штабами зон і районів територіальної оборони) – порядок обміну інформацією про дії ДРГ і НЗФ, оповіщення і підтримання зв'язку.

Відтак порядок підготовки до ведення розвідки має ряд особливостей. У ході **оцінювання противника** командир підрозділу додатково вивчає:

- райони зосередження НЗФ, їхній склад, озброєння і можливий характер дій у зоні відповідальності підрозділів;
- сильні і слабкі сторони противника, його можливості з ведення диверсійних дій і передбачувані місця організації засідок;
- можливості противника з ведення тривалих автономних бойових дій, у тому числі партизанських;
- соціально-політичну обстановку в районі конфлікту, національний склад населення, його настрої та ставлення до Збройних Сил України;
- систему загороджень, охорони й оборони районів розташування НЗФ на напрямку дій військ, а також найважливіші рубежі й об'єкти в бойовому порядку противника, від захоплення яких залежить стійкість його оборони;
- наявність шляхів маневру, можливість виходу з бою або відхилення від нього.

На основі **оцінювання противника** командир підрозділу робить висновки:

- стосовно об'єктів, розвідку яких необхідно провести додатково;
- як використовувати слабкі місця противника і нейтралізувати його сильні сторони;
- які об'єкти потрібно подавити в першу чергу;
- які заходи варто розпочати з попередження і недопущення захоплення збройними формуваннями життєво важливих об'єктів;
- щодо заходів, проведення яких забезпечить захоплення й утримання ініціативи;
- які способи дій обрати, щоб локалізувати і змусити збройні формування скласти зброю;
- щодо заходів із захисту місцевого населення та недопущення його загибелі;
- щодо заходів з отримання інформації від місцевого населення.

При оцінюванні свого підрозділу командир повинен враховувати:

- наявність в особового складу, особливо в офіцерів і сержантів, бойового досвіду;
- готовність підрозділу до майбутніх дій та бойову напруженість попередніх дій;

- які сили і засоби органів державної влади, на якій правовій основі, в якому обсязі забезпечують виконання визначених завдань, порядок підтримки зв'язку і взаємодії з ними.

При оцінюванні місцевості необхідно з'ясувати:

- місця розташування екологічно небезпечних об'єктів та найважливіших об'єктів життєзабезпечення;

- місця розташування найважливіших об'єктів у зоні відповідальності, оволодіння якими знижує бойові можливості противника і його здатність до ведення тривалих бойових дій;

- наявність бар'єрних рубежів, можливих районів завалів, руйнувань, затоплень і шляхів їх обходу;

- наявність шляхів обходу у випадку блокування маршрутів руху місцевим населенням.

При організації **всебічного забезпечення** командир підрозділу повинен додатково вказати:

сили і засоби розвідки інших міністерств і відомств, їхні завдання і зони відповідальності;

райони, контрольовані противником і своїми військами;

місця (об'єкти), в районі яких забороняються дії розвідувальних органів.

Підготовка підрозділів до ведення розвідки в ході боротьби з НЗФ полягає:

- у доукомплектуванні підрозділів особовим складом, забезпеченні їх озброєнням і військовою технікою, боєприпасами, паливом і іншими матеріальними засобами;

- у проведенні заходів морально-психологічного забезпечення;

- у безпосередній підготовці командирів, штабу й особового складу до виконання завдань, а озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів – до бойового застосування.

Головною особливістю підготовки є проведення її в короткий термін, у місцях постійної дислокації, базовому таборі чи в зазначеному районі, на штатному полігоні чи на непідготовленій ділянці місцевості. Вона повинна продовжуватись після отримання бойового завдання, при висуванні і прибутті в район збройного конфлікту.

Основна увага приділяється злагодженим діям особового складу і підрозділів при веденні розвідки. Крім того, відпрацьовуються дії з ведення розвідки в населеному пункті, а також при несенні служби на сторожових заставах, блокпостах, спостережних постах, контрольно-пропускних пунктах. Особливо ретельно відпрацьовуються способи дій при блокуванні колон місцевим населенням,

використанні противником цивільного населення як прикриття при нападі на підрозділи, важливі об'єкти і при спробі вийти з блокованих районів.

При підготовці офіцерів основна увага приділяється вмінню організувати взаємодію та управління підрозділами, ефективному застосуванню озброєння і військової техніки та вмілим діям при веденні розвідки.

При підготовці озброєння і військової техніки до виконання розвідувальних завдань необхідно організувати:

- проведення чергового технічного обслуговування, підготовку озброєння до бойового застосування;
- перевірку працездатності всіх систем, приладів, механізмів, агрегатів і вузлів;
- заряджання акумуляторних батарей, в тому числі до технічних засобів розвідки, переносних радіостанцій і нічних прицілів;
- створення підвищених запасів боєприпасів на кожній бойовій машині;
- створення на кожній машині запасів води, ПММ, а також необхідних запасних частин для проведення першочергових робіт з ремонту і обслуговування силами екіпажів і водіїв у ході ведення бойових дій чи здійснення маршу.

4.2. Особливості ведення розвідки при боротьбі з незаконними збройними формуваннями

В інтересах боротьби з незаконними збройними формуваннями у БТГр будуть вестися наступні види розвідки:

- військова;
- радіолокаційна;
- інженерна;
- радіаційна і хімічна;
- артилерійська розвідка.

Військова розвідка традиційно буде вестися розвідувальним взводом, який може виділити:

- 1 розвідувальний дозор на відстань до 15 км;
- 2-3 спостережні пости;
- групи для проведення засідок, пошуків, нальотів.

Крім того, військова розвідка повинна вестися загальновійськовими підрозділами постійно, при пересуванні, знаходженні на

блокпосту, розташовані в базовому таборі і, відповідно, при веденні бойових дій підрозділами БТГр.

У загальновійськовому підрозділі обов'язково створюється система спостереження, для цього призначаються:

- у відділенні – спостерігач;
- у взводі, роті – один-два спостерігачі;
- у батальйоні – один-два СП;
- у бригаді – 2-3 СП (від розвідувальної роти з ТЗР).

При цьому ефективний СП – це не просто спостерігачі з біноклем у куцах, а СП із потужними ТЗР та БРМ-1К зі штатним обладнанням, яка діятиме в його складі.

Від загальновійськових підрозділів у всіх видах бою обов'язково повинні бути виділені СП, РД або БРД, які будуть вести розвідку противника і місцевості на визначених дальностях.

Від РД (БРД) та від підрозділів, що здійснюють марш, неодмінно повинні бути виділені дозорні відділення для уникнення раптової зустрічі з противником та піші дозорні для розвідки небезпечних ділянок місцевості на відстань, що забезпечує спостереження за їх діями і, за потреби, підтримку вогнем.

У ході підготовки до пересування командир підрозділу обов'язково повинен **організувати розвідку маршрутів** з висуванням особового складу розвідувальних органів в цивільному одязі на цивільному автотранспорті. Важливе значення мають детальні зведення про системи комунікацій, дані про реальний стан доріг, розміри тунелів, портових споруджень, якість мостів, залізничних колій тощо.

Для здійснення розвідки маршрутів руху до складу розвідувального дозору доцільно включати військовослужбовців та працівників СБУ із засобами мобільного зв'язку на цивільних транспортних засобах із номерними знаками області, в якій проводиться антитерористична операція. При в'їзді до населеного пункту (на іншу небезпечну ділянку маршруту) у випадку виявлення підготовки до блокування колони військовослужбовці першого автомобіля (перша підгрупа), продовжуючи рух, по засобах зв'язку сповіщатимуть інші підгрупи даного розвідувального дозору, які знаходяться на визначеній відстані від першої підгрупи. Завданням інших підгруп у даній ситуації може бути виявлення та розвідка обхідних маршрутів.

Якщо у розпорядженні загальновійськового командира є льотний ресурс, необхідно здійснювати повітряну розвідку маршрутів висування (у тому числі хибних і обхідних) силами армійської, розвідувальної авіації, застосуванням безпілотних літальних апаратів безпосередньо перед проходженням небезпечних ділянок місцевості.

Окрім відомих (класичних) способів ведення розвідки та добування розвідувальної інформації, таких як: спостереження, пошук, наліт, засідка, розвідка боєм, опитування місцевих жителів, допит полонених (перебіжчиків) та вивчення зразків ОВТ НЗФ, з метою виявлення та знищення НЗФ використовуються так звані **некласичні способи виконання розвідувальних завдань**:

- розвідувально-пошукові дії;
- розвідувально-ударні дії.

Розвідувально-пошукові дії (РПД) – це постійне ведення активної розвідки у всій зоні (районі) відповідальності підрозділу, виявлення найбільш важливих об'єктів противника і завдання негайних ударів по них.

Для ведення розвідувально-пошукових дій створюються розвідувально-пошукові групи (РПГр). Склад РПГр – від відділення до взводу. Основний спосіб виконання завдання – пошук, під час проведення якого слід звертати увагу на ретельне вивчення об'єкта дій з декількох напрямків, шляхів підходу до нього, уточнення вихідних позицій груп захоплення, забезпечення, вогневої підтримки, а також обраних варіантів застосування сил та засобів. Розвідувально-пошукові дії, за досвідом Афганістану і Чечні, велися у всьому районі функціонування НЗФ.

Розвідувально-пошуковим групам призначалися напрямки (смуги) дій та рубежі (вихідний, вирівнюючий, зустрічний, кінцевий). Ширина смуги та темп пошуку визначалися у залежності від характеру місцевості та можливостей для укриття бандгруп та складу розвідувально-пошукової групи. При цьому враховувалася також відстань візуального спостереження ОВТ.

Розвідувально-пошукові групи висилалися в район виявлення НЗФ або ознак їх діяльності для ведення розвідки, пошуку та переслідування бойовиків. Кількість, склад та екіпіровка груп визначались з таким розрахунком, щоб забезпечити максимальну мобільність та автономність дій. Пошук міг бути суцільним або вибіркоким. При суцільному пошуку оглядався весь блокований

район, при вибірковому – тільки окремі ділянки, напрямки, об'єкти, де могли перебувати бойовики. За досвідом бойових дій в Афганістані, Чечні, Дагестані та під час проведення АТО можуть використовуватися наступні способи розвідувально-пошукових дій (додаток 4):

- пошук в районі;
- пошук у напрямках, що сходяться;
- паралельний пошук;
- пошук по спіралі;
- зустрічний пошук;
- односторонній пошук;
- вибірковий пошук.

Пошук в районі (додаток 4, рис. 1) – проводиться у випадку, коли необхідно приховано вийти до об'єкта пошуку в невеликому за площею районі.

Пошук у напрямках, що сходяться (додаток 4, рис. 2), – проводиться у двох районах місцевості, які розділені природними перешкодами (болото, водоймище тощо) на одній ділянці та мають спільний кордон на іншій. Командири груп у цих умовах можуть встановити зв'язок між собою тільки тоді, коли групи досягнуть визначеного рубежу.

Паралельний пошук (додаток 4, рис. 3) – проводиться РПГр у суміжних районах. Їм встановлюються знаки взаємного розпізнавання, а командири груп здійснюють взаємодію за допомогою радіозасобів.

Пошук по спіралі (додаток 4, рис. 4) – проводиться, якщо район дій РПГр має форму кола, а ймовірні сили бойовиків у ньому не визначені.

Зустрічний пошук (додаток 4, рис. 5) – ведеться групами пошуку назустріч одна одній в одному районі, коли він має значні розміри. З метою безпеки призначають сигнали (відзнаки) взаємного спілкування і оповіщення, а також рубежі максимального просування.

Односторонній пошук (додаток 4, рис. 6) – здійснюється шляхом одночасного висування пошукових груп в одному напрямку в межах визначених їм смуг. Він застосовується у випадках, коли РПГр була спроможна вийти на кінцевий рубіж до настання темряви.

Вибірковий пошук (додаток 4, рис. 7) – застосовується на місцевості, яка не дозволяє або ускладнює проведення її суцільного огляду (гірська, лісиста, населені пункти), при нестачі сил та

засобів. В цих випадках оглядалися лише окремі ділянки та об'єкти. РПГр примушували бойовиків відходити на відкриті ділянки місцевості, де полегшувалося їх виявлення, переслідування та знищення. На час пошуку ділянка огляду ізолювалася від решти території шляхом блокування або виставлення заслонів.

При веденні пошуку різними способами необхідно чітко дотримуватись наступних правил: особовий склад підрозділу, який бере участь у пошуку, повинен мати бронезилети, сухі пайки на дві доби, оптичні засоби спостереження, в тому числі прилади нічного бачення, надійні засоби зв'язку, достатню кількість пально-мастильних матеріалів та боеприпасів, а також засоби надання першої медичної допомоги.

Бойовий порядок групи пошуку складається із розгорнутих бойових порядків підрозділів або з окремих пошукових груп, а також резерву. Попереду і на флангах пошукових груп діють дозорні. На відкритій місцевості пошукові групи діють на бойових машинах.

При веденні пошуку щільність бойового порядку підрозділу, темп пошуку будуть залежати від характеру місцевості, чисельності та способу укриття НЗФ, наявності своїх сил та засобів, рівня підготовки особового складу, пори року та часу доби. При цьому, як правило, пошук здійснюється «перекатом», тобто перша лінія підрозділу безпосередньо оглядає місцевість, друга, використовуючи природні укриття, забезпечує вогневу підтримку.

З виходом на визначений командиром рубіж пошукові групи першої лінії залягають, а друга починає рухатись та оглядати місцевість. Відстань між рубежами визначається командиром підрозділу залежно від рельєфу, характеру місцевості і складає 25–30 м.

Ширина бойового пошукового підрозділу при веденні пошукових дій на закритій місцевості визначається, виходячи із таких **нормативів**: відділенню – до 100 м, взводу – до 300 м, роті – до 800 м; на відкритій місцевості: відділенню – до 150 м, взводу – до 500 м, роті – до 1500 м.

Темп пошуку становить: на відкритій місцевості – 2-4 км/год.; в гірсько-лісистій місцевості – 300-600 м/год.

Для ведення розвідувально-пошукових дій роті можуть додаватися один-два танкові взводи, самохідно-артилерійський взвод (при необхідності – самохідно-артилерійська батарея) або взвод 120-мм (82-мм) мінометів, розвідувальний взвод, інженерно-саперне відділення, вогнеметне відділення, відділення зв'язку, до

взводу ВВ або співробітників органів внутрішніх справ МВС України, пошукові собаки з провідниками.

Особовий склад механізованих підрозділів, які беруть участь у пошукових діях, може додатково забезпечуватися спеціальними засобами (сльозоточивими та шокowymi гранатами, оптико-електронними приладами, радіолокаційними станціями наземної розвідки, озброєнням, що використовують підрозділи спеціального призначення).

Цикл дій РПГр при проведенні пошуку може бути наступний:

3-4 доби – виконання бойового завдання;

2-3 доби – відпочинок, обслуговування озброєння і техніки;

3-4 доби – несення служби у внутрішньому наряді;

2-3 доби – підготовка до виконання наступного бойового завдання.

Розвідувально-ударні дії (РУД) – проводяться для виявлення, захоплення та знищення груп бойовиків, баз постачання, складів, ПУ (штабів), завершення знищення об'єктів після ударів авіації, вогню артилерії, розвідки маршрутів висування, районів зосередження великих бандформувань, захоплення полонених та зразків озброєння. Для ведення РУД створюються розвідувально-ударні групи (РУГр).

За досвідом бойових дій в Афганістані, Чечні, Дагестані та під час проведення АТО основними способами розвідувально-ударних дій є (додаток 5):

подвійна засідка;

засідка із заманюванням;

засідка із очікуванням;

засідка «Спрут»;

засідка-наліт;

засідка-приманка;

засідка-атака;

засідка-загорода;

подвійний наліт.

Подвійна засідка (додаток 5, рис. 1) – проводиться у випадку, коли колона бойовиків, яка висувається, значно переважає сили РУГр, а умови місцевості не дозволяють здійснити напад із нанесенням максимальних втрат противнику. Для влаштування засідки даним способом РУГр розподіляється на дві частини, кожна з яких організовує самостійну засідку на шляху висування колони

бойовиків на відстані декількох кілометрів одна від одної. Вогонь із засідки відкривається з відстані декількох сотень метрів з таким розрахунком, щоб РУГр була спроможна вийти з-під відповідного удару (контратаки) НЗФ. Мета такої засідки полягає не стільки в розгромі бойовиків, а в тому, щоб зірвати акцію, що ними спланована.

Засідка із заманюванням (додаток 5, рис. 2) – проводиться у випадку, коли сили бойовиків переважають сили РУГр і з метою завдання максимальних втрат противнику. Заманююча засідка складається з двох засідок. Перша організується на шляху висування бойовиків значно переважаючих по силі РУГр, а друга створюється у придатному для ураження противника місці. З підходом бойовиків до наміченого рубежу особовий склад першої засідки відкриває по них вогонь і примушує розгорнутися та атакувати себе, після чого починає відхід, даючи можливість бойовикам почати переслідування. Відступ ведеться по заздалегідь визначеному та перевіреному маршруту з поступовим збільшенням швидкості руху. При цьому на шляхах імовірного відходу створюються мінно-вибухові та інші загородження.

Бойовики, що ведуть переслідування, будуть вимушені пересуватися у передбойовому або похідному порядку. В свою чергу, частина РУГр, здійснюючи відхід, завжди повинна бути в полі зору противника, примушуючи його продовжити переслідування. Таким чином, бойовики деякою мірою втратять пильність, що полегшить завдання удару іншою частиною РУГр із другої засідки.

Засідка з очікуванням (додаток 5, рис. 3) – проводиться у випадку, коли заздалегідь не відомо, яким шляхом противник буде здійснювати висування. Вона включає дві-три засідки на можливих шляхах руху бойовиків і створюється тоді, коли є розвідувальні дані про напрямок пересування колони (групи), однак заздалегідь невідомо, яким шляхом противник буде здійснювати висування. Тому на двох-трьох імовірних маршрутах роблять самостійні засідки.

Засідка «Спрут» (додаток 5, рис. 4) – проводиться навколо населеного пункту (бази), в якому розташовані бойовики. Так як сил однієї РУГр для його блокування та перевірки явно недостатньо, вона розподіляється на 2–4 самостійні групи, кожна з яких організовує самостійну засідку на можливих маршрутах руху бойовиків. Після виконання завдань однією групою інші, залежно від обстановки, можуть або залишатися на очікуваних шляхах руху противника, або відходити на пункт збору.

Засідка-наліт (додаток 5, рис. 5) – проводиться у випадку, коли здійснити наліт на укріплений табір бойовиків силами РУГр неможливо. Для цього на шляху ймовірного просування противника, неподалік від його табору влаштовуються засідки. З підходом бойовиків на визначену відстань по них відкривається вогонь, щоб примусити сховатися за укріпленнями табору. Відступаючих переслідуює РУГр, яка в ході бою вслід за бойовиками вривається у табір.

Наліт-засідка – проводиться з метою заманювання живої сили НЗФ на задалегідь підготовлене місце для засідки з наступним знищенням противника. Для цього частина РУГр здійснює наліт або на укріплений табір, або на колону бойовиків із завданням заманити їх за собою. Сам наліт у цьому випадку представляє собою вогонь з усіх видів зброї на максимальній відстані, а потім поспішний відступ. Бойовики, побачивши легку здобич, сліднують за розвідниками, виходять на місце засідки, яка знищує їх вогнем в упор.

Засідка-приманка (додаток 5, рис. 6) – проводиться шляхом привернення уваги бойовиків до відкритого ремонту автомобіля та улаштування засідок на можливих шляхах їх висування до об'єкта.

Атака-засідка (додаток 5, рис. 7) – полягає у здійсненні демонстративної атаки більшою часткою РУГр місця розташування бойовиків та організації засідки меншою її часткою на можливому шляху відходу бандгрупи з району розташування.

Загорода-засідка (додаток 5, рис. 8) – проводиться з метою знищення невеликої групи бойовиків на місцевості, яка є незручною для засідки. Для цього на шляху руху бойовиків організується засідка у складі більшої частки РУГр, яка «заганяє» бойовиків на другу засідку.

Подвійний наліт (додаток 5, рис. 9) – проводиться на сильно укріплену базу бойовиків першою частиною РУГр з метою відволікання їх уваги та зосередження зусиль на цьому напрямку з наступною атакою з іншого.

Досвід показує, що кожний військовослужбовець, який входить у склад РУГр, повинен бути навчений правилам ведення розвідки на різній місцевості, твердо знати тактику дій бойовиків. Так, під час тактико-стройових занять з проведення пошуку слід звернути увагу на ретельне вивчення об'єкта дій з кількох напрямків, шляхів виходу до нього, уточнення вихідних позицій груп захоплення, забезпечення, вогневої підтримки, а також визначення варіантів застосування сил і засобів.

Командири розвідувально-ударних груп повинні знати, де краще вибирати місця для влаштування засідок. В місцях засідок РУГр доцільно розташовувати ближче до ймовірних маршрутів руху НЗФ.

Огляд місцевості важливо організувати так, щоб забезпечувалось почергове просування груп від рубежу до рубежу. В той час, коли одна з них оглядає місцевість, взаємодіючі групи розташовуються на вигідному рубежі на відстані 25–30 м від об'єкта та тримають його під прицілом. Особливу складність представляє виявлення снайперів. Для їх виявлення у складі РУГр необхідно мати спеціальних спостерігачів.

НЗФ є досить реальною і вагомою силою, яка здатна здійснити потужний вплив на виконання завдань військами. Тактика дій НЗФ відрізняється різноманіттям засобів, форм і методів боротьби, що застосовуються відповідно до завдань, обстановки, умов забезпеченості і постачання, ступеня підготовки формувань.

Поряд з цим досвід показує, що ефективність РУГр значною мірою залежить від високих морально-бойових якостей кожного військовослужбовця й особливо молодших командирів, їх спроможності діяти нестандартно та несподівано для противника.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає мета розвідки при боротьбі з НЗФ?
2. Назвіть основні завдання розвідки в ході ведення боротьби з НЗФ.
3. Назвіть основні об'єкти розвідки при боротьбі з НЗФ.
4. З ким і яким чином командири підрозділів організовують взаємодію з метою отримання розвідувальної інформації?
5. Що включає в себе підготовка підрозділу до ведення розвідки в ході боротьби з НЗФ?
6. Які види розвідки ведуться у БТГр при виконанні завдань зі знищення НЗФ?
7. Способи ведення розвідки в ході боротьби з НЗФ.
8. Що таке розвідувально-пошукові дії? Назвати основні способи розвідувально-пошукових дій.
9. Що таке розвідувально-ударні дії? Назвати основні способи розвідувально-ударних дій.

ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОТИВНИКА

Оцінювання противника – це творча робота відповідальних посадових осіб з визначення бойового складу, положення і стану угруповання противника та прогнозування його майбутніх дій. Оцінка противника проводиться під час прийняття командиром і його штабом рішення на бій і здійснюється, як відомо, на етапі оцінки обстановки (рис. 5.1), хоча у загальному вигляді оцінка противника – це безперервний процес, який ведеться як до початку бойових дій, так і під час та після їх закінчення, – як у воєнний, так і у мирний час. Іншими словами, оцінка противника є кінцевим результатом всієї розвідувальної діяльності.

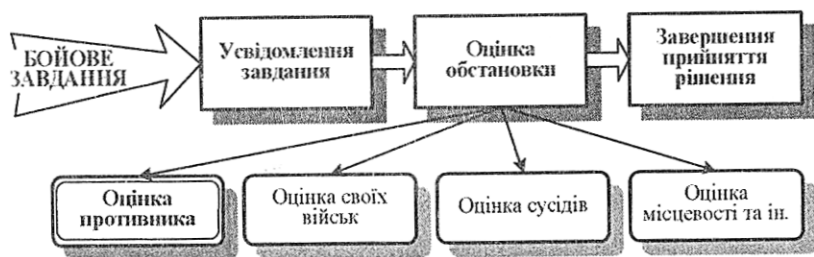

Рис. 5.1. Місце оцінки противника у процесі прийняття рішення

Оцінка противника – надзвичайно складний і відповідальний процес. Складність його полягає у тому, що більшість здобутих у різний час розвідувальних відомостей на час їхнього вивчення й аналізу характеризують минулі події. Щоб вірно оцінити ці відомості, їх необхідно трансформувати, тобто привести до одного певного часу роботи командира і дій підрозділів у теперішній час і в майбутньому. Іншими словами, треба досить реально уявити модель майбутніх, найбільш імовірних дій противника, про які відомості повністю відсутні, або їх дуже мало.

Відповідальність оцінки противника полягає у тому, що на основі сформульованих висновків командир приймає рішення. Отже, від ступеня достовірності оцінки противника і ступеня ймовірності спрогнозованих його дій залежить правильність прийняття рішення,

і, врешті-решт, результат усього бою. Саме цим визначається ключова роль оцінки противника у процесі прийняття рішення командиром.

5.1. Порядок оцінювання противника

Оцінювання противника є суб'єктивним процесом. Вирішальною мірою вірність його кінцевих результатів залежить від професіоналізму, у першу чергу, посадових осіб, які її проводять. В механізованому батальйоні оцінюванням противника займається начальник штабу та командир батальйону. Крім того, в БТГр введено посаду начальника розвідки, який безпосередньо займається оцінюванням противника в інтересах ведення бойових дій зазначеним підрозділом.

Для якісного оцінювання противника посадовим особам, які виконують цю роботу, необхідно виключно добре знати:

- організаційно-штатну структуру підрозділів та частин противника, його ОВТ, причому не тільки кількісні показники, але й якісні характеристики та їх можливості;

- тактику дій противника, сучасні погляди його військових фахівців на застосування підрозділів та частин, особливо важливим при цьому є знання досвіду бойового застосування збройних сил противника в останніх воєнних конфліктах;

- тактичні нормативи застосування його частин та підрозділів;

- розвідувальні ознаки об'єктів і заходів щодо підготовки противника до тих чи інших дій;

- методика, за якою необхідно проводити оцінювання.

Під методикою оцінки противника слід розуміти доцільні послідовність, зміст, прийоми і методи роботи посадових осіб з оцінки противника, які зведені до певної системи.

У загальному вигляді методика включає такі основні етапи (рис. 5.2):

- 1) підготовка вихідних даних;

- 2) оцінка противника;

- 3) формулювання й обґрунтування висновків із оцінки противника.

Така структура методики, відображаючи апробовану упродовж довгого часу та описану у ряді джерел послідовність роботи з оцінювання противника, відповідає меті найбільш повного його вивчення та аналізу.

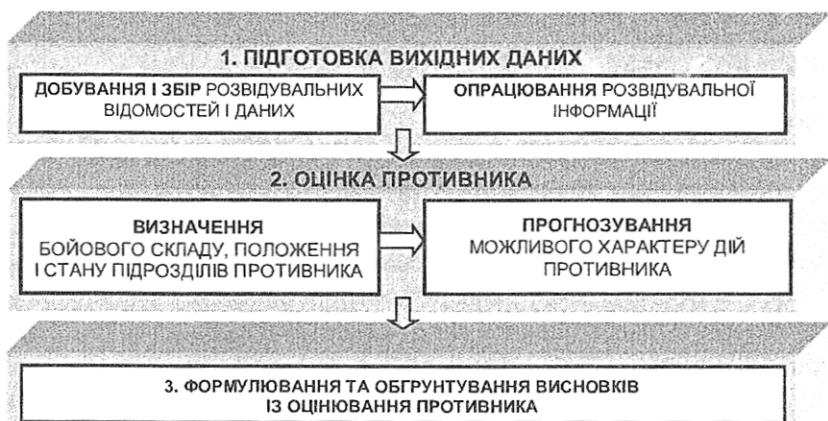

Рис. 5.2. Загальна структура методики оцінювання противника

Підготовка вихідних даних для оцінювання противника

Підготовка вихідних даних є найбільш відповідальним етапом оцінювання противника, від якого залежить правильність формулювання у подальшій роботі кінцевих висновків.

Суть етапу полягає у забезпеченні посадових осіб необхідною інформацією, на основі якої здійснюється оцінка противника.

Робота з підготовки вихідних даних не може бути достатньо результативною без наявності певної бази даних, у якій повинна бути накопичена вже відома інформація про противника і яка має постійно оновлюватися.

База даних, що створюється, повинна містити інформацію щодо організаційно-штатної структури формувань противника, їх чисельного складу, тактико-технічних характеристик та бойових можливостей озброєння і техніки, а також нормативів застосування військ і зброї.

Підготовка вихідних даних умовно включає два етапи:

добування і збір розвідувальних відомостей і даних;

опрацювання розвідувальної інформації (РІ).

Найважчим завданням є добування розвідувальних відомостей про противника та їх збір від різних джерел.

Основними джерелами надходження розвідувальних відомостей в інтересах оцінювання противника командиром і штабом батальйону є такі:

1) розвідувальні органи, які ведуть розвідку;

- 2) вищий та взаємодіючі штаби;
- 3) полонені, перебіжчики, місцеві жителі;
- 4) документи, зразки озброєння і військової техніки, які були захоплені у ворога;

5) довідкові матеріали (довідники, карти, описи та ін.).

Розвідувальні відомості від зазначених джерел можуть передаватись у формі усних доповідей, розвідувальних донесень і зведень, за допомогою карт, схем, фотодокументів, радіограм, кодо- і шифрограм та ін. Головне завдання на даному етапі полягає у збиранні якомога більшої кількості розвідувальних відомостей про противника.

Надзвичайно важким та трудомістким етапом оцінювання противника є опрацювання розвідувальної інформації – найтриваліший етап оцінки, який не має чітко виражених меж свого початку і кінця. Можна сказати, що оцінка противника – це кінцевий результат усього процесу опрацювання розвідувальної інформації.

Опрацювання розвідувальної інформації в інтересах оцінювання противника здійснюється паралельно з опрацюванням всієї розвідувальної інформації, яка надходить від різних джерел, і є невід’ємною складовою цього процесу. Опрацювання РІ в інтересах оцінки противника включає:

- 1) первинне вивчення розвідувальних відомостей;
- 2) облік;
- 3) аналіз;
- 4) узагальнення розвідувальних відомостей.

Первинне вивчення отриманих розвідувальних відомостей полягає в ознайомленні з їх змістом та визначенні ступеня важливості і терміновості їх опрацювання. При первинному вивченні, насамперед, виявляють відомості, за якими необхідно прийняти негайне рішення. Це, наприклад, відомості про підготовку противника до масованого авіаційного удару, використання засобів ВТЗ, застосування великої кількості танків та артилерії. Визначають, які відомості є важливими і підлягають повному опрацюванню, а які повинні бути тільки обліковані без подальшого опрацювання, як малоцінні чи застарілі. Встановлюють терміни і черговість їх подальшого опрацювання.

Облік розвідувальних відомостей полягає у реєстрації відомостей, що надійшли, накопиченні і зберіганні їх та систематизації.

Правильний облік відомостей щодо дій противника дозволяє помітити зміни, які неможливо виявити під час вивчення окремих розвідувальних даних. Облік потрібно вести постійно з метою контролю: які, від кого і коли надійшли відомості. Детальна систематизація обліку дозволяє у короткі терміни готувати дані для доповіді та розробляти звітні і довідкові документи про противника.

Після первинного вивчення та обліку розвідувальних відомостей починається основний процес їх опрацювання, який триває на етапах аналізу й узагальнення.

Під час **аналізу розвідувальних відомостей** здійснюються:

вивчення змісту розвідувальних відомостей і умов, у яких вони були добуті;

порівняння і співставлення отриманих розвідувальних відомостей з іншими відомостями і матеріалами;

оцінка розвідувальних відомостей на їх вірогідність, важливість, терміновість і повноту.

Особливу увагу під час аналізу розвідувальних відомостей необхідно приділяти визначенню надійності джерел їх отримання і вірогідності цих відомостей. Відомо, що за *ступенем вірогідності* розвідувальні відомості поділяються на: **достовірні** – ті, що не підлягають сумніву; **імовірні** – ті, що потребують додаткової перевірки; **сумнівні** – ті, що потребують уточнення, перевірки, підтвердження; **хибні** – хибність яких встановлена безсумнівно і які потребують врахування для вивчення методів дезінформації, що застосовуються противником.

У результаті аналізу розвідувальних відомостей повинні бути зроблені часткові висновки щодо конкретного об'єкта, елемента бойового порядку противника, події чи явища.

На етапі **узагальнення** розвідувальні відомості щодо окремих елементів, об'єктів противника, подій, явищ співставляють, додають, систематизують, визначають їх взаємозв'язки, взаємозалежність і протиріччя, у результаті чого їх можна використовувати у подальшій роботі з оцінювання противника.

Етап безпосередньої оцінки противника – основний етап методики. На цьому етапі оцінювання угруповання противника проводиться двома послідовними підетапами. Спочатку визначається бойовий склад, положення і стан підрозділів противника на момент оцінки з урахуванням підсумку його попередніх дій, а

потім, на підставі отриманих результатів, прогнозується можливий характер його дій на наступні періоди бою (рис. 5.3).

Обов'язковим під час оцінки противника є урахування висновків із оцінки противника, зроблених старшим начальником.

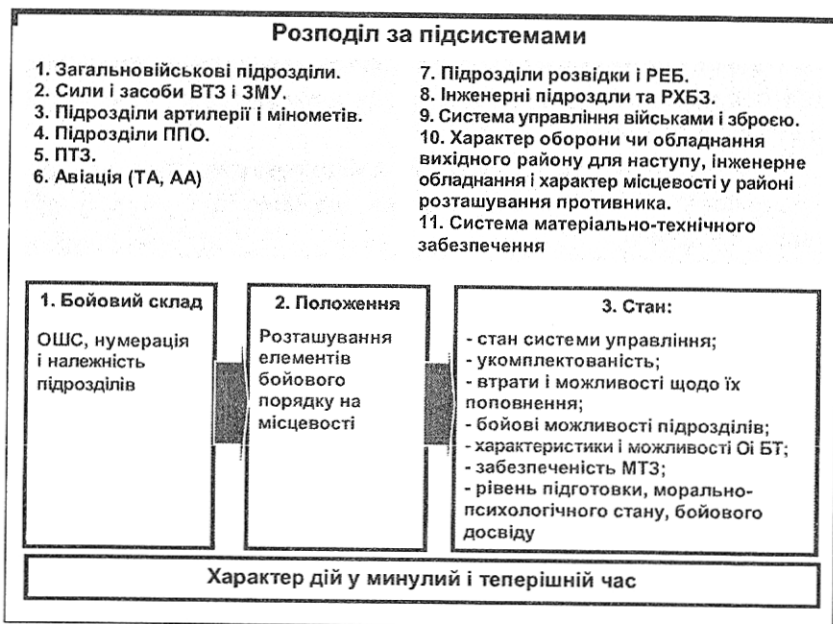

Рис. 5.3. Визначення бойового складу, положення і стану противника

Визначення бойового складу, положення і стану противника проводиться дуже ретельно, із необхідним найнижчим ступенем деталізації і точними розрахунками, бо фактично це є те угруповання противника, яке безпосередньо буде завдавати ураження нашому підрозділу і вести з нами бій. Від рівня обізнаності командира і штабу про це угруповання вирішальною мірою залежать правильність прийняття рішення, хід і результат бою.

Саме на цьому етапі противника слід послідовно розглядати та оцінювати за такими основними підсистемами:

- 1) загальновійськові підрозділи;
- 2) засоби ВТЗ і ЗМУ;
- 3) артилерійські і мінометні підрозділи;
- 4) підрозділи ППО;

- 5) протитанкові засоби;
- 6) авіація;
- 7) підрозділи спеціальних військ, розвідки і РЕБ;
- 8) система управління військами і зброєю;
- 9) характер оборони чи обладнання вихідного району для наступу, система інженерного обладнання і характер місцевості у районі розташування противника;
- 10) система матеріально-технічного забезпечення.

Одночасно, керуючись поділом угруповання за ієрархічною ознакою, необхідно вивчати противника, починаючи з найменших об'єктів, підрозділів, заходів, а після узагальнення результатів робити висновки за більш вищі підрозділи, до складу яких входять ці об'єкти чи підрозділи. У такому ж порядку здійснюється подальше визначення противника.

Розглядаючи загальновійськові підрозділи, необхідно, крім того, визначити їх склад, положення і стан по основних позиціях, рубежах і районах, починаючи від лінії бойового зіткнення сторін у глибину бойового порядку противника (наприклад, на першій позиції, відсічній позиції, на позиціях резервів і т. ін.).

За кожною із зазначених вище підсистем здійснюють визначення бойового складу, положення і стану у такій послідовності.

Визначення **бойового складу** противника передбачає встановлення організаційно-штатної структури частин і підрозділів, у тому числі сил і засобів, які їх підтримують, складу частин і підрозділів та їх нумерації.

Визначення **положення** противника проводиться у взаємозв'язку з визначенням бойового складу і означає виявлення географічного місця розташування частин та підрозділів і на основі цього, з урахуванням їх взаємного розміщення на місцевості і взаємодії, встановлення елементів бойового порядку противника: загальновійськових частин, підрозділів, підрозділів артилерії, ВТЗ, підрозділів ППО, армійської авіації та інших.

Під час вивчення загальновійськових частин і підрозділів особливу увагу необхідно приділити викриттю підрозділів, що діють на напрямку головного удару (напрямку зосередження основних зусиль), що характеризується більш щільними бойовими порядками загальновійськових підрозділів, зосередженням переважної більшості засобів ураження, надійною протиповітряною обороною.

Одночасно встановлюють об'єкти противника, від ураження яких можуть різко знизитись його бойові можливості.

Найбільш емнісний показник стану противника – це його боездатність, тобто здатність вести бойові дії, виконувати бойові завдання.

Укомплектованість частин і підрозділів противника, які вже вели бойові дії, визначається, виходячи із його втрат в особовому складі і бойовій техніці. Але необхідно знати, що не завжди можна ставити боездатність у пряму залежність від втрат. Справа у тому, що втрати складових елементів організаційної структури підрозділу мають різну вагу. Наприклад, розгром танкового батальйону механізованої бригади у наступальному бою значною мірою знижує її боездатність, у той же час знищення одного з механізованих батальйонів впливає на боездатність бригади меншою мірою.

Згідно з поглядами іноземних воєнних фахівців, якщо втрати складають 50 – 60% за умови збереження управління, то вважається, що підрозділ частково втратив боездатність, при втратах 50 – 60% і більше від штатної чисельності і втраті управління підрозділ вважається небоєздатним. Проте слід мати на увазі, що в оборонному бою рівень втрат підрозділів, при якому зберігається їх боездатність, може бути вищим (до 60 – 70%). Значною мірою на боездатність впливає і рівень морально-психологічного стану особового складу, який характеризується таким показником, як рівень морально-політичних, психологічних та ідеологічних якостей, військової дисципліни. Таким чином, визначаючи здатність противника вести бойові дії, необхідно враховувати всі чинники, які на неї впливають.

Одночасно з вивченням противника виявляють характер облаштування вихідного району для наступу чи характер оборони та оцінюють місцевість в його розташуванні. Правильна і всебічна оцінка району розміщення противника базується на твердих і глибоких знаннях його тактичних нормативів і поглядів щодо облаштування району.

Під час оцінки вихідного району для наступу слід з'ясувати, де і яким чином противник готує маршрути для висування своїх підрозділів, рубежі для розгортання, нові (основні і запасні) позиції і позиційні райони для розгортання сил і засобів у ході наступу тощо.

Оцінка характеру оборони може включати встановлення наявності та кількості підготовлених рубежів, смуг і позицій, опорних пунктів, стиків, ступеня їх інженерного облаштування, характеру мінно-вибухових та інших загороджень, сильних і слабких місць в обороні. Особливу увагу слід приділити правильному визначенню виду оборони та її елементів, що дозволить знайти найбільш доцільне рішення для її прориву (подолання).

Що стосується оцінки місцевості, то слід розуміти, що місцевість і метеорологічні умови суттєво впливають на ведення бою. Ці фактори сприяють успіху ведення бойових дій своїх військ і послаблюють противника не самі собою, а лише за умов, що вони будуть правильно оцінені і вміло використані у конкретній бойовій обстановці.

Під час оцінки місцевості у смузі майбутніх бойових дій визначають: особливості рельєфу; прохідність місцевості, стан доріг, природних та штучних перешкод, перевалів, проходів; наявність і характер водних перешкод, переправ, бродів, гідротехнічних споруд, найбільш зручних місць для форсування; умови спостереження і маскування; санітарно-епідеміологічний стан району у розташуванні противника; ступінь впливу місцевості на пересування і бойові дії військ противника; характеристику району бойових дій в економічному і політичному відношенні.

Правильна оцінка місцевості і метеорологічних умов дозволить встановити їх вплив на розташування елементів і побудову у цілому майбутнього бойового порядку противника і, що найголовніше, викрити можливий характер його дій.

У підсумку всієї роботи з визначення складу, положення і стану противника необхідно обрахувати кількісний склад його підрозділів, а саме: наявну на момент оцінки кількість основних бойових підрозділів – загальновійськових рот, батальйонів (залежно від ступеня деталізації), батарей, дивізіонів польової артилерії, батарей ППО, засобів повітряного нападу та загальну кількість танків, гармат, мінометів і РСЗВ, протитанкових ракетних комплексів.

Таким чином, після визначення складу, положення і стану противника та знаходження відповіді на запитання *„Який противник перед нами діє, де він знаходиться і що робить?“* стає можливим прогнозування характеру його подальших дій, тобто пошук відповіді на запитання *„Що він (противник) буде робити далі?“*

Прогнозування можливого характеру дій противника здійснюється, з одного боку, у процесі всієї оцінки, а з іншого – є завершальним і найважливішим її етапом.

В основу прогнозування можливого характеру дій противника покладаються висновки із визначення бойового складу, положення і стану противника та знання його організаційно-штатних структур, поглядів на підготовку і ведення бойових дій, тактичних нормативів застосування підрозділів, а також розвідувальних ознак його підготовки до того чи іншого виду бойових дій.

Для того, щоб зробити вірні висновки із оцінки противника, необхідно враховувати також і оцінку своїх військ та провести порівняння результатів оцінки з таких питань: хто має у даний час ініціативу у бою; яке співвідношення за силами і засобами у перших ешелонах сторін; наявність підрозділів у других ешелонах (резервах) та їх можливості з нарощування зусиль за часом і напрямками, як це може змінити у подальшому співвідношення сил; хто має перевагу у повітрі.

Слід також розуміти і враховувати при прогнозуванні дій противника те, що він завжди буде мати певні розвідувальні дані про наші війська і, спираючись на них, плануватиме свої дії.

Спрогнозувати можливий характер дій противника означає визначити:

по-перше, мету, яку він ставить перед собою у майбутньому бою і можливий задум його дій для досягнення цієї мети;

по-друге, на основі спрогнозованих мети і задуму дій – можливу кількість і щільність сил і засобів противника за напрямками, рубежами, ділянками; його сильні і слабкі місця; ураження яких підрозділів противника може різко знизити його бойові можливості; об'єкти, які треба знищити у першу чергу.

Визначення мети противника у майбутньому бою є вузловим пунктом усього етапу прогнозування його дій. Правильне викриття мети дозволить викрити і задум дій. Мета бою визначається видом бою, задумом старшого начальника; важливістю напрямку дій підрозділів противника (на головному чи іншому напрямку); наявністю достатніх сил і засобів для досягнення цієї мети; характером місцевості.

Визначення мети і задуму наступних дій противника здійснюється у ролі командира підрозділу противника, причому розглядати

потрібно варіанти найрішучіших дій з боку противника, щоб передбачити і підготуватись до гіршого для нас варіанта розвитку бойових дій.

Можлива мета бойових дій противника і бойові завдання, що впливають із неї, завжди будуть відповідати задуму старшого начальника та поставленим ним завданням. Для правильного визначення мети дій протилежного формування слід урахувувати можливий задум його старшого начальника і характер дій противника у смугах бойових дій сусідів.

Сформульована можлива мета дій противника у стислій формі повинна розкривати в цілому основний напрямок його ударів (дій) щодо досягнення найбільшого успіху в обстановці, яка склалася.

Задум дій противника визначається, виходячи із мети бою. Прогнозуючи його, треба мати на увазі, що противник для приховування своїх намірів і досягнення раптовості вживе всіх заходів щодо збереження їх у суворій таємниці і введення в оману протилежної сторони. Одночасно слід також урахувувати, що командування противника може мати відомості щодо угруповання і намірів дій наших військ, відповідно до чого будуть передбачатися певні контрзаходи, які складатимуть зміст задуму.

Прогнозування задуму дій противника у загальному вигляді полягає у встановленні таких елементів:

напрямку головного удару противника у наступі або напрямків зосередження основних зусиль в обороні, інших напрямків ударів чи зосередження зусиль на цих напрямках;

рубежів і районів, які противник намагатиметься захопити у наступі чи утримати в обороні;

можливих бойових порядків за етапами бою;

послідовності і способів дій противника у бою;

ймовірного часу розгортання і готовності підрозділів противника до бойових дій та їх початку;

можливості та ймовірного порядку застосування засобів ЗМУ, ВТЗ, засобів РЕБ, інших високоефективних засобів.

Прогнозування **напрямку головного удару (зосередження основних зусиль)** та інших напрямків є одним із найважливіших елементів оцінки противника. При прогнозуванні вказаних напрямків слід виходити з поглядів командування противника на положення тактики, обов'язково враховувати характер місцевості та розвідувальні ознаки щодо зосередження зусиль на певних напрямках.

З вимог тактики випливає, що головний удар завдають, зазвичай, по слабкому місцю оборони противника і на тому напрямку, на якому можливо у найкоротші терміни вийти на рубіж виконання кінцевого завдання або у тил його підрозділів. При значній перевазі у силах і засобах можливе завдання головного удару і по найсильнішому угрупованню противника з метою його найшвидшого розгрому.

Місцевість повинна дозволити противнику найбільш ефективно застосувати основні ударні сили, тому її характер також впливає на вибір напрямків зосередження зусиль.

Відомо, що результат бою значною мірою залежить від зосередження основних зусиль на вирішальному напрямку у вирішальний момент, а це потребує значної концентрації сил на вибраному напрямку. При визначенні напрямку головного удару військ противника (напрямку зосередження основних зусиль) треба ретельно проаналізувати дані щодо напрямків висування і районів зосередження, у першу чергу, танкових, аеромобільних підрозділів, місць розташування пунктів управління, районів зосередження і розгортання артилерії, напрямків активізації розвідки, підготовки доріг і колонних шляхів для висування підрозділів із глибини, районів проведення рекогносцировки.

Рубежі і райони, які противник буде намагатися захопити у наступі чи утримати в обороні при виконанні бойових завдань і відповідно до цього рубежі і напрямки введення у бій других ешелонів (резервів) чи рубежі і напрямки проведення контратак, визначаються, виходячи із аналізу місцевості і наявності важливих у тактичному відношенні рубежів, районів або об'єктів, змісту і глибини завдань підрозділів противника, їх ударних можливостей або ж можливостей щодо відбиття нашого наступу.

Паралельно із прогнозуванням напрямків зосередження зусиль, рубежів і районів, ґрунтуючись на результатах викритого наявного бойового порядку противника, а також виходячи із умов місцевості, необхідно визначити розмежувальні лінії між підрозділами (частинами) противника, у межах яких вони будуть діяти. Це непросте, але надзвичайно важливе завдання, адже чим правильніше будуть визначені розмежувальні лінії, тим точніше можна прогнозувати бойові порядки та бойові завдання противника.

Прогнозування **можливих бойових порядків** підрозділів противника найдоцільніше робити (якщо є достатньо часу) по всіх

етапах бою. У наступі противника, наприклад, основними етапами бою можна вважати висування головних сил, подолання смуги забезпечення чи передової позиції, атаку переднього краю оборони головними силами, відбиття контратаки наших підрозділів, введення у бій других ешелонів для нарощування зусиль. На кожному з цих етапів противник буде створювати новий бойовий порядок.

Так, подолання смуги забезпечення противника може здійснюватись передовими загонами, авангардами, розвідувальними підрозділами при підтримці певної кількості артилерії, армійської і тактичної авіації. Атаку ж переднього краю головної смуги оборони противник здійснюватиме своїми головними силами. Як у першому, так і у другому випадках противник буде розташовувати свої підрозділи у певному бойовому порядку.

Отже, на кожному з етапів бою противник матиме новий бойовий порядок, який відрізнятиметься від попереднього, тому завдання командира і штабу полягає у тому, щоб якнайточніше спрогнозувати всі можливі бойові порядки підрозділів противника протягом бою, обчислити їх кількісні показники і врахувати все це при прийнятті рішення.

Під час визначення можливої побудови кожного бойового порядку треба виходити із попередніх етапів оцінки противника, і, насамперед, із визначення положення його підрозділів.

Визначення і прогнозування бойового порядку противника сприяє викриттю напрямку його головного та іншого ударів (зосередження зусиль), а також дозволяє передбачити послідовність захоплення певних районів, позицій у наступі чи утримання їх в обороні.

Прогнозування **послідовності і способів дій противника** – це об'ємний і суто ймовірнісний процес, який триває протягом усього етапу прогнозування. Проте у загальному вигляді його зміст може бути наступним.

Щодо наступу противника визначають:

1) порядок переходу противника у наступ:

можливий характер дій авіації;

час і маршрути висування для зайняття вихідних районів для наступу;

час і порядок висування авангардів і головних сил із вихідних районів;

порядок подолання передовими загонами смуги забезпечення (передової позиції);

час і рубежі розгортання у батальйонні, ротні, взводні колони і переходу в атаку;

2) порядок застосування сил і засобів для проведення вогневої підготовки атаки:

сили і засоби, які можуть залучатися в першу чергу, а саме засоби високоточної зброї;

кількість і щільність артилерії і мінометів;

час і маршрути висування (перегрупування) засобів ураження і найбільш вірогідні райони їх розгортання;

можлива тривалість і час проведення вогневої підготовки;

можливий характер дій у цей період тактичної та армійської авіації;

3) порядок ведення наступу:

способи і час виконання підрозділами першого ешелону найближчих завдань;

час, рубежі і напрямки введення у бій других ешелонів (резервів);

сили і засоби, які найімовірніше будуть залучатися для підтримки введення у бій других ешелонів;

можливий склад, час, райони висадки, можливі завдання і характер дій тактичних повітряних десантів;

час виконання формуваннями противника кінцевих завдань.

Щодо оборони противника визначають:

1) порядок застосування сил і засобів для вогневого ураження наших підрозділів у вихідному районі, під час висування і розгортання;

які сили і засоби можуть для цього залучатися;

можлива тривалість і час проведення контрпідготовки;

можливий характер дій авіації, можливий час і глибина завдання вогневих ударів;

2) порядок дій противника у смузі забезпечення (на передовій позиції):

склад сил і засобів, що можуть бути виділеними у смугу забезпечення;

можливі позиції і склад сил, що їх оборонятимуть;

характер і послідовність оборонних (стримуючих) дій;

способи і порядок застосування засобів ураження, інженерних та інших загороджень;

порядок відведення підрозділів прикриття;

3) порядок дій противника щодо утримання основного і тилового районів оборони:

вид побудови оборони;

способи і послідовність ведення оборонного бою підрозділами;

порядок застосування засобів ураження (у першу чергу – ракетних підрозділів, артилерії);

склад і рубежі розгортання протитанкових резервів, ударів протитанкових вертольотів;

час, напрямки і рубежі можливих контратак других ешелонів (резервів);

можливий характер дій авіації з безпосередньої авіаційної підтримки підрозділів.

Визначення можливої послідовності і способів дій противника повинно бути якомога глибшим і детальним. Найбільш достовірне і повне прогнозування дій противника у бою дає можливість командирові приймати відповідне такому розвитку подій рішення та, у першу чергу, на випередження тих чи інших дій противника.

Виключно важливим у прогнозуванні можливого характеру дій противника є визначення **ймовірного часу розгортання і готовності його підрозділів до бойових дій та їх початку**. Правильні розрахунки часу дозволяють своєчасно прийняти (уточнити) обґрунтоване рішення, поставити бойові завдання підрозділам та запобігти раптових дій противника.

Розгортання противника для ведення бойових дій характерне для наступу з ходу після висування із району зосередження і для зустрічного бою після здійснення маршу. В обороні розгортання підрозділів противника відбувається під час зайняття оборони і під час висування другого ешелону (резерву) із району розташування на рубіж контратаки.

Час готовності до бойових дій по можливості обчислюється як сумарний час на висування підрозділів, їх розгортання й уточнення завдань на місцевості. Але у цьому випадку повинні бути наявні вихідні дані і, у першу чергу, час початку висування противника. Проте такі дані, як правило, є невідомими. Тому час готовності противника до бойових дій, час їх початку може бути розрахований, виходячи із побічних розвідувальних ознак, таких як час зняття противником своїх мінних полів, пророблення проходів у наших мінних полях, завершення розгортання артилерії на вогневих позиціях, розосередження авіації на польові аеродроми тощо.

Основна мета встановлення можливостей та імовірного порядку застосування зброї масового ураження і високоточної зброї полягає у з'ясуванні: в який період бойових дій, якими засобами ураження, протягом якого часу і з якими наслідками для наших військ противник може нанести ураження.

Для цього спочатку проводять розрахунки можливостей протилежного угруповання щодо застосування засобів ураження, а потім роблять висновки про характер і масштаб застосування видів і систем зброї.

Зі з'ясуванням можливого порядку застосування противником найважливіших засобів ураження завершується основна робота з прогнозування задуму його дій. Проте така послідовність прогнозування елементів задуму є суто умовною. Визначення тих чи інших положень задуму повинно передбачати постійне повернення до раніше зроблених висновків та їх переосмислення відповідно до нових висновків.

Таким чином, у процесі прогнозування можливого характеру дій противника необхідно обов'язково дотримуватись правил його оцінки, які полягають у необхідності постійного повернення до раніше зроблених висновків для їх корегування.

У підсумку всієї роботи з прогнозування задуму дій необхідно обчислити можливу кількість сил і засобів противника та їх щільність за напрямками, рубежами, ділянками дій.

Найважливішим моментом у вирішенні цього завдання є визначення кількісних показників щодо підрозділів противника, його бойової техніки і озброєння, яке необхідно брати за основу під час розрахунку співвідношення сил і засобів сторін. Але передусім треба з'ясувати, що ж розуміється під поняттям „сили і засоби противника”.

При підрахуванні кількості сил противника мається на увазі у тактичній ланці кількість мотопіхотних, танкових і розвідувальних взводів, рот, батальйонів, які діють чи діятимуть безпосередньо проти наших підрозділів у межах ділянки (смуги) оборони чи наступу.

При підрахуванні кількості засобів противника беруть до уваги основні засоби ураження, наявні на озброєнні його військ, а саме: бойові броньові машини (танки, БМП і БТР), гармати польової артилерії, пускові установки реактивних систем залпового вогню, міномети, протитанкові засоби (самохідні і переносні установки ПТКР), зенітні засоби (ЗСУ і ПУ ЗРК), протитанкові вертольоти та бойові літаки.

Кількість цих сил і засобів розраховується окремо за всіма можливими варіантами бойових порядків військ противника, які він може мати протягом усього часу виконання нашим підрозділом бойового завдання.

Одночасно з підрахунком сил і засобів противника за всіма наведеними вище етапами розраховують їх тактичну щільність на один кілометр фронту як відношення кількості конкретних сил і засобів до ширини фронту, на якому прогнозується їх дія.

Керуючись таким підходом, проводять розрахунки кількостей сил, засобів і їх щільностей, а також втрат та поповнень у підрозділі.

Розраховані таким чином кількість, тактична щільність сил і засобів, а також втрати та поповнення противника зводяться у таблиці і є вихідними даними для розрахунку штабом батальйону співвідношення сил і засобів сторін.

Визначення **сильних і слабких місць противника** є важливим питанням, від урахування якого суттєво залежить хід бою.

Вірно виявлені слабкі місця дають змогу командирові визначити у своєму рішенні заходи впливу на ці місця з метою уразити їх з максимальною ефективністю, що дозволить у підсумку виконати бойове завдання з меншими втратами. Так, наприклад, наявність великих проміжків і відкритих флангів в обороні противника дає можливість використати це для проведення рішучих рейдових дій з метою сприяння її прориву.

Слабкими місцями противника можна, наприклад, вважати такі: дії противника на незнайомій місцевості, труднощі ведення наступу в умовах осіннього бездоріжжя, великі втрати, яких він зазнав у попередніх боях, відсутність резервів, слабка протиповітряна оборона військ та ін.

З іншого боку, визначення сильних місць у противника сприяє правильному прийняттю рішення щодо їх, так би мовити, «нейтралізації» всіма можливими шляхами. Наприклад, прийняття рішення на проведення спеціальних заходів маскуванню й інженерного обладнання позицій РЛС ППО для їх захисту від дії розвідувально-ударного комплексу.

Сильними місцями противника можна, наприклад, вважати такі: випередження протилежної сторони у розгортанні сил і засобів; значна перевага противника у силах і засобах на певному напрямку (рубезі, районі); здатність здійснювати швидкий маневр елементами

бойового порядку; наявність сильного другого ешелону (резерву); сприяння характеру місцевості у реалізації задуму противника; відсутність уразливих (відкритих) флангів у бойових порядках; наявність у противника значної кількості засобів РЕБ і систем високоточної зброї, особливо розвідувально-ударних і вогневих комплексів тощо.

Сильною чи слабкою стороною противника обов'язково буде його морально-психологічний стан. Відомо, що моральний фактор, стан духу особового складу, який виконує бойове завдання, відіграє важливу роль у бою, впливаючи на його результат. Тому оцінка противника, яка проводиться з урахуванням морально-психологічного стану його особового складу, буде найбільш достовірною і наближеною до реальної дійсності.

Важливим етапом є визначення підрозділів (об'єктів) противника, ураження яких різко знизить його бойові можливості.

Під час прогнозування можливого характеру дій противника повинні бути визначені підрозділи, що діють на головному та іншому напрямках, найбільш важливі елементи бойового порядку, ураження яких значно знизить бойові можливості противника.

Відомо, якщо розвідувально-ударний комплекс (РУК), ракетні війська, артилерія є основним вогневим засобом, то головною ударною силою вважають танкові і механізовані війська. Своєчасне виявлення у складі військ противника танкових та механізованих підрозділів дозволить знищити їх до введення у бій, щоб позбавити противника ударної сили або значно послабити її.

Об'єкти, які необхідно визначити для ураження. В інтересах планування вогневого ураження противника та для подальшої організації розвідки необхідно встановити наявність і кількість важливих об'єктів, що є у противника в межах встановлених зон детальної й оглядової розвідки. Ці об'єкти класифікують як об'єкти тактичної розвідки.

До об'єктів тактичної розвідки належать:

пункти управління батальйону (дивізіону), бригади (полку); мотопіхотні (піхотні), танкові і розвідувальні роти – у наступі або взводні опорні пункти – в обороні;

батареї польової артилерії, мінометні взводи, взводи ПТРК, ЗСУ (ЗРК), взводи РРТР і РЕБ;

група (окремі літаки і вертольоти) тактичної й армійської авіації в повітрі, посадкові майданчики армійської авіації;

окремий корабель і транспортне судно;
ділянки мінних полів, загороджень інших видів, переправи
через водні перешкоди, вузли військових комунікацій;
частини (підрозділи) та органи військового тилу.

Із визначенням найважливіших об'єктів для ураження противника завершується робота щодо прогнозування можливого характеру його дій.

Результат прогнозування можливого характеру дій противника є ймовірною величиною, тому треба завжди враховувати те, що навіть достовірно викритий задум дій противника (наприклад, добутий розвідкою реальний план його дій) не буде абсолютно точно втілюватись у життя. Очевидно, він буде коригуватись противником і навіть змінюватись залежно від обстановки і дій наших військ.

Таким чином, доцільно розглядати різні варіанти можливих дій противника, вибираючи при цьому найбільш ймовірний. Це дасть змогу командирові прийняти рішення, виходячи з найбільш ймовірного варіанта та передбачити свої дії у разі дій противника за іншими варіантами.

5.2. Формулювання та обґрунтування висновків з оцінювання противника

Майже вся робота, яка здійснюється на етапі оцінювання противника, має глибоко індивідуальний розумовий характер. Результати ж цієї роботи повинні бути донесені до якнайширшого кола споживачів, насамперед, старших начальників, підлеглих підрозділів, сусідів. Тому необхідно у підсумку сформулювати висновки із оцінювання противника.

Формулювання висновків – це приведення результатів всієї роботи з оцінювання противника до коротких, чітких і, так би мовити, «військових» стандартних фраз, висловів, речень, які повинні бути лаконічними і зрозумілими усім споживачам, та не допускати невірної їх тлумачення.

Усі висновки, які сформульовані як наслідок оцінювання противника, мають бути обґрунтованими відповідними розрахунками, проведеними на ЕОМ або ручним способом, підтвердженими різного роду довідковими та іншими матеріалами.

Отримані висновки із оцінювання противника відображаються як у текстуальних, так і в графічних бойових та інформаційних документах. Вони також використовуються відповідними посадовими особами для планування й управління боєм, а офіцерами-розвідниками – для вирішення питань організації розвідки й управління її силами і засобами.

Основне призначення висновків – надання можливості командирів правильно зрозуміти та оцінити обстановку і прийняти обгрунтоване рішення на бій шляхом створення максимально наближеної до дійсності картини дій противника, які ведуться зараз і очікуються у майбутньому. Зміст і повнота цих висновків можуть бути різними залежно від умов, що склалися.

Якщо в батальйоні чи БТГр є начальник розвідки, висновки ним можуть доповідатися у повному і досить докладному обсязі, як правило, у мирний час, до початку бойових дій, якщо є достатній час для планування бою, або ж мати скорочений варіант.

У разі відсутності достатнього часу на прийняття рішення в ході бою, командир може заслухати начальника розвідки тільки з окремих питань.

Проте у всіх випадках начальник розвідки повинен бути постійно готовим доповідати висновки із оцінювання противника на даний час, причому саме висновки, а не окремі, розрізнені розвідувальні дані.

Зміст доповіді висновків із оцінювання противника визначений нормативними документами, але структура доповіді може бути різною, залежно від обстановки і встановлених вимог командира. В узагальненому вигляді структура доповіді начальником розвідки висновків із оцінювання противника показана (додаток 6).

В умовах відсутності достатнього часу на прийняття рішення, як правило, під час бою, коли різка зміна обстановки вимагає від начальника розвідки терміново уточнити оцінку противника і доповісти висновки, структура доповіді може містити лише можливий характер його дій з попереднім коротким підсумком на момент оцінювання. При цьому мається на увазі, що командир сам постійно оцінює противника, з яким ведуться бойові дії, і знає його склад, положення і стан. Тому для нього важливо почути від начальника розвідки лише висновок щодо можливих подальших дій противника.

Командир батальйону (БТГр), заслухавши висновки із оцінювання противника, які доповідає йому начальник розвідки, та

керуючись результатами особистого оцінювання противника, повинен зробити власні висновки, які мають стати елементами майбутнього задуму на бій.

Результати прогнозування можливого характеру дій противника і побудови його бойового порядку враховуються при визначенні необхідної побудови бойового порядку свого підрозділу та прикриття його засобами ППО.

Визначивши найбільш імовірний варіант (чи варіанти) задуму дій, зокрема послідовності і способів дій противника у бою, командир робить висновок щодо послідовності і способів відбиття наступу противника (його розгрому).

Після прогнозування вірогідних рубежів введення у бій других ешелонів противника і можливих районів його вклинення стає можливим встановити напрямки і рубежі контратак другим ешелон (загальновійськовим резервом) нашого підрозділу.

Виходячи із результатів прогнозування можливого характеру дій противника і визначення підрозділів, ураження яких різко знизить його бойові можливості, намічаються райони, в яких буде найбільш вигідно завдати ураження цим підрозділам.

У результаті прогнозу найбільш імовірного розташування важливих об'єктів противника в його бойовому порядку з урахуванням ступеня їх небезпеки, командир визначає основні об'єкти для ураження.

На основі спрогнозованого масштабу застосування противником високоточної зброї, зброї масового ураження, систем управління і радіоелектронної боротьби командир частково намічає заходи щодо організації радіоелектронної боротьби, захисту від високоточної зброї і зброї масового ураження.

Висновки із оцінювання противника відображаються майже у всіх бойових, а також в інформаційних документах. Кожен бойовий наказ, бойове розпорядження чи розпорядження за видом забезпечення починається з викладення даних про противника. На кожну робочу карту кожної посадової особи – від командувача до командира взводу – також наносяться дані про противника, отримані в результаті його оцінювання.

Отже, висновки із оцінювання противника відображаються у таких документах.

Бойові:

- а) графічні – рішення, плани, робочі карти та ін.;
- б) текстуальні – бойові накази і розпорядження, пояснювальні записки, розвідувальні донесення та ін.

Інформаційні:

- а) графічні – схеми, планшети, електронні табло, екрани, дисплеї, довідкові карти, таблиці, графіки тощо;
- б) текстуальні – розвідувальна інформація, різні довідкові документи.

Зміст інформації про противника у бойових документах завжди повинен задовольняти таким вимогам:

- відповідати за обсягом і змістом призначенню документа;
- ураховувати висновки із оцінки противника, зроблені старшим начальником;
- мати мінімум надмірної інформації;
- сприяти єдиному розумінню дій противника та їх впливу на хід бою.

Питання для самоконтролю

1. Що таке оцінювання противника, його роль і місце в процесі прийняття рішення командиром батальйону (БТГр)?
2. Хто проводить оцінювання противника в батальйоні (БТГр)?
3. Що необхідно знати посадовим особам, які займаються оцінюванням противника?
4. Назвіть основні етапи оцінювання противника.
5. Що включає в себе підготовка вихідних даних для проведення оцінки?
6. Що включає в себе визначення бойового складу, положення і стану противника?
7. Що включає в себе прогнозування ймовірного характеру дій противника?

Список літератури

1. Бойовий статут Сухопутних військ. Частина III. Взвод, відділення, танк. – МОУ, 1995.
2. Разведка и иностранные армии. Часть I, II. – Издательство АБТ, 1984.
3. Настанова щодо забезпечення бойових дій Сухопутних військ. Частина I. Розвідка. – К.: МОУ, 1999. – 78 с.
4. Військова розвідка: навчально-методичний посібник. – Львів: АСВ, 2011. – 212с.
5. Симонян Р.Г., Гришин С.В. Пособие по войсковой разведке. – Издательство МО СССР, 1987.
6. Учебник сержанта войсковой разведки. – Издательство МО СССР, 1989.
7. Гредасов Ф.Н. Подразделения в разведке. – Издательство МО СССР, 1988.
8. Методика разведывательной подготовки подразделений сухопутных войск. – Издательство МО СССР, 1988.
9. Панасюк В.В. Технічні засоби розвідки та їх бойове застосування / В.В. Панасюк. – Л.: Видавництво ВВП ДУ «Львівська політехніка», 1995. – 208 с.
10. Програма бойової підготовки розвідувальних підрозділів. – МОУ, 2006.
11. Методика прогнозування і оцінки противника в операції і бою: навч. посіб. / [Ф.О. Бакуменко, В.С. Смолянський, І.А. Корчагін та ін.]. – К.: АЗСУ, 1996. – 58 с.
12. Левченко О.В. Методика оцінки противника у бою / О.В. Левченко. – К.: НАОУ, 2001. – 76 с.
13. Методичні рекомендації щодо дій підрозділів у складі сил ООН з підтримання миру в зонах військових конфліктів. – Київ, 2004.
14. Учебні нариси миротворчих операцій з можливими рішеннями. Порадник для військовослужбовців. – Київ, 1998. – 156 с.
15. Тактика дій партизанських формувань в тилу противника. – ВМ № 1997-2. – С. 36–42.
16. Трошев Г.В. Моя война. Чеченский дневник окопного генерала / Г.В. Трошев. – М.: Изд-во «Вагриус», 2001.
17. “Особливості організації та ведення розвідки при виконанні завдань щодо відновлення та підтримання миру і безпеки”

(за досвідом 5 омбр СВ ЗС України в Іраку) [довідник]. – К.: ГУР МО України, 2004. – 20 с.

18. “Особливості організації та ведення розвідки в ході проведення миротворчої операції в Республіці Ірак” (за досвідом 6 омбр СВ ЗС України в Іраку) [довідник]. – К.: ГУР МО України, 2005. – 37 с.

19. “Особливості організації та ведення розвідки при виконанні завдань щодо відновлення та підтримання миру і безпеки” (за досвідом 7 омбр СВ ЗС України в Іраку) [довідник] – К.: ГУР МО України, 2005. – 47 с.

20. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо застосування військових частин (підрозділів) в Антитерористичній операції. – МОУ, 2014.

21. Досвід застосування збройних сил провідних країн світу (для врахування під час набуття спроможностей військами (силами) для виконання завдань за призначенням). – ГШ ЗСУ, 2014.

22. Методичні рекомендації щодо застосування військ (сил) (для врахування під час набуття спроможностей військами (силами) для виконання завдань за призначенням). – ГШ ЗСУ, 2014.

23. Керівництво для командира роти (взводу, відділення) з питань боротьби з повстанцями (незаконними збройними формуваннями (НЗФ)). – Центр «Партнерство заради миру». – АСВ, 2014.

24. Особливості організації переміщень військових частин (підрозділів) по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями. – ГШ ЗСУ, 2014.

25. Методичні рекомендації та ведення контрзасідних дій підрозділами в ході спецоперацій. – ГШ ЗСУ, 2014.

26. Методичні рекомендації щодо організації та ведення контррозвідувальних дій підрозділами в ході спецоперації. – ГШ ЗСУ, 2014.

Додатки

Додаток 1

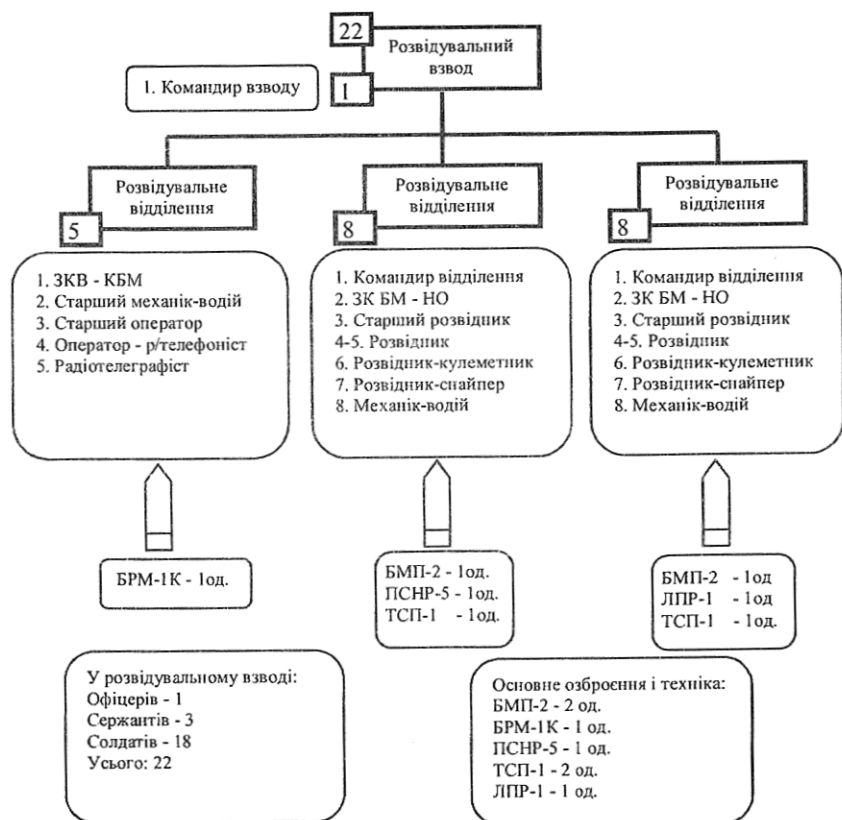

Рис. 1. Організаційно-штатна структура розвідувального взводу механізованого батальйону на БМП

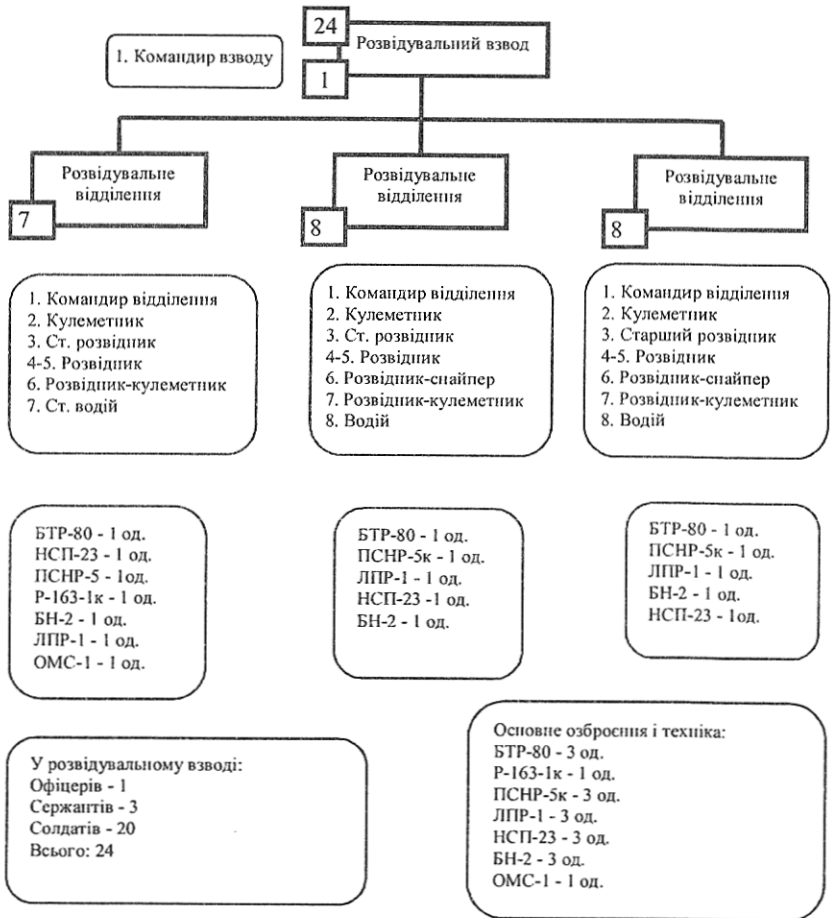

Рис. 2. Організаційно-штатна структура розвідувального взводу механізованого батальйону на БТР

Бойова розвідувальна машина БРМ-1К

БРМ-1К призначена для ведення розвідки у будь-яких видах бою вдень і вночі, у складі різних розвідувальних органів. Вона створена на базі БМП-1. Місткість машини – 6 чоловік. Екіпаж – 5 чоловік: командир машини (він же навідник-оператор), старший оператор, оператор навігаційної апаратури, радіотелеграфіст і механік-водій.

Тактико-технічні характеристики БРМ-1К:

Бойова маса	- 13,2 ±2% т
Питома потужність к.с./т	- 21,1 - 23,1
Довжина машини, мм	- 6760
Ширина машини, мм	- 2940
Висота по даху башти, мм	- 1920
Кліренс, мм	- 370
Середня швидкість руху км/год.:	
- по ґрунтовій дорозі	- 40-45
- по шосе	- 50-55
Максимальна швидкість руху, км/год.:	
- по шосе	- 65
- на плаву	- 7
- на плаву заднім ходом	- 2
Максимальний підйом	- 35°
Ширина рову, м	- 2,5
Висота стінки, м	- 0,7
Калібр гармати 2А28, мм	- 73
Калібр кулемета ПКТ, мм	- 7,62
Боекомплект до гармати/кулемета	- 20/2000
Потужність двигуна УТД-20 к.с.	- 300
Запас ходу по шосе, км	- 500.

Станція ближньої розвідки СБР-3 призначена для розвідки рухомих наземних цілей за умов відсутності оптичної видимості.

Дальність виявлення цілі, м:

поодинокі людина	- 800-1000;
автомобіль, танк	- 2500-3000;
Час розгортання, хв	- 5.

Лазерний прилад розвідки ЛНР-1 "Каралон-М" призначений для вимірювання дальності та визначення полярних координат цілей.

Діапазон вимірюваних дальностей, м	- 145 - 20000;
Кут поля зору, град.	- 6,7;
Збільшення, крат.	- 7;
Середня помилка у визначенні прямокутних координат, м	- 50;
Маса приладу, кг: далекоміра	- 2,5;
у бойовому положенні	- 5;
у похідному положенні	- 15.

ПРИЛАДИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Показники	Біноклі Б-6, Б-8, Бі-8, Б-12, Б-15	Перископи (труба розвідника) ТР-4, ТР-8	Перископічна артилерійська бусоль ПАБ-2А	Бінокль нічний БН-1 "Блик", БН-2 "Реликвия"
Призначення	Для спостереження за противником та місцевістю	Для спостереження із траншей, із-за стін, дерев та інших укриттів	Для спостереження, цілевказування, підготовки даних для стрільби, визначення азимуту	Для спостереження за полем бою, місцевістю і ведення розвідки у ночі
Збільшення, крат	6, 8, 12, 15	4,8	8	3,2; 2,4
Маса, кг	0,6 - 0,9	1; 0,8	2,5	1,6; 1,8
Точність вимірювання кутів	до 0-03	до 0-03		
Поле зору, град		11; 8	5	12; 11
Перископічність, мм		403; 405	350	
Час роботи, год				7; 8
Дальність розпізнавання людини				200; 300
Середня дальність розпізнавання танка				300; 600

СПЕЦІАЛЬНІ ПРИЛАДИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Показники	Оптичний монокуляр з стабілізованим полем зору ОМС-1 "РОУЛЬС"	Нічні пасивні окуляри НПО-1 "КВАКЕР"	Нічний прилад спостереження НСП-23 "РЕЗЧИК"	Тепловізійний прилад спостереження типу "АКЦЕПТ"
Призначення	Для спостереження під час руху з рухомих наземних об'єктів і вертольотів	Для спостереження та орієнтування на місцевості, роботи з документами, проведення інженерних та ремонтних робіт уночі	Для спостереження за полем бою, ведення розвідки та корегування вогню артилерії вночі	Для спостереження за полем бою і розвідки, відкритих та замаскованих цілей вночі та якщо є димові і світлові перешкоди
Збільшення, крат	7	1	5,5	5
Поле зору, град.	7	40	6	5,18
Час роботи, год.	7		до 10	2,5
Маса, кг	2,3	1,3	18	19
Дальність розпізнавання цілі типу "танк", м	до 5000	-	-	1500-
Середня дальність розпізнавання		125	2000	до 1500

Рис. 3. Прилади спостереження, які використовуються для ведення розвідки

**ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ
СПОСТЕРЕЖНОМУ ПОСТУ № _____**

1. Орієнтири: 1 - _____
2 - _____
3 - _____
4 - _____
5 - _____
6 - _____

2. Противник: _____
_____
_____
_____
_____

3. На ділянці _____

4. Спостережний пост обладнати: _____

- вести спостереження в секторі:

із завданнями: _____
_____
_____

- особливу увагу звернути на _____
_____
_____

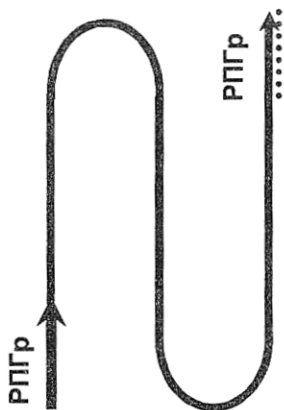
5. Дані доповідати по засобах зв'язку негайно. У випадку пошкодження засобів зв'язку – посильним.

6. Я знаходжусь на КСП у районі _____

Завдання поставив _____

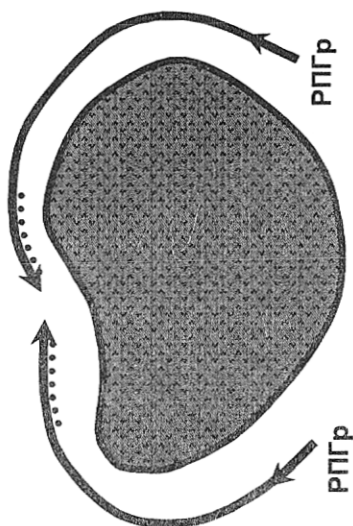
Завдання отримав _____
_____

Способи ведення розвідувально-пошукових дій

Проводиться у випадку, коли необхідно приховано вийти до об'єкта пошуку в невеликому за площею районі.

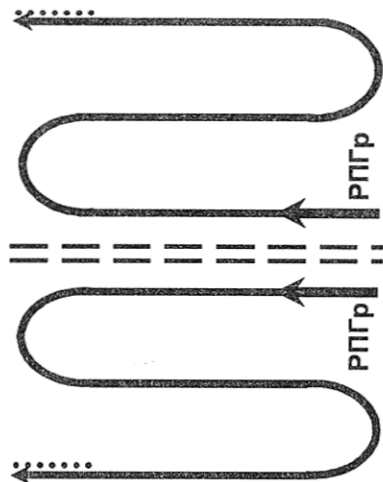
Рис. 1. Пошук у районі

Проводиться у двох районах місцевості, які розділені природними перешкодами (болото, водоймище тощо) на одній ділянці та мають спільний кордон з іншою.

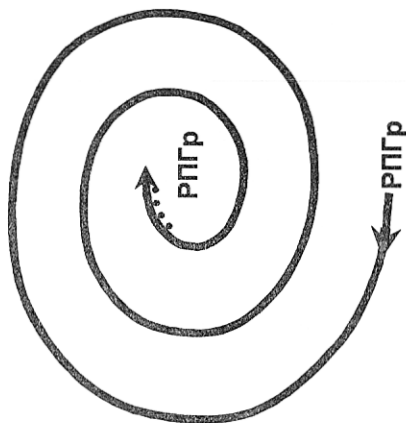
Рис. 2. Пошук у напрямках, що сходяться

Способи ведення розвідувально-пошукових дій

Проводиться РПГр у суміжних районах. РПГр встановлюються знаки взаємного розпізнавання, а командири груп здійснюють взаємодію за допомогою радіозасобів.

Рис. 3. Паралельний пошук

Проводиться, якщо район дій РПГр має форму кола, а ймовірні сили бойовиків у ньому не визначені.

Рис. 4. Пошук по спіралі

Способи ведення розвідувально-пошукових дій

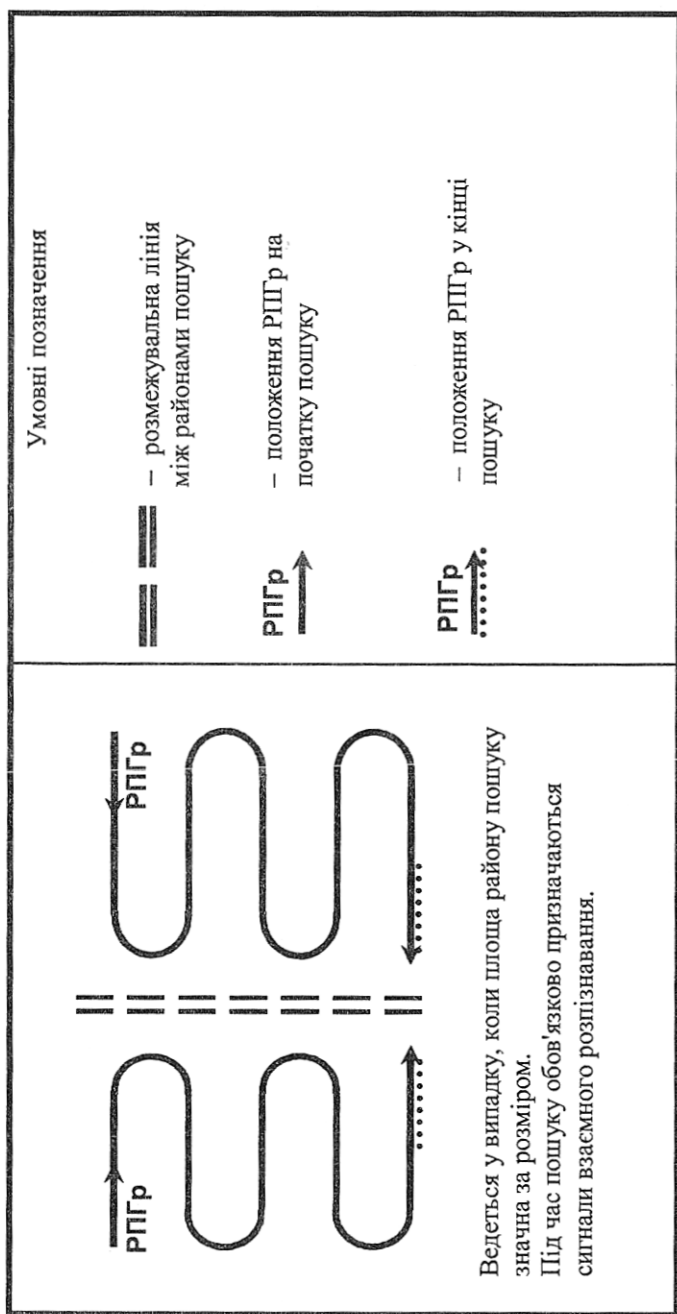

Рис. 5. Зустрічний пошук

Способи ведення розвідувально-ударних дій

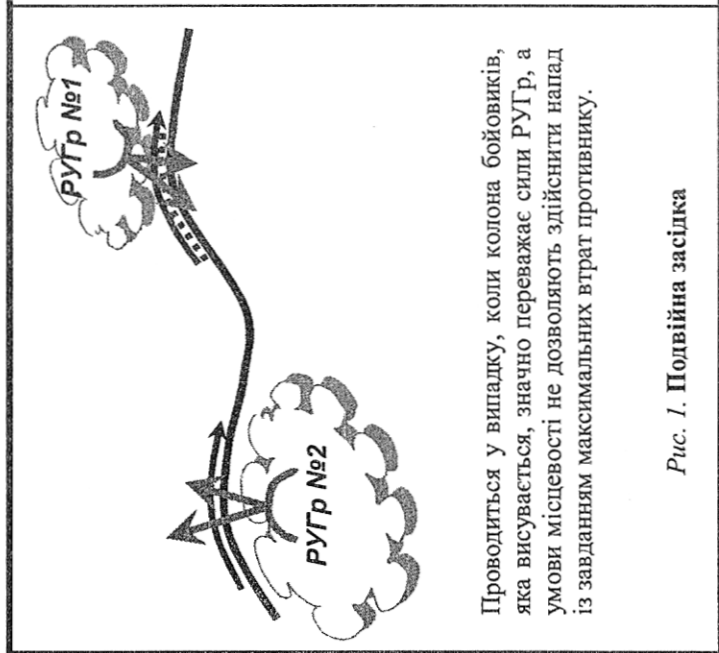

Рис. 1. Подвійна засідка

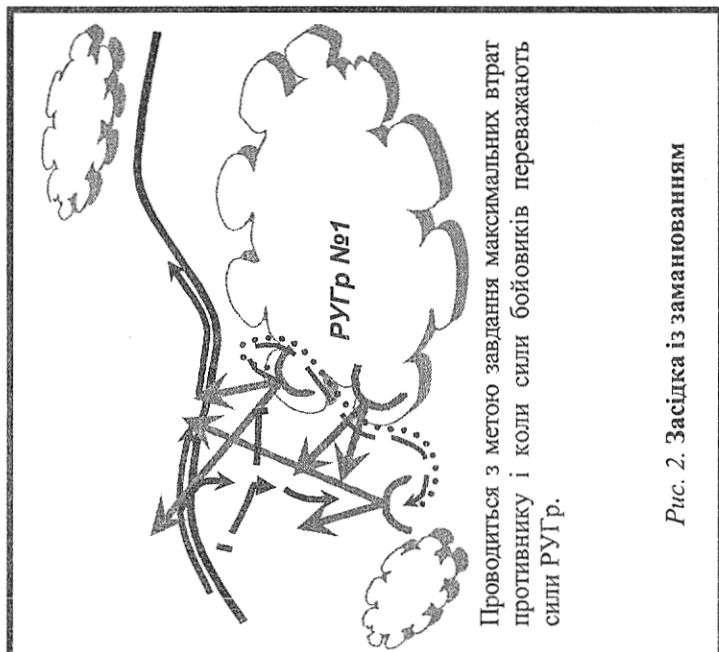

Рис. 2. Засідка із заманюванням

Способи ведення розвідувально-ударних дій

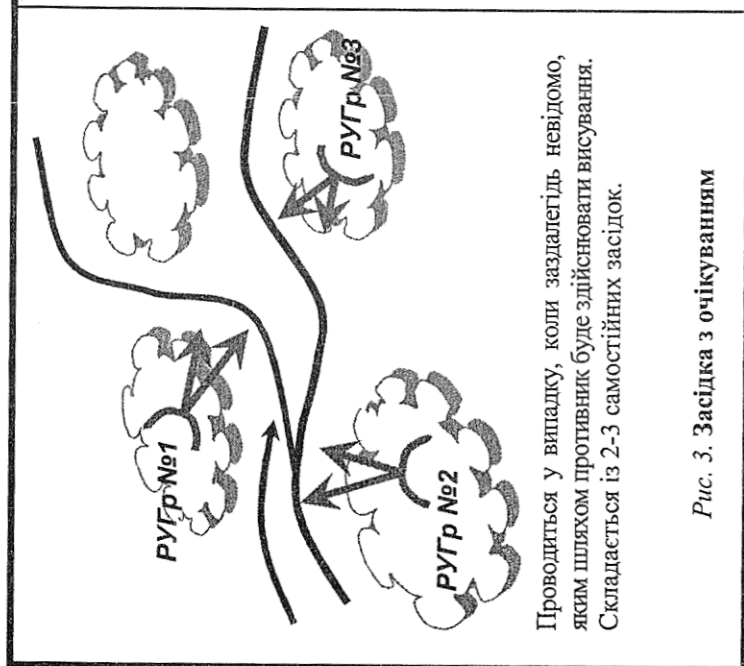

Рис. 3. Засідка з очікуванням

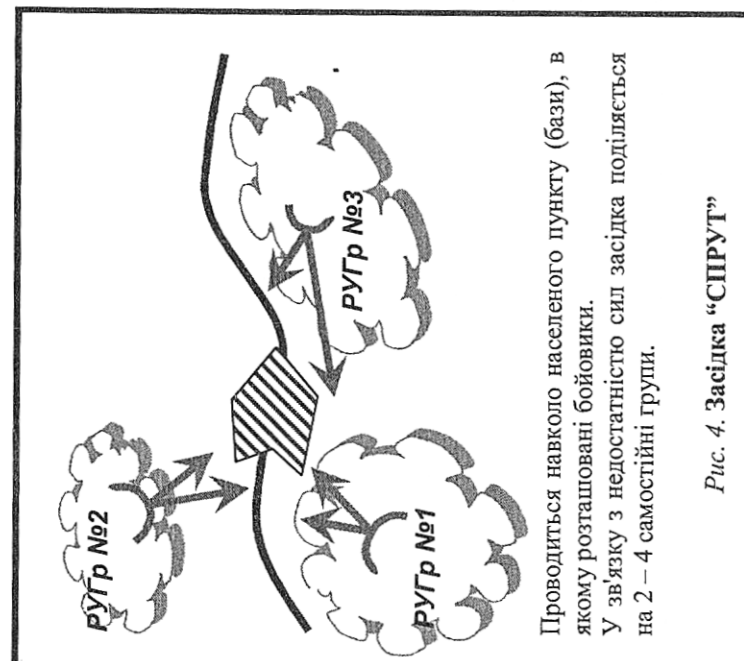

Рис. 4. Засідка "СПРУТ"

Способи ведення розвідувально-ударних дій

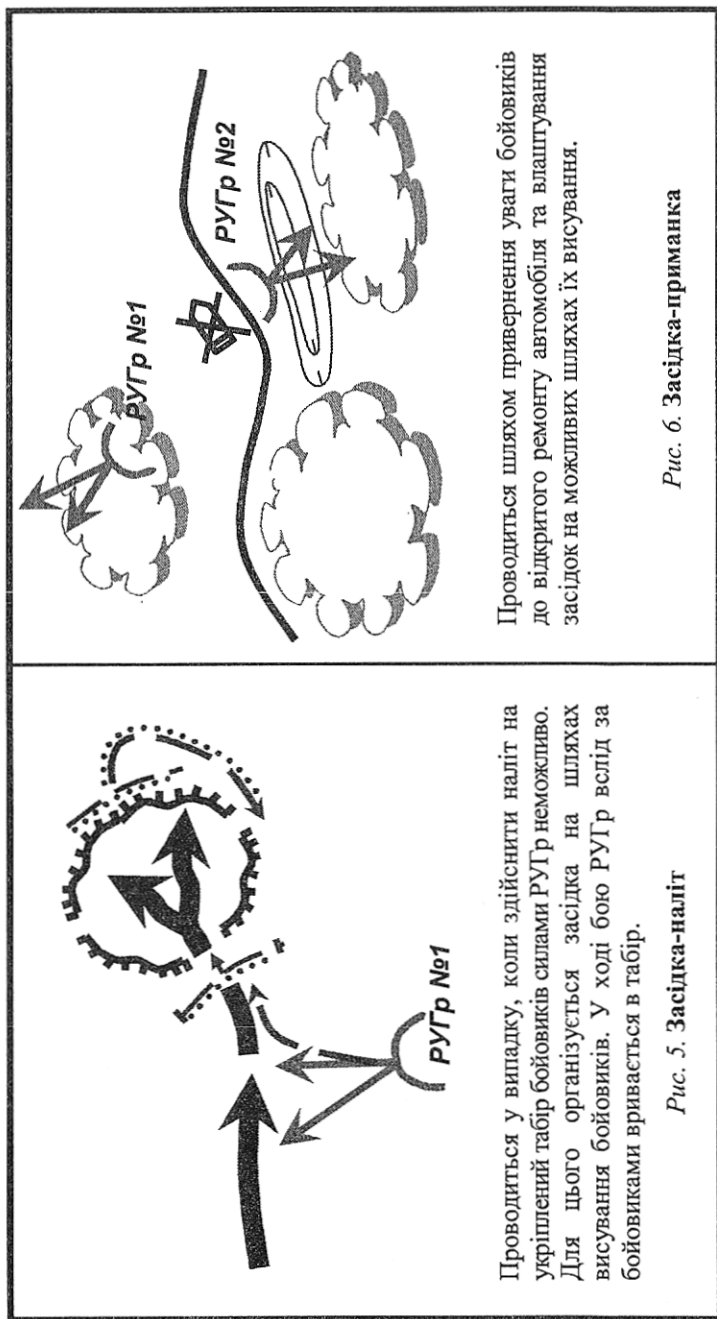
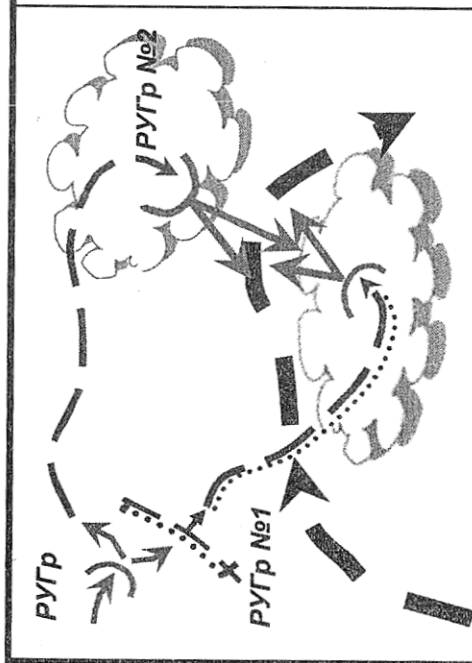

Рис. 5. Засідка-наліт

Рис. 6. Засідка-приманка

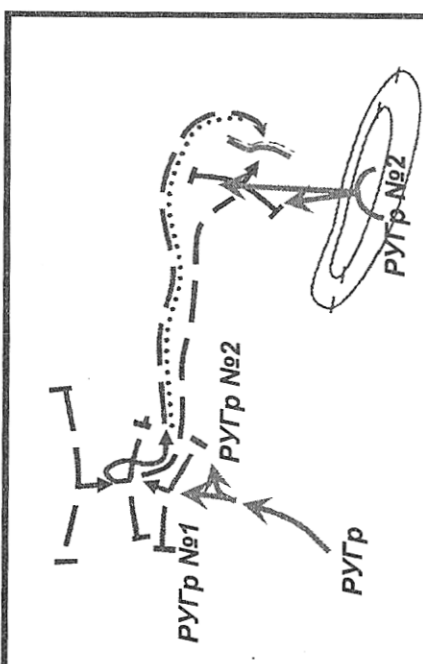

Способи ведення розвідувально-ударних дій

Полягає у здійсненні демонстративної атаки більшою часткою РУГр місця розташування бойовиків, та організації засідки меншою її часткою на можливих шляхах відходу (підходу) бойовиків до цього об'єкта.

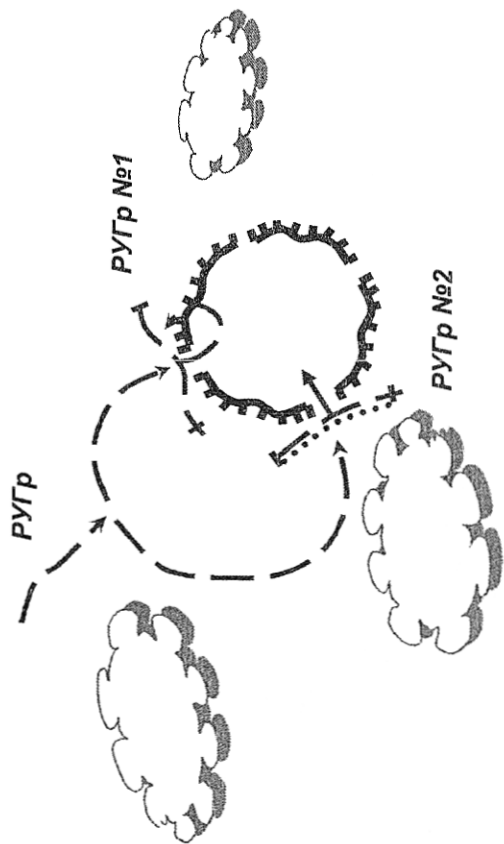
Рис. 7. Атака - засідка

Проводиться з метою знищення невеликої групи бойовиків на місцевості, яка є незручною для проведення засідки. Для цього на шляху руху бойовиків організується засідка у складі більшої частки РУГр, яка "заганяє" бойовиків на другу засідку.

Рис. 8. Загорода - засідка

Способи ведення розвідувально-ударних дій

Проводиться на сильно укріплену базу бойовиків першою частиною РУГр з метою відволікання їх уваги та зосередження зусиль на цьому напрямку з наступною атакою з іншого напрямку.

Рис. 9. Подвійний наліт

ВИСНОВКИ

із оцінювання противника при організації маршу

1. Противник:

2. У напрямку висування ___ батальйону рубежами досягнення засобами ураження можуть бути:

для _____;

для _____.

Райони найбільш імовірних ударів ТА: _____

Удари авіації по колоні очікуються групами по ___ літаків з напрямку _____.

Районами імовірних дій повітряних десантів можуть бути: _____

Дії ДРГ слід очікувати в районах: _____.

3. Імовірний характер дій противника: _____

4. До сильних сторін противника слід віднести: _____

Слабкими сторонами є: _____

Об'єкти для ураження: _____

ВИСНОВКИ

із оцінювання противника при організації оборонного бою

1. Частини і підрозділи противника у штатному складі зосередились в районі _____.

2. В _____ км від _____ в районі _____ зосередився _____.

Безпосередньо перед батальйонним районом оборони на рубежі: _____ з _____

можливий наступ підрозділів _____.

3. Метою дій противника, можливо, буде розгромити підрозділи _____, прорвати смугу оборони і створити умови для вводу в бій резервів.

Найбільш імовірним задумом дій противника буде наступний. Головний удар нанести у напрямку _____.

Передовими підрозділами у складі _____ при підтримці _____ абатр і до _____ бойових вертольотів з ходу прорвати _____ на ділянці _____ і забезпечити вихід головних сил _____ до переднього краю оборони.

Дане угруповання у своєму складі може мати:

рот (взводів) – _____; гарм. ПА і М – _____; танків – _____; ПТЗ – _____, що складатиме наступні щільності на 1 км фронту (фронт _____ км): по ротах (взводах) – _____; по гарм. ПА і М – _____; по танках – _____; по ПТЗ – _____.

У подальшому головними силами прорвати першу позицію, завдати поразки підрозділам батальйону в районі _____ та оволодіти рубежем: _____.

З метою прориву оборони на напрямку головного удару противник може зосередити свої зусилля на ділянці прориву _____, де може наступати до _____.

Угруповання ПА в складі _____ може бути розгорнуте на відстані 4-8 км від першої позиції.

Усього перед БРО можливий наступ до _____ батальйонів. Дане угруповання у своєму складі може мати: рот (взводів) – _____, танків – _____; гарм ПА і М – _____; ПТЗ – _____, що дозволить йому створити наступні щільності на 1 км фронту (фронт – _____ км): по ротах (взводах) – _____; по танках – _____; по гарм. ПА і М – _____; по ПТЗ – _____.

Введення в бій бригадних резервів у складі _____ слід очікувати з рубежів: _____

_____ у загальному напрямку наступу з завданням завершити розгром підрозділів батальйону та оволодіти рубежем _____.

Бойовий порядок _____ можливий в два ешелони. В першому ешелоні _____ можливі дії до _____, у другому – до _____.

Можливі рубежі розгортання:

у батальйонні колони – _____,

у ротні колони – _____,

у взводні колони – на віддалі 2-3 км від переднього краю оборони;

рубіж переходу в атаку – по передньому краю оборони бригади.

В інтересах розгрому підрозділів _____ можливе викидання Так ПД в районі _____ – до _____.

Сильними сторонами противника слід вважати: _____.

Слабкими сторонами: _____.

Найбільш важливі угруповання противника, від ураження яких можуть різко знизитись його наступальні можливості: мотопіхотні роти першого ешелону; танкові роти при введенні їх у бій _____.

Об'єкти для ураження: мотопіхотні та танкові підрозділи на рубежах розгортання; батареї СГ і РСЗВ на вогневих позиціях; пункти управління підрозділами.

ВИСНОВКИ

із оцінювання противника при організації наступального бою

1. Бойовий склад, положення та стан угруповання противника.

Частини і підрозділи _____, які понесли втрати до _____% у попередніх боях з _____, були зупинені та переходять до оборони по рубежу _____.

Бойовий порядок противника в _____ ешелони. В першому ешелоні – _____, в другому ешелоні – _____.

Резерви _____ знаходяться на відстані _____ км від переднього краю.

КП _____ знаходяться в районах _____.

Артилерія _____ до _____ абатр займають вогневі позиції в районах з центрами _____.

Протитанкові підрозділи _____ займають позиції в районі (районах) _____.

Безпосередньо в смузі наступу батальйону переходять до оборони (займають оборону) підрозділи _____.

У першому ешелоні в районах _____.

У другому ешелоні _____ в районах _____.

У системі ППО противник має до _____ батарей ЗСУ.

Усього угруповання противника з урахуванням укомплектованості на _____% може нараховувати в своєму складі:

рот – до _____;

ВОП – до _____;

танків – до _____;

гарм. ПА і М – до _____;

ПТЗ – до _____;

що складатиме наступні щільності:

по ротах – _____;

по танках – _____;

гарм. ПА і М – _____;

по ПТЗ – _____.

На ділянці прориву противник може нарахувати:

до _____ рот (_____ ВОП);

до _____ танків;

до _____ гарм. ПА і М;

до _____ ПТЗ.

2. Імовірним характером дій противника може бути :

не допустити прориву району оборони в напрямку _____, утримати займані рубежі (позиції), виграти час для проведення перегрупування _____ та вводу в бій резервів _____.

Для досягнення цієї мети імовірним задумом дій противника в смузі наступу батальйону може бути:

використовуючи позиції на досягнутому рубежі, маючи 2-ешелонну побудову бойового порядку, зосереджуючи основні зусилля на напрямку _____ і на утриманні районів _____, ргтр першого ешелону завдати поразки підрозділам батальйону, контратакою II ешелону і резервами завершити їх розгром і відновити положення на досягнутому рубежі.

У ході висунання батальйону на рубіж переходу в атаку противник може здійснити груповий наліт ТА (до _____ літаків), завдати ударів бойовими вертольотами (до _____ вертольотів), провести вогневий наліт артилерією (до _____ хв), використовувати засоби РЕБ по КСП, артилерійським підрозділам, засобам ППО, механізованим і танковим колонам, застосовувати диверсійно-розвідувальні дії проти підрозділів батальйону із завданням завдати вогневої поразки та зірвати організований вихід підрозділів батальйону на рубіж переходу в атаку.

При переході підрозділів батальйону в атаку противник буде намагатись стійким утриманням займаних рубежів, завданням ударів ТА (до _____ б/літаків), ударами бойових вертольотів (в кількості до _____), вогнем артилерії, протитанкових засобів, танків, БМП та вогнем всіх вогневих засобів із завданням завдати максимальної вогневої поразки атакуючим підрозділам батальйону та не допустити прориву 1-ї позиції.

Із загрозою втрати ВОП ротами 1-го ешелону противник може провести контратаку другим ешелоном батальйону в складі _____ з рубежу №1 _____ або з рубежу №2 _____ в напрямку _____.

При проведенні контратаки другим ешелоном з урахуванням сил та засобів 1-го ешелону угруповання противника в основному складі загалом може нарахувати:

до _____ рот (взводів);

до _____ танків ;

до _____ гарм. ПА і М;

до _____ ПТЗ.

Контратака може бути підтримана вогнем до _____ адн, до _____ літаків ТА, до _____ вертольотів.

При такому угрупованні противника щільність його сил та засобів на 1 км фронту складатиме (фронт – _____ км):

по ротах (взводах) – _____;

по танках – _____;

гарм. ПА і М – _____;

по ПТЗ – _____.

До сильних сторін противника відносяться:

- наявність на озброєнні сучасної бойової техніки;

- значна кількість ПТЗ та АА;

- наявність резервів ;

- _____.

До слабких сторін противника відносяться:

- противник зазнав втрат до _____ %;

- мала кількість засобів ППО;

- _____.

Об'єктами противника, знищення яких різко знизить його бойові можливості, є: _____

Навчальне видання

ОЖАРЕВСЬКИЙ Володимир Анатолійович, кандидат військових наук
ПАНАСЮК Василь Васильович, кандидат політичних наук
ПОЛЬЦЕВ Ігор Вікторович
СИНИЦЯ Василь Григорович

РОЗВІДКА В БАТАЛЬЙОНІ

Навчально-методичний посібник

Редактор *Т.В. Животова*
Коректор *О.М. Міссєва*
Комп'ютерна верстка *І.В. Польцев, І.В. Озоруба*

Підписано до друку 07.10.2014 р.
Формат 60х90 1/16
Обл.-вид. арк. 6,00
Ум. друк. арк. 7,00
Тираж 50 прим.
Замовлення 70

Друкарня Академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
79012, м. Львів, вул. Героїв Майдану, 32

Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності ДК № 3939 від 14.12.2010 р.